

På gång inom EU

Våren 2023

Sveriges
Kommuner
och Regioner

Förord

EU-arbetet har under vintern fortsatt att domineras av det krig som pågår i Europa. EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen upprepar att EU måste fortsätta stå enat i sitt stöd till Ukraina, ett stöd som även bottnar i att försvara vår europeiska frihet och de värderingar som ligger till grund för hela EU-samarbetet. När det kommer till återbyggnaden av Ukraina har svenska kommuner och regioner dessutom mycket att tillföra.

Demokrati och europeiska värderingar är även en av det svenska EU-ordförandeskapets prioriteringar. Sverige tog över EU-ordförandeskapsklubban i Europeiska unionens råd den 1 januari och leder nu rådets arbete fram till och med den 30 juni. SKR ser ordförandeskapet som en möjlighet att vara en stark röst i EU-samarbetet och vi har en nära dialog med Regeringskansliet i det löpande arbetet. Inom ramen för ordförandeskapet medarrangerar vi också ett byråmöte för Europeiska regionkommittén i Kiruna i slutet av april, en fin möjlighet att visa upp norra Sverige och diskutera frågor som bland annat rör EU:s gröna omställning i den arktiska regionen.

För trots kriget måste den gröna och digitala omställningen fortsätta och här har kommuner och regioner en viktig roll att spela. SKR arbetar för att det lokala och regionala perspektivet ska få ett större inflytande i EU:s digitaliseringsarbete och vi driver på för ambitiösa, flexibla och teknikneutrala ram- och regelverk på miljöområdet. Under våren påverkar vi i frågor som bland annat EU:s avloppsdirektiv, en ny AI-förordning och ett europeiskt hälsodataområde.

Vi påverkar även i de förhandlingar av olika direktiv på energiområdet som pågår och som potentiellt kan få stora konsekvenser för svenska kommuner och regioner.

Dessa frågor, och många andra, är särskilt prioriterade för SKR under 2023. Ta del av de prioriterade EU-frågorna och mycket annat i vårens nummer av ”På gång inom EU”. Trevlig läsning!

Stockholm i april 2023

Marcus Stolte Holmberg

Avdelningen för ekonomi och styrning

Innehåll

SKR:s prioriterade EU-frågor 2023	8
1. Ett hållbart asyl- och flyktmottagande i hela EU.....	8
2. Att bygga ett starkt socialt Europa – värna den svenska modellen	9
3. Ett avloppsdirektiv som tar hänsyn till svenska förhållanden.....	10
4. Värna det kommunala planansvaret i förhållande till EU:s gröna giv	10
5. Bevaka ny lagstiftning om TEN-T och ökad andel järnvägstrafik	11
6. Värna helhetssyn i EU:s läkemedelslagstiftning	12
7. Förslag till förordning om ett europeisk hälsodataområde (EHDS)	13
8. Digitalisering, data och AI (artificiell intelligens).....	14
Sveriges ordförandeskap i EU våren 2023	16
Kapitel 1 – EU:s styrning, framtid och horisontella frågor	17
En återhämtningsplan för EU – Next Generation EU.....	17
Den europeiska planeringsterminen	18
EU:s färdplan för grön tillväxt och återhämtning	20
Kapitel 2 – Demokrati, jämställdhet och mänskliga rättigheter	22
Försvar av den europeiska demokratin.....	22
EU:s arbete med nationella handlingsplaner mot rasism.....	23
Krafttag mot hatpropaganda och hatbrott	25
EU – en jämlikhetsunion	26
Lagförslag om bindande standarder för jämlikhetsorgan.....	29
Lagstiftning om att förebygga och bekämpa könsbaserat våld.....	30
EU på väg att ansluta sig till Istanbulkonventionen.....	31
Motverka sexuella övergrepp mot barn på nätet.....	32
Uppdatering av CEMR-deklarationen	33
Kapitel 3 – Miljö, energi och transport	35
Förordning om restaurering av natur.....	36
Förslag till nytt direktiv om jord- och markhälsa.....	38
Cirkulär ekonomi och avfall.....	39
Rättslig ram för hållbara livsmedelssystem.....	41

Prioriterad fråga 2023: Ett avloppsdirektiv som tar hänsyn till svenska förhållanden.....	41
Översyn av EU:s regler om luftkvalitet.....	43
Klimat och energi – Ett klimatneutralt EU 2050	45
RePowerEU.....	46
Förhandling av energidirektiv under 2023.....	47
Direktivet om energieffektivitet	48
Direktivet om byggnaders energiprestanda	49
Förnybarhetsdirektivet, energiskattedirektivet och social klimatfond.....	51
Förslag till nytt elmarknadsdirektiv	52
EU:s taxonomi för hållbara aktiviteter	52
Prioriterad fråga 2023: Bevaka ny lagstiftning om TEN-T och ökad andel järnvägstrafik.....	54
Revidering av TEN-T-förordningen	55
Ökad andel gränsöverskridande och långväga järnvägstrafik	57
Kapitel 4 – Digitalisering	58
Prioriterad fråga 2023 – Digitalisering, data och AI	58
AI-akten och datalagen	58
Förslag om bredbandsinfrastruktur och kritiska råvaror.....	60
Akten om ett interoperabelt Europa	62
Överföring av personuppgifter till USA.....	64
Aktiviteter inom e-upphandling och e-handel.....	66
Kapitel 5 – Regional utveckling och samarbete.....	68
EU:s sammanhållningspolitik och dess fonder och program	68
Kapitel 6 – Sysselsättning, arbetsmarknad och socialpolitik	70
Prioriterad fråga 2023: Att bygga ett starkt socialt Europa - värna den svenska modellen.....	70
EU-kommissionens meddelande och förslag till rådsrekommendation om att stärka arbetsmarknadsdialogen i Europeiska Unionen.....	71
EU-kommissionens förslag till direktiv om lönetransparens.....	72
Utmaningar och arbetsvillkor för arbete via digitala plattformar.....	73
Genomförande av direktivet om tillräckliga minimilöner i EU.....	74

Pågående översyn av det europeiska ramavtalet om distansarbete och rätten till nedkoppling	77
Kapitel 7 – Vård, omsorg och folkhälsa	78
Prioriterad fråga 2023: Värna helhetssyn i EU:s läkemedelslagstiftning	78
EU:s hantering av covid-19-krisen	79
En europeisk hälsounion	81
Prioriterad fråga 2023: Ett europeiskt hälsodataområde	82
Utvärdering av de europeiska referensnätverken för högspecialiserad vård.....	84
Förslag till ny förordning om kvalitets- och säkerhetsstandarder för ämnen av mänskligt ursprung avsedda för användning på människor.....	86
Förslag att förlänga övergångsperioden för införandet av förordningen om medicintekniska produkter	87
EU:s plan för cancerbekämpning	88
Öppet samråd om EU:s regler för tobakskontroll.....	89
En europeisk omsorgsstrategi och revidering av Barcelonamålen	90
EU-intyg för personer med funktionsnedsättning.....	92
Ny EU-strategi för global hälsa	93
Kapitel 8 – Inre marknad och konkurrensfrågor	95
Översyn av statsstödsregler- och riktlinjer	95
Inre marknaden och statligt stöd	96
Tillfällig krisreglering med anledning av Rysslands invasion av Ukraina.....	97
Översyn av den allmänna gruppundantagsförordningen	99
Statligt stöd till biogas och biogasol	100
Nya EU-riktlinjer för statligt stöd till bredbandsnät	100
Kapitel 9 – Migration och integration	102
Prioriterad fråga 2023: Ett hållbart asyl- och flyktingmottagande i hela EU.....	102
Den nya asyl- och migrationspakten	102
Den nya asyl- och migrationshanteringsförordningen.....	103
Massflyktsdirektivet	105
Asyl-, migrations- och integrationsfonden (AMIF).....	107
Kapitel 10 – Utbildning och kultur	109

Rådsrekommendationer om vägar till framgångsrik skolgång.....	109
Rådsrekommendationer om att stödja välbefinnande i digital utbildning.....	110
Rådsslutsatser om färdigheter och kompetens för den gröna omställningen..	111
Det nya europeiska Bauhaus	111
En europeisk agenda för kultur	113
En europeisk arbetsplan för kultur	113
Vilken svensk stad blir europeisk kulturhuvudstad 2029?	114
Praktiska länkar	116

SKR:s prioriterade EU-frågor 2023

SKR:s styrelse har antagit åtta prioriterade EU-frågor som förbundet ska driva under 2023¹. För varje prioriterad EU-fråga finns ett antal förväntade resultat som styrelsen följer upp. Här nedan redovisas de åtta prioriterade EU-frågorna för 2023.

1. Ett hållbart asyl- och flyktingmottagande i hela EU

2020 presenterade EU-kommissionen ett förslag på en ny asyl- och migrationspolitik för unionen, den så kallade asyl- och migrationspakten. Pakten innehåller en rad förslag på området och ett av förslagen i den nya pakten har till syfte att komma till rätta med den ojämna fördelningen av asylsökande mellan medlemsstaterna.

Under det svenska EU-ordförandeskapet våren 2023 finns förhandlingarna om de olika rättsakterna på migrationsområdet på dagordningen, bland annat som en följd av det genombrott som nåddes i juni 2022 gällande den fråga som har varit svårast att enas om – solidaritetsmekanismen.

Mottagandet av asylsökande och integrationen av nyanlända sker inte på en abstrakt nationell nivå utan lokalt. Det är därför viktigt att lokala och regionala myndigheter beaktas när beslut fattas gällande målgruppen, och att kommuner och regioner tillförs tillräckliga resurser för att bedriva ett framgångsrikt arbete på området. Europa står inför demografiska utmaningar med en åldrande befolkning. En framgångsrik etablering av nyanlända i såväl samhälls- som arbetslivet är därför avgörande.

¹ [Prioriterade EU-frågor, SKR:](https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/euinternationellt/eukommunerochregioner/prioriteradeeufragorskr.5114.html)

<https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/euinternationellt/eukommunerochregioner/prioriteradeeufragorskr.5114.html>

Förväntade resultat:

- Ett jämnare flyktingmottagande uppnås och ett lokalt och regionalt perspektiv är säkrat i beslut fattade i frågor som rör asyl- och flyktingmottagandet.

2. Att bygga ett starkt socialt Europa – värna den svenska modellen

EU har fortsatt fokus på de sociala frågorna inom unionen. Under 2023 planeras ett uppföljningsmöte i Portugal till de två sociala toppmötena i Göteborg och Porto, den europeiska pelaren för sociala rättigheter och handlingsplanen för detta, samt de olika initiativ som har EU-kommissionen har presenterat med hänvisning till pelaren, i form av olika strategier och handlingsplaner, enskilda direktivförslag på arbetsrättens område och arbete inom ramen för den europeiska planeringsterminen.

Under 2023 bedöms följande frågor vara inne i ett påverkansskede av särskild vikt för förbundet att arbeta med: Det fortsatta genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter; EU-kommissionens kommande förslag om social dialog (som presenteras i form av ett förslag till rådsrekommendation och ett meddelande); De pågående trilogförhandlingarna om direktivförslagen om lönetransparens respektive plattformarbete; De pågående europeiska förhandlingarna om distansarbete och rätten att koppla ned, i en arbetsmarknad i konstant förändring samt; Genomförandet av minimilönedirektivet.

Förväntade resultat:

- Ett stärkt deltagande och genomförande uppnås från kommuner och regioner, samt SKR som arbetsmarknadspart, inom de EU-initiativ som syftar till att stärka den sociala dimensionen av EU - detta så att åtgärderna får lämplig och reell effekt.
- Den svenska arbetsmarknadsmodellen är värnad och arbetsmarknadsparterna ansvarar fortsatt för lönebildningen och anställningsvillkor i allt fortsatt arbete på det social- och arbetsrättsliga området.

3. Ett avloppsdirektiv som tar hänsyn till svenska förhållanden

EU-kommissionen har beslutat att revidera EU-direktivet om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse. Konsultationsperioden är avslutad och EU-kommissionen har nu presenterat ett förslag på reviderat direktiv. Förslaget innebär bland annat utökade krav på rening, cirkuläritet, energianvändning, transparens och tillgång till sanitet.

Det reviderade förslaget med tillhörande konsekvensanalys ska analyseras av SKR. Vid en första anblick tycks det finnas flera, ur SKR:s synvinkel, problematiska delar med förslaget. De förhandlingar som nu följer under 2023 blir därför viktiga att följa och försöka påverka.

Förväntade resultat:

- Säkra regelverk som är målinriktade, riskbaserade och tillräckligt flexibla för att kunna anpassas till de olika förhållanden som råder i Sverige.
- Nå en samstämmighet mellan avloppsdirektivet och ramdirektivet för vatten, med syftet att kommuner måste kunna skydda miljön genom att bygga nya eller bygga ut befintliga avloppsreningsverk när befolkningen växer.
- Begränsad detaljreglering och bestämmelser som ger liten miljönytta sett till kostnader.

4. Värna det kommunala planansvaret i förhållande till EU:s gröna giv

Inom ramen för EU:s gröna giv pågår ett flertal initiativ inom miljö- och energi-området med kopplingar till bland annat markanvändning och fysisk planering. Initiativen befinner sig i olika faser av beslutsprocessen och riskerar, både var för sig och sammantaget, att påverka kommunernas rådighet över markanvändningen och det kommunala planansvaret.

Trots att EU saknar befogenhet över fysisk planering föreslås ny miljölagstiftning på dessa områden som kan innebära att det kommunala planansvaret påverkas både direkt och indirekt. Ett exempel är artikel 6 i

förslaget till förordning om restaurering av natur. Här föreslås bindande krav på urbana grönområden, något som har en direkt påverkan på det kommunala planansvaret.

Energi- och klimatområdet kommer även att vara aktuellt att följa under 2023 i relation till:

- Krisåtgärder för EU:s elmarknader och dylikt inom ramen för ”RePowerEU”-initiativet.
- Den nationella implementeringen av de tre EU-direktiv om energieffektivisering och förnybar energi som nu är på väg in i trilogförhandlingar.
- Den fortsatta utvecklingen av EU:s taxonomi för hållbara aktiviteter (som innefattar både konsultation och implementering).

Förväntade resultat:

- Det kommunala planansvarets ställning är säkrat i kommande initiativ inom ramen för EU:s gröna giv. Artikel 6 i EU-kommissionens förslag till förordning om restaurering av natur omarbetas så att det kommunala planansvaret inte påverkas.
- EU:s regelverk och initiativ ger goda och stödjande förutsättningar för kommuner och regioner samt undviker detaljkrav som försvårar för bioenergi, biodrivmedel, fjärrvärme, kraftvärme, energiutvinning ur avfall, energieffektivisering med mera.
- EU:s miljölagstiftnings ökande påverkan på markanvändning, fysisk planering och det kommunala planansvaret, samt ny miljölagstiftning, överskrider inte EU:s befogenheter.

5. Bevaka ny lagstiftning om TEN-T och ökad andel järnvägstrafik

Det transeuropeiska transportnätet, TEN-T, består idag av nio utpekade transportkorridorer (vägar, järnvägar och farleder) som sammanbinder alla regioner i EU samt ett stort antal utpekade hamnar och flygplatser

med mera. TEN-T-nätet ska vara helt utbyggt senast år 2050. Utvecklingen av TEN-T regleras genom TEN-T-förordningen.

EU-kommissionen kom i december 2021 med ett förslag på en ny reviderad TEN-T-förordning som ska förhandlas och beslutas under 2023. I det nya förslaget har också ett stort antal urbana noder pekats ut som ska bidra till att koppla ihop lokala, regionala och interregionala transporter på ett hållbart sätt. Under 2023 kommer EU-kommissionen också att föreslå ny lagstiftning om ökad andel järnvägstrafik för både persontrafik och gods i lagstiftningspaketet ”Greening freight package”.

Det är viktigt att dessa EU-initiativ inte inskränker det svenska handlingsutrymmet mer än nödvändigt, att inte onödiga administrativa bördor skapas, samt att utvecklingen av transportnätet sker så att svenska intressen och behov tas tillvara. En ökad andel gränsöverskridande järnvägstrafik får inte heller ske på bekostnad den regionala och nationella tågtrafikens förutsättningar.

Förväntade resultat:

- TEN-T-förordningen missgynnar inte kommuner och regioner och lagstiftning om ökad andel järnvägstrafik får inte oönskade undanträngningseffekter för regional och nationell persontågtrafik.

6. Värna helhetssyn i EU:s läkemedelslagstiftning

EU-kommissionen antog i november 2020 en ny läkemedelsstrategi där man presenterade en lång rad insatser som avses implementeras under EU-kommissionens mandatperiod 2019-2024. Bland annat aviserades en översyn och förändring av fyra rättsakter:

- Den generella läkemedelslagstiftningen.
- Läkemedel för sällsynta diagnoser.
- Läkemedel för barn.
- Den europeiska läkemedelsmyndigheten EMA:s avgiftshantering.

Rättsakterna avseende lagstiftningen, läkemedel till barn samt läkemedel för sällsynta diagnoser kan få stor påverkan på regionerna och hälso- och sjukvården. Lag-stiftningen kan även få stora konsekvenser för tillgängligheten till läkemedel.

SKR anser att den reviderade lagstiftningen måste bidra till mer långsiktighet och bättre folkhälsa samt understödja medlemsstaternas befogenheter och ansvar. Ett lagförslag är på väg och har aviserats till början av 2023.

Förväntade resultat:

- Den europeiska läkemedelslagstiftningen tar på ett tydligare sätt hänsyn till helheten i läkemedelssystemet.

7. Förslag till förordning om ett europeisk hälsodataområde (EHDS)

I maj 2022 publicerade EU-kommissionen sitt förslag till förordning om ett europeiskt hälsodataområde. På ett övergripande plan handlar det om att möjliggöra en förbättrad och bredare användning av hälsodata såväl inom hälso- och sjukvården som för forskning, innovation och beslutsfattande samt bidra till en verklig inre marknad för digitala hälso- och sjukvårdsprodukter och -tjänster.

SKR gavs tillfälle att yttra sig till Socialdepartementet i augusti 2022. I yttrandet ställer sig SKR positiva till den övergripande ambitionen med förslaget till förordning, men markerar tydligt att förslaget är väl långtgående och i flera delar överskrider EU:s befogenheter. Det gäller framförallt förslagen kopplade till primäranvändningen av hälsodata. Den icke gränsöverskridande hälso- och sjukvården är och bör förbli en nationell angelägenhet, menar SKR. Förslaget bör samtidigt ses som en tydlig signal att se över befintlig nationell lagstiftning för att möjliggöra en mer ändamålsenlig hantering av hälsodata.

Det går dock redan nu att konstatera att ett genomförande av förslaget till förordning skulle ha långtgående konsekvenser för svensk hälso- och sjukvård och huvudmännens, det vill säga kommuner och regioners, möjligheter till prioriteringar och investeringar.

Förväntade resultat:

- Det regionala och lokala perspektivet får genomslag och beaktas i förhandlingsarbetet kring förslaget till ny förordning om ett europeisk hälsodataområde (EHDS).
- Förordningen tar hänsyn till det faktum att hälso- och sjukvården är en nationell kompetens, så att EU inte går utanför sina befogenheter.

8. Digitalisering, data och AI (artificiell intelligens)

EU tar stora kliv inom digitaliseringsområdet. EU:s digitala mål 2030 och den digitala kompassen om digital infrastruktur, utbildning, omställning av företag och digitala tjänster pekar ut EU:s vision. Det tillhörande ramverket, ”Path to the Digital Decade”, beskriver hur målen ska uppnås.

På EU:s agenda finns just nu en rad digitaliseringsinitiativ och flertalet av dem är av stort intresse för kommuner och regioner. Digitaliseringsfrågan har varit en prioriterad EU-fråga för SKR under 2022. SKR har under året arbetat med att skapa en både bred och djup bild av EU:s digitaliseringsarbete i syfte att kunna bevaka kommuners och regioners intressen, men även för att vara proaktiv och påverka den EU-gemensamma agendan. SKR har också förstärkt insatserna, samlat ihop arbetet tvärs över kansliet och vidareutvecklat dialog med och stöd till kommuner och regioner.

Särskilt relevant att bevaka och påverka under 2023 är den så kallade AI-akten (Artificiell Intelligens) som presenterades av EU-kommissionen 2021. AI-akten är ett enormt lagförslag som ska tydliggöra vilka typer av AI-teknologier som är tillåtna, och vilka som inte är det. Akten ska även harmonisera reglerna för AI inom EU, stärka den inre marknadens konkurrenskraft och funktion samt undvika fragmentering på den inre

marknaden, skydda hälsa, säkerhet och grundläggande rättigheter, främja de positiva aspekterna av AI och säkerställa fri rörlighet av AI-system.

De ambitioner som EU-kommissionen ger uttryck för i AI-akten bedöms kunna få omfattande konsekvenser för kommuner och regioner i form av ökad administration, otydlighet i roller med mera. Genom att fokusera på AI-akten under nästa år ges förutsättningar för såväl ett påverkansarbete kring förslag som försvårarar för kommuner och regioner, som att främja lokal och regional beredskap för ny lagstiftning.

Förväntade resultat:

- AI-akten leder inte till ökad administration och otydlighet i roller för kommuner och regioner.
- (Den lokala och regionala beredskapen för ny lagstiftning är god).

Sveriges ordförandeskap i EU våren 2023

Sverige är ordförande i Europeiska unionens råd under våren 2023. SKR bidrog till att lägga grunden inför det svenska ordförandeskapet med den viljeriktning som antogs och delgavs regeringen i juni 2021².

Om ordförandeskapet i Europeiska unionens råd

Ordförandeskapet i Europeiska unionens råd, även känt som EU-ordförandeskapet, ansvarar för att leda och sammankalla Europeiska unionens råd, en av Europeiska unionens institutioner bestående av en företrädare på ministernivå för varje medlemsstat.

Rådets ordförandeskap roterar mellan EU:s medlemsstater var sjätte månad. Under sexmånadersperioden leder ordförandeskapet möten på samtliga nivåer i rådet och bidrar till kontinuitet i EU:s arbete i rådet. Sverige har tidigare hållit i ordförandeskapet två gånger, 2001 och 2009. Ordförandeskapet ger en unik möjlighet att synliggöra Sverige och svenska intressen genom att leda möten och fastställa dag-ordningar. I rollen som ordförande är det viktigt att agera som en neutral medlare för att kunna nå uppgörelser.

De medlemsstater som innehar ordförandeskapet har ett nära samarbete i en grupp om tre medlemsstater, en så kallad trio. Detta system infördes genom Lissabonfördraget 2009. Trion sätter upp långsiktiga mål och utarbetar en gemensam agenda med de ämnen och viktiga frågor som rådet ska ta upp under en 18-månadersperiod. På grundval av detta program utarbetar vart och ett av de tre länderna sitt eget mer utförliga sexmånadersprogram.

Sverige avslutar sin trio där Frankrike inledde, följt av Tjeckien. Den 1 juli tar en ny ordförandeskapstrio över där Spanien inleder, följt av Belgien och Ungern.

[Rådets 18-månadersprogram:](https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14441-2021-INIT/sv/pdf)

<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14441-2021-INIT/sv/pdf>

[Program för det svenska EU-ordförandeskapet:](https://swedish-presidency.consilium.europa.eu/sv/program/det-svenska-ordfoerandeskapets-program/)

<https://swedish-presidency.consilium.europa.eu/sv/program/det-svenska-ordfoerandeskapets-program/>

² [SKR:s budskap i Sveriges EU-arbete samt inför kommande ordförandeskap i EU:](https://skr.se/download/18.4dd653eb179e57ae4c28877e/1624539802665/WEBB-08-SKR-2021-SKRs-budskap-i-Sveriges-EU-arbete-samt-infor-kommande-ordforandeskap-i-EU.pdf)
<https://skr.se/download/18.4dd653eb179e57ae4c28877e/1624539802665/WEBB-08-SKR-2021-SKRs-budskap-i-Sveriges-EU-arbete-samt-infor-kommande-ordforandeskap-i-EU.pdf>

Kapitel 1 – EU:s styrning, framtid och horisontella frågor

En återhämtningsplan för EU – Next Generation EU

EU:s stats- och regeringschefer enades i slutet av 2020 om en ny långtidsbudget för perioden 2021–2027, ofta MFF kallad (Multi Financial Framework). Med anledning av pandemin enades medlemsstaterna även om ett återhämtningspaket, NextGenerationEU³ (NGEU) kallat, och som är ett tillfälligt återhämtningsinstrument med en budget på över 800 miljarder euro. Paketet ska bidra till att reparera den akuta ekonomiska och sociala skadan till följd av pandemin. EU ska efter pandemin bli mer miljövänligt, digitalt och motståndskraftigt (resilient) och bättre anpassat till nuvarande och kommande utmaningar. MFF och NGEU ska tillsammans med övriga krisåtgärder fungera som ett samlat stödpaket för Europas återhämtning, motståndskraft samt digitala och gröna tillväxt. EU stärker den nya långtidsbudgetens flexibilitetsmekanismer för att garantera att den kan hantera oförutsedda behov. Budgeten är alltså inte bara anpassad till dagens verklighet, utan också till oförutsedda händelser i framtiden.

I centrum av NGEU finns faciliteten för återhämtning och resiliens⁴ som är ett instrument för bidrag och lån som stöder reformer och investeringar i medlemsstaterna till ett sammanlagt värde av 723,8 miljarder euro. För att få medel från faciliteten måste medlemsstaterna ta fram återhämtnings- och resiliensplaner där de beskriver hur de tänker använda pengarna.

De nationella återhämtningsplanerna ska vara förenliga med EU:s landspecifika rekommendationer såväl som rättsstatsprincipen och

³ [EU-kommissionen: ”Next Generation EU”](https://next-generation-eu.europa.eu/index_en): https://next-generation-eu.europa.eu/index_en

⁴ [Faciliteten för återhämtning och resiliens](https://commission.europa.eu/business-economy-euro/economic-recovery/recovery-and-resilience-facility_sv): https://commission.europa.eu/business-economy-euro/economic-recovery/recovery-and-resilience-facility_sv

klimatpolitiska mål. I den interaktiva resultattavlan⁵ för återhämtning och resiliens finns medlemsstaternas planer och här går det att se vilka utbetalningar som har gjorts hittills. I Sverige har Finansdepartementet ansvar för att ta fram den nationella planen, med avsikt att ta del av de cirka 34 miljarder euro som är avsatta för Sverige. SKR följer arbetet och har delgett synpunkter och önskemål kring planens innehåll.

Anslagen från NGEU betalas ut till medlemsstaterna via flera olika EU-program: återhämtningsstödet för sammanhållning och till Europas regioner (React-EU), Horisont Europa, InvestEU, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Fonden för en rättvis omställning. Den andra och resterande delen av återhämtningspaketet består i finansiella förstärkningar till redan existerande program, som ska justeras senast 2023. Medel ska betalas ut senast 2026.

Kontakt: Malin Looberger

Den europeiska planeringsterminen

EU och dess medlemsstater arbetar gemensamt med konkreta målsättningar inom sysselsättning, forskning och utveckling, klimatförändringar och energi, utbildning, sociala frågor samt kampen mot fattigdom. Arbetet utförs och följs upp genom det ”verktyg” som kallas den europeiska planeringsterminen⁶.

Den europeiska planeringsterminen utgör ramen för samordningen av den ekonomiska politiken mellan medlemsstaterna. Den ger medlemsstaterna möjlighet att diskutera sina ekonomiska planer och budgetplaner. Deras framsteg utvärderas också vid specifika tidpunkter under året. Under 2022 års cykel av den europeiska planeringsterminen har man återgått till den breda samordningen av den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken, samtidigt som processen har

⁵ [Interaktiv resultattavla, ”Recovery and resilience scoreboard”](https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/index.html):

https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/index.html

⁶ [Den europeiska planeringsterminen](https://commission.europa.eu/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/european-semester_sv): https://commission.europa.eu/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/european-semester_sv.

anpassats till kraven för genomförandet av faciliteten för återhämtning och resiliens. Årets cykel inleddes med den årliga översikten över hållbar tillväxt som ingick i höstpaketet⁷. I översikten bekräftades att samordningen av den ekonomiska politiken gradvis övergår från att hantera covid-19-krisen till att lägga grunden för en omdanande och inkluderande återhämtning och starkare resiliens.

Arbetet i planeringsterminen gjordes tidigare inom ramen för Europa 2020-strategin, men den har löpt ut. EU-kommissionen har nu beslutat att stärka den europeiska planeringsterminen genom tätare band till den sociala pelaren, Agenda 2030 och EU:s klimatmål 2050. Även faciliteten för återhämtning och resiliens har genom de nationella återhämtningsplanerna inkorporerats i den europeiska planeringsterminen. Den gröna given är också en tydlig vägledning i arbetet. SKR välkomnar detta och anser att ett tätt samarbete inom den sociala dialogen på såväl nationell som europeisk nivå krävs för att nå verklig framgång i arbetet.

En ny tillväxt- och sysselsättningsstrategi, baserad på den gröna given och med principer om miljö, produktivitet, stabilitet och rättvisa, är rätt väg framåt, anser SKR. I flera sammanhang har SKR efterfrågat en ny långsiktig och sammanhållen tillväxt- och sysselsättningsstrategi för EU, och förbundet har uppmanat regeringen att verka för en uppföljare till Europa 2020-strategin. SKR har även betonat vikten av att lokala förutsättningar vad gäller exempelvis arbetsmarknad måste beaktas. Det samma gäller vikten av att EU-kommissionen säkerställer tillgången till nödvändiga investeringsmöjligheter för aktörer på lokal och regional nivå.

SKR träffar regelbundet regeringsföreträdare, arbetsmarknadens parter och EU-kommissionen för att diskutera tillväxt- och sysselsättningsfrågor tillsammans inom ramen för planeringsterminen. Under de senaste tre åren har planeringsterminen anpassats för att samordnas med faciliteten

⁷ [Den årliga översikten över hållbar tillväxt, "Höstpaketet"](https://commission.europa.eu/publications/2022-european-semester-annual-sustainable-growth-survey_en):

https://commission.europa.eu/publications/2022-european-semester-annual-sustainable-growth-survey_en

för återhämtning och resiliens och för insatser inom ramen för den nationella återhämtningsplanen. Framöver ska även uppföljning av de nya EU-målen på det sociala området inkluderas i terminen. De svenska arbetsmarknadsparterna ges årligen möjlighet att bidra till det svenska nationella reformprogrammet⁸, NRP, i en särskild bilaga.

Sveriges NRP för år 2023 ska baseras på reformambitioner och specifika politiska åtgärder som regeringen föreslår för att främja jobb och tillväxt och förebygga eller korrigerar obalanser, och planeras att vara klar under april månad. Nationella reformprogrammet ska då innehålla Sveriges konkreta planer för att följa EU:s landspecifika rekommendationer och allmänna finanspolitiska regler.

Kontakt: Malin Looberger

EU:s färdplan för grön tillväxt och återhämtning

”European Green Deal”⁹, den gröna given, är EU:s färdplan för grön tillväxt och återhämtning. Den gröna given är knuten till EU:s långtidsbudget och återhämtningsplan och ska bidra till samhällelig strukturomvandling med målet att uppnå ett klimatneutralt och socialt rättvist EU år 2050.

Under 2021 presenterade EU-kommissionen sitt stora lagstiftningspaket ”Fit for 55”, eller ”Delivering the Green Deal”, som ska göra att EU når sina klimatmål till 2030. Under 2022 har initiativet ”RePowerEU” tillkommit för att motverka störningarna på energimarknaden till följd av Rysslands invasion av Ukraina. Det har resulterat i ett antal snabbt införda nödlagar för el, gas och olja och kompletteringar till de föreslagna direktiven på området.

⁸ [Sveriges nationella reformprogram 2022:](https://www.regeringen.se/rapporter/2022/09/sveriges-nationella-reformprogram-2022/)

<https://www.regeringen.se/rapporter/2022/09/sveriges-nationella-reformprogram-2022/>

⁹ [EU:s gröna giv \(EU-kommissionen\): https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_sv](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_sv)

På klimatområdet har flera direktiv om utsläppshandel, medlemsstaternas bördefördelning och utsläpp från markanvändning förhandlats klart under 2022. Direktiven kring energieffektivitet och förnybar energi kommer att förhandlas klart under 2023 för att träda i kraft 2025. De innehåller mycket detaljlagstiftning som direkt påverkar kommuner och regioner. I mars 2023 har EU-kommissionen även presenterat en översyn av elmarknadsdirektivet.

Den gröna given utgör ett omfattande ramverk, som samlar lagstiftning, strategier och målsättningar som syftar till en grön och rättvis omställning i våra samhällen. Kommuner och regioner är centrala aktörer i detta sammanhang och berörs i stor utsträckning av förslagen. Det handlar bland annat om skärpta mål för klimat och energieffektivisering, strategier för cirkulär ekonomi, biologisk mångfald och livsmedelsproduktion. Den omfattar även initiativ inom energi-, industri-, transport-, miljö-, klimat- och det finansiella området.

SKR har prioriterat ett antal frågor inom ramen för den gröna given, där förbundet huvudsakligen lämnar synpunkter via de europeiska paraplyorganisationerna CEMR och SGI Europe samt genom Europeiska regionkommittén. SKR har på flera sätt lyft behovet av regelverk som stödjer effektiva insatser från lokal och regional nivå och samtidigt undviker problematisk detaljstyrning. Under 2023 arbetar SKR vidare med avloppsdirektivet, restaurering av natur, strategi för jord och markhälsa, cirkulär ekonomi och avfall, energimarknadsdirektivet, implementering av energidirektiven samt vidareutvecklingen av EU:s taxonomi för hållbar aktiviteter.

Du kan läsa mer om den gröna givens olika komponenter samt de prioriterade initiativen på miljö- och energiområdet i kapitel 3.

Kontakt: Andreas Hagnell

Kapitel 2 – Demokrati, jämställdhet och mänskliga rättigheter

Försvar av den europeiska demokratin

EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen fokuserade tydligt på demokratins tillstånd och vikten av att värna den i sitt årliga ”State of the Union”-tal¹⁰, hösten 2022. Ämnet har till stor del att göra med Rysslands anfallskrig mot Ukraina; att det ännu en gång är krig på europeisk mark och att demokratin utmanas av autokrati och diktatur runt om i världen. I sitt tal framhöll von der Leyen att det nu är viktigt att de europeiska demokratierna står enade och att demokratin även förstärks längs EU:s gräns, bland annat genom att Ukraina och Moldavien får kandidatstatus till EU.

Som ett steg i att värna och stärka demokratiska värderingar lanserar EU-kommissionen nu ett paket för försvar av den europeiska demokratin; ”Defense of Democracy Package”. Paketet omfattar insatser mot korruption och påverkan från främmande makt, initiativ för att stärka valsäkerheten och för att återuppliva demokratin genom systematisk involvering av medborgarna. Som ett led i detta ses även handlingsplanen för demokratin i Europa över, och man kommer även samtidigt att följa upp konferensen om Europas framtid.

EU-kommissionen har under våren bjudit in till ett samråd för att medborgare, institutioner och organisationer ska kunna vara med och påverka innehållet och utfallet.

Kontakt: Cecilia Ramqvist

¹⁰ ”State of the union” 2022: https://state-of-the-union.ec.europa.eu/state-union-2022_en

EU:s arbete med nationella handlingsplaner mot rasism

Kampen mot rasism och diskriminering är ett grundläggande mål i EU:s agenda för mänskliga rättigheter. Som ett led i EU:s arbete med att intensifiera insatserna mot rasism har EU-kommissionen antagit en handlingsplan mot rasism (2020–2025)¹¹ samt en strategi för att bekämpa antisemitism och främja judiskt liv (2021–2030)¹². Där uppmanas medlemsstaterna att ta fram nationella planer och strategier mot rasism och antisemitism.

Den 16–17 februari anordnade det svenska EU-ordförandeskapet en konferens om medlemsstaternas nationella arbete mot rasism. Syftet var att erbjuda de deltagande experterna från EU:s medlemsstater och institutioner samt representanter för myndigheter och civilsamhället ett forum för erfarenhetsutbyte och inspiration. Vid konferensen inledningstalade Helena Dalli som är EU:s kommissionär med ansvar för jämlikhet. Inför konferensen konstaterade Dalli att det är över två år sedan som arbetet med EU:s första handlingsplan mot rasism inleddes. Under den perioden har en EU-samordnare för arbetet mot rasism tillsatts, det har inrättats ett permanent civilsamhällesforum mot rasism och det har tagits fram integrerade riktlinjer för utarbetande av nationella handlingsplaner mot rasism. EU-kommissionen har också lagt fram ett lagstiftningsförslag som syftar till att stärka jämlikhetsorgans arbete med att förebygga diskriminering och underlätta brottsoffers tillgång till rättslig prövning.

Dalli uppmanade de medlemsstater som ännu inte har gjort detta att ta fram och anta nationella handlingsplaner för att ta itu med rasismen på lokal, regional och nationell nivå.

¹¹ [EU:s handlingsplan mot rasism](https://commission.europa.eu/system/files/2020-09/a_union_of_equality_eu_action_plan_against_racism_2020_-2025_sv.pdf): https://commission.europa.eu/system/files/2020-09/a_union_of_equality_eu_action_plan_against_racism_2020_-2025_sv.pdf

¹² [EU:s strategi för att bekämpa antisemitism och främja judiskt liv](https://commission.europa.eu/document/6160ed15-80da-458e-b76b-04eacae46d6c_sv): https://commission.europa.eu/document/6160ed15-80da-458e-b76b-04eacae46d6c_sv

Som nämnts är EU:s medlemsstaterna ålagda att ta fram egna, nationella handlingsplaner för arbetet mot rasism. Till stöd i den processen har EU-kommissionen tagit fram ett antal vägledande principer¹³ för hur handlingsplanen kan utformas. Sverige antog redan 2016 en nationell plan¹⁴ mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Tanken var att planen skulle innebära ett samlat grepp om det arbete som utförs på området av flera myndigheter, regionala och lokala aktörer samt organisationer inom det civila samhället.

Kopplat till den nationella handlingsplanen finns fem separata program som innehåller åtgärder för att motverka afrofofi, antisemitism, antiziganism, islamofobi respektive rasism mot samer för perioden 2022–2024.

Statskontoret fick 2022 i uppdrag¹⁵ att följa upp och analysera den nationella handlingsplanen och kommer att lämna en rapport i juni 2023. Just nu pågår även en utredning som ska mynna ut i förslag till en nationell strategi¹⁶ för stärkande av judiskt liv i Sverige med fokus på överföringen av judisk kultur och jiddisch till yngre och framtida generationer. Utredningen slutredovisas i december 2023.

Kontakt: Cecilia Ramqvist

¹³ [Riktlinjer för hur handlingsplaner kan utformas:](https://commission.europa.eu/system/files/2022-05/common_guiding_principles_for_national_action_plans_against_racism_and_racial_discrimination.pdf)

https://commission.europa.eu/system/files/2022-05/common_guiding_principles_for_national_action_plans_against_racism_and_racial_discrimination.pdf

¹⁴ [Sveriges nationella plan mot rasism:](https://www.regeringen.se/regeringens-politik/samlat-grepp-mot-rasism-och-hatbrott/) <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/samlat-grepp-mot-rasism-och-hatbrott/>

¹⁵ [Statskontorets uppdrag:](https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2022/09/uppdrag-att-folja-upp-och-analysera-den-nationella-planen-mot-rasism-liknande-former-av-fientlighet-och-hatbrott/)

<https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2022/09/uppdrag-att-folja-upp-och-analysera-den-nationella-planen-mot-rasism-liknande-former-av-fientlighet-och-hatbrott/>

¹⁶ [Nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige:](https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2022/06/dir.-202278)

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2022/06/dir.-202278>

Krafttag mot hatpropaganda och hatbrott

I december 2021 lade EU-kommissionen fram ett initiativ¹⁷ om att utvidga förteckningen över så kallade EU-brott till att även omfatta hatpropaganda och hatbrott. Brotten är i olika grad kriminaliserade bland EU:s medlemsstater och en utvidgning av förteckningen behövs för att kunna säkerställa gemensamma minimiregler om brott och påföljder. Behovet av att ta itu med hatbrott och hatretorik, i synnerhet på grund av kön, sexuell läggning, ålder och funktionsnedsättning, har identifierats i unionens jämställdhetsstrategier.

Enligt EU-kommissionen är initiativet angeläget för att bemöta den gränsöverskridande dimensionen av hatpropaganda och hatbrott, som på nätet kan få snabb och internationell spridning. Brotten anses särskilt allvarliga eftersom de undergräver EU:s gemensamma värden och grundläggande rättigheter, inskrivna i fördrag och stadga.

Forskning visar att även allmänheten i Sverige utsätts för kränkningar och trakasserier i en sådan omfattning att det påverkar både deras hälsa och deras vilja att delta i det demokratiska samtalet. Utvecklingen kan därmed sägas vara ett samhällsproblem.

För att möta denna utveckling behöver många aktörer agera tillsammans, såväl nationellt som gemensamt i Europa, för att utgöra en motståndskraft. Vikten av att ta samtal med ansvariga inom de stora digitala plattformarna är tydlig.

Arbetet mot hot och hat och värnandet av det demokratiska samtalet är en högprioriterad fråga för SKR. Förbundet bedriver ett aktivt arbete med fokus på demokratins förutsättningar och det demokratiska samtalet. Arbetet är också prioriterat under det svenska EU-ordförandeskapet och SKR genomför bland annat konferenser och webbutbildningar för politiker och förtroendevalda. Bland annat kommer ett seminarium att genomföras i Bryssel under våren.

¹⁷ [EU-kommissionen om att utvidga definitionen av hatbrott:](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_6561)

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_6561

SKR har även arbetat med frågan inom ramen för Europeiska regionkommittén, som i oktober 2022 antog ett yttrande¹⁸ i frågan. Förhoppningen är att ärendet kommer att behandlas vidare under 2023.

Parallellt antog Europarådets kongress i slutet av november 2022 en rapport om hatretorik och falska nyheter. SKR har översatt rapporten och publicerat den på sin webbplats¹⁹ samt genomfört ett webinarium för att sprida rapporten.

Kontakt: Anna-Lena Pogulis

EU – en jämlikhetsunion

EU-kommissionen har skapat ”EU:s jämlikhetsunion”²⁰ för att försvara EU:s värderingar och bidra till jämlikhet oavsett kön, ras eller etniskt ursprung, religion eller tro, funktionsvariation, ålder eller sexuell läggning. Under 2020 och 2021 presenterades ett flertal nya strategier och handlingsplaner som på olika sätt rör jämlikhet.

I mars 2020 presenterades en strategi för jämställdhet mellan kvinnor och män för perioden 2020–2025²¹. De viktigaste målen är att stoppa könsrelaterat våld och könsstereotyper, minska klyftorna på arbetsmarknaden, uppnå jämlikt deltagande i alla delar av ekonomin, minska löneklyftan mellan kvinnor och män, minska könsskillnaderna inom omsorgen och få till en jämn könsfördelning inom beslutsfattande och politik.

¹⁸[Europeiska regionkommittén om hatbrott och hatretorik:](https://cor.europa.eu/sv/news/Pages/eu-crimes-hate-crime-hate-speech.aspx)

<https://cor.europa.eu/sv/news/Pages/eu-crimes-hate-crime-hate-speech.aspx>

¹⁹ [Europarådets rapport om hatretorik \(på svenska\):](https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/nyhetsarkivpolitiskstyrning/arkivpolitiskstyrning/europaradetsrapportomhatretorikpasvenska.69285.html)

<https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/nyhetsarkivpolitiskstyrning/arkivpolitiskstyrning/europaradetsrapportomhatretorikpasvenska.69285.html>

²⁰ [EU-kommissionen, ”Building a union of equality”:](https://state-of-the-union.ec.europa.eu/building-union-equality_en) https://state-of-the-union.ec.europa.eu/building-union-equality_en

²¹ [EU:s strategi för jämställdhet mellan män och kvinnor:](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_en)

https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_en

I oktober 2020 presenterade EU-kommissionen ett strategiskt ramverk för romsk jämlikhet, inkludering och delaktighet 2020–2030²² samt ett förslag till rådsrekommendation. Rådet antog sedan i mars 2021 en rådsrekommendation om romers jämlikhet, inkludering och delaktighet.

I november 2020 presenterade EU-kommissionen en jämlikhetsstrategi för hbtqi-personer för perioden 2020–2025²³. Målsättningen är att varje hbtqi-person i EU ska vara säker, ha lika möjligheter och fullt ut delta i samhällslivet. Strategin innehåller ett antal riktade åtgärder för att ta itu med diskriminering, ojämlikhet och andra problem som hbtqi-personer möter.

I november 2020 lade EU-kommissionen också fram en handlingsplan för integration och inkludering för 2021–2027²⁴. Handlingsplanen pekar på vad migranter tillför EU och på faktorer som kan hindra personer med migrantbakgrund att delta och inkluderas i det europeiska samhället.

Som tidigare nämnts lanserades även den EU-gemensamma handlingsplanen mot rasism samt strategin för att bekämpa antisemitism och främja judiskt liv under åren 2020-2021 (se tidigare kapitel).

EU-kommissionen presenterade i mars 2021 en ny strategi för rättigheter för personer med funktionsnedsättning²⁵ för perioden 2021–2030. Strategin, som utgår från FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, innehåller viktiga initiativ kring några huvudteman. Ett är att personer med funktionsnedsättning har samma rätt som andra EU-medborgare att flytta till ett annat land eller delta i det

²² [EU:s strategiska ramverk för romsk jämlikhet, inkludering och delaktighet:](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1813)

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1813

²³ [EU:s jämlikhetsstrategi för HBTQI-personer:](https://commission.europa.eu/document/5100c375-87e8-40e3-85b5-1adc5f556d6d_sv)

https://commission.europa.eu/document/5100c375-87e8-40e3-85b5-1adc5f556d6d_sv

²⁴ [EU:s handlingsplan för integration och inkludering:](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0758&qid=1632299185798) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0758&qid=1632299185798>

²⁵ [EU-strategi om rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2021-2030:](https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8376&furtherPubs=yes)

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8376&furtherPubs=yes>

politiska livet, ett annat att personer med funktionsnedsättning har rätt att leva självständigt och välja var och tillsammans med vem de vill leva. Ett tredje är icke-diskriminering, lika möjligheter och skydd mot alla former av diskriminering och våld.

I mars 2021 antog EU-kommissionen den första övergripande EU-strategin för barnets rättigheter²⁶ och presenterade ett förslag till rådsrekommendation om inrättande av en europeisk barngaranti för att främja lika möjligheter för barn som riskerar att drabbas av fattigdom eller social utestängning. En rådsrekommendation antogs sedan i juni 2021.

För att öka jämlikheten och skydda grundläggande rättigheter inom EU, presenterade EU-kommissionen i december 2022 ett förslag till rådsförordning²⁷ om behörighet, tillämplig lag, erkännande av domar samt godkännande av officiella handlingar i samband med föräldraskap och om införande av ett europeiskt intyg om föräldraskap. Syftet är att säkerställa att föräldraskap som fastställs i en medlemsstat erkänns i alla övriga medlemsstater och för alla syften. Förslaget behandlas nu i ministerrådet.

EU-kommissionen presenterade i december 2022 förslag till två helt nya direktiv om bindande standarder för likabehandlingsorgan, som nu behandlas i ministerrådet och Europaparlamentet. EU-kommissionen avser även att i slutet av 2023 lägga ett förslag till EU-gemensamt intyg om funktionsnedsättning som ska gälla i alla medlemsstater. Båda dessa förslag beskrivs i separata artiklar nedan.

SKR ställer sig positivt till EU:s olika initiativ för att öka jämlikheten och motverka diskriminering inom EU. Förbundet ser ett stort behov av

²⁶ [EU:s strategi för barnens rättigheter och den europeiska barngarantin:](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/rights-child/eu-strategy-rights-child-and-european-child-guarantee_sv)

https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/rights-child/eu-strategy-rights-child-and-european-child-guarantee_sv

²⁷ [EU:s föräldraskapsförordning:](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/ALL/?uri=CELEX:52022PC0695) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/ALL/?uri=CELEX:52022PC0695>

att stärka och utveckla jämlikhetsarbetet i Europa, inte minst i tider då EU:s grundläggande värderingar ifrågasätts och motarbetas på olika håll.

SKR bevakar och påverkar, enskilt och genom europeiska arbetsgivar- och paraplyorganisationer, EU:s initiativ på området. Dessa strategier och handlingsplaner sätter kommuner och regioner i centrum för lösningar i kampen mot diskriminering och för mänskliga rättigheter. Eftersom lokala och regionala myndigheter befinner sig närmast invånarna, är de väl lämpade att kartlägga ojämlikheter och identifiera ojämlika metoder, men också att leda och föregå med gott exempel genom sin egen personalpolitik och sina sätt att erbjuda service och tjänster.

Kontakt: Erik Svanfeldt

Lagförslag om bindande standarder för jämlikhetsorgan

EU-kommissionen presenterade i december 2022 förslag²⁸ till helt ny lagstiftning om bindande standarder för likabehandlingsorgan, det vill säga organ för främjande av likabehandling. Diskrimineringsombudsmannen är Sveriges likabehandlingsorgan.

Förslaget omfattar två förslag till direktiv:

- Ett rådskdirektiv²⁹ om standarder för likabehandlingsorgan på området likabehandling av personer oavsett ras eller etniskt ursprung, likabehandling vad gäller anställning och yrke oavsett personers religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuella läggning, likabehandling av kvinnor och män i fråga om social trygghet och tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster

²⁸ [EU-kommissionens rekommendation om standarder för jämlikhetsorgan](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0951&from=EN): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0951&from=EN>

²⁹ [Förslag till rådskdirektiv om standarder för likabehandlingsorgan \(för nedladdning\)](https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13098-Likabehandlingsorgan-bindande-standarder_sv): https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13098-Likabehandlingsorgan-bindande-standarder_sv

- Ett direktiv om standarder för likabehandlingsorgan på området likabehandling av och lika möjligheter för kvinnor och män i fråga om anställning och yrke som ska beslutas av både rådet och Europaparlamentet

Syftet med direktivförslagen är att stärka dessa organ genom att fastställa minimistandarder för deras funktion inom alla områden som täcks av EU:s befintliga jämlikhetsdirektiv. Dessa direktiv förbjuder diskriminering på grund av kön, ras eller etniskt ursprung, religion eller trosuppfattning, ålder och sexuell läggning inom en lång rad samhällsområden. Förslagen till direktiv förhandlas nu inom ministerrådet och inom Europaparlamentet.

Idag finns en icke-bindande kommissionsrekommendation om standarder för jämlikhetsorgan från 2018. EU-kommissionen bedömer dock att denna bara har fått ett begränsat genomslag i medlemsstaterna.

Som ett led i arbetet med det nya lagförslaget, genomförde EU-kommissionen i början av 2022 ett öppet samråd³⁰ om bindande standarder för jämlikhetsorgan. Syftet var att inhämta information som kunde bidra till arbetet med att föreslå ytterligare åtgärder för att stärka jämlikhetsorganen.

SKR deltog i samrådet och förbundet är positivt till befintlig europeisk antidiskrimineringslagstiftning, men anser inte att nationella likabehandlingsorgans organisation och verksamhet ska regleras på EU-nivå.

Kontakt: Erik Svanfeldt

Lagstiftning om att förebygga och bekämpa könsbaserat våld

I mars 2022 presenterade EU-kommissionen ett sedan tidigare aviserat lagförslag³¹ för att förebygga och bekämpa könsbaserat våld och våld i

³⁰ [Samråd om bindande standarder för jämlikhetsorgan:](https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13098-Likabehandlingsorgan-bindande-standarder_sv)

https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13098-Likabehandlingsorgan-bindande-standarder_sv

³¹ [EU-kommissionens förslag om att förebygga och bekämpa könsbaserat våld:](#)

hemmet. Förslaget syftar till att säkerställa en miniminivå av skydd i hela EU mot dessa typer av våld, då det idag inte finns någon EU-lagstiftning mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Förslaget diskuteras för närvarande av medlemsstaterna.

Merparten av EU:s medlemsstater – förutom Bulgarien, Tjeckien, Ungern, Lettland, Litauen och Slovakien – har dock anslutit sig till Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet, även kallad Istanbulkonventionen³² (se separat artikel). EU som union kan också ställa sig bakom Istanbulkonventionen och i februari 2023 fick Europaparlamentet en formell förfrågan av ministerrådet att slutföra denna ratificering.

I EU:s jämställdhetsstrategi för 2020-2025 ingår målet att stoppa könsbaserat våld, ett bekräftande på EU:s åtagande i frågorna. Europaparlamentet har upprepade gånger bett EU-kommissionen att vidta åtgärder inom området mäns våld mot kvinnor.

SKR har i många år arbetat aktivt med kvinnofridsfrågor och ställer sig positivt till internationella konventioner och regelverk som förebygger och bekämpar könsbaserat våld. Förbundet genomför under perioden 2021-2023 en särskild satsning³³ för att stödja kommuner och regioner i utvecklingen av arbetet med jämställdhet och kvinnofrid. Satsningen har särskilt fokus på att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck.

Kontakt: Linnea Adebjörk

EU på väg att ansluta sig till Istanbulkonventionen

EU tog i februari 2023 ett viktigt steg mot att ratificera (slutligt godkänna) Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC010>

³² [EU-kommissionens förslag om att förebygga och bekämpa könsbaserat våld:](#)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0105>

³³ [SKR:s satsning på jämställdhet och kvinnofrid 2021-2023:](#)

<https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/manskligarattigheterjamlikhet/jamstallldhet/satsningjamstallldhetochkvinnofrid20212023.54718.html>

av våld mot kvinnor och våld i hemmet, den så kallade Istanbulkonventionen³⁴. Konventionen, som trädde i kraft 2014, är det första juridiskt bindande instrumentet på internationell nivå för att förebygga och bekämpa våld mot kvinnor och flickor.

Istanbulkonventionen har undertecknats av samtliga EU:s medlemsstater, men till idag har enbart 21 av dessa också ratificerat den. Även EU kan ställa sig bakom Istanbulkonventionen. Konventionen innehåller delar som faller både inom EU:s respektive medlemsstaternas befogenheter och en ratificering på EU-nivå skulle bara röra de delar där EU har exklusiva befogenheter.

EU undertecknade konventionen 2017, men den formella anslutningen har sedan dröjt. Ratificeringsprocessen har, trots Europaparlamentets återkommande uppmaningar att godkänna, länge varit låst bland medlemsstaterna i ministerrådet.

2021 slog EU-domstolen dock fast att det inte krävs enhällighet bland medlemsstaterna för att ratificera Istanbulkonventionen, det vill säga enskilda medlemsstater kan inte lägga in sitt veto i frågan. I februari 2023 kunde ministerrådet därför besluta att formellt be om Europaparlamentets samtycke för att slutföra ratificeringen av Istanbulkonventionen. I nästa steg måste Europaparlamentet ge sitt samtycke, därefter kan medlemsstaterna i rådet slutligen besluta att ratificera konventionen.

Kontakt: Linnea Adebjörk och Erik Svanfeldt

Motverka sexuella övergrepp mot barn på nätet

I september 2020 presenterade EU-kommissionen ett lagförslag³⁵ som innehöll en s.k. interimistisk förordning som tillåter nummeroberoende interpersonella kommunikationstjänster – så som webbmail,

³⁴ [Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet \(Istanbulkonventionen\)](https://rm.coe.int/1680462544); <https://rm.coe.int/1680462544>

³⁵ [EU-kommissionen om kampen mot sexuella övergrepp mot barn](https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/child-sexual-abuse_en); https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/child-sexual-abuse_en

meddelandetjänster och internettelefoni – att avvika från integritetsreglerna i EU:s e-integritetsdirektiv. Syftet är att göra det möjligt för dessa leverantörer att fortsätta att upptäcka, rapportera och ta bort material med sexuella övergrepp mot barn på nätet.

Den tillfälliga lagen antogs i juli 2021 och trädde i kraft i augusti samma år. Förordningen är begränsad till den 3 augusti 2024 och EU-kommissionen presenterade den 11 maj ett förslag till förordning som ska ersätta den interimistiska förordningen. Beslut om att gå vidare med förslaget diskuteras just nu i rådet.

I EU:s gemensamma lagstiftningsprioriteringar för 2020-2024 har kampen mot sexuella övergrepp mot barn på nätet givits högsta prioritet.

SKR ställer sig positivt till internationella överenskommelser och regelverk som motverkar och förhindrar sexuella övergrepp mot barn på nätet.

Kontakt: Linnea Adebjörk

Uppdatering av CEMR-deklarationen

De europeiska kommun- och regionförbundens samarbetsorganisation, Council of European Municipalities and Regions (CEMR), antog i december 2022 en uppdaterad europeisk deklARATION om jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå (CEMR-deklarationen).

CEMR-deklarationen³⁶ är ett verktyg för kommuner och regioner att främja jämställdhet mellan kvinnor och män inom ramen för en sammanhållen och ambitiös strategi och för att integrera jämställdhetsperspektivet i det politiska beslutsfattandet och den praktiska verksamheten. Deklarationen omfattar alla aspekter av

³⁶ [SKR om CEMR-deklarationen:](https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/manskligarattigheterjamlighet/jamstallldhet/emrdeklarationen.5809.html)

<https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/manskligarattigheterjamlighet/jamstallldhet/emrdeklarationen.5809.html>

verksamheten. Beslut om att ställa sig bakom deklARATIONEN fattas av kommunens eller regionens politiska ledning.

Beslutet att uppdatera deklARATIONEN föregicks av en grundlig översyn och diskussion under 2021 och 2022 om hur CEMR-deklARATIONEN från 2006 och dess verktyg skulle kunna förbättras och utvecklas. De förslag till förändringar som inhämtades under 2021 diskuterades under 2022.

Diskussionerna utmynnade i ett beslut om att:

- Göra vissa språkliga och redaktionella ändringar
- Förstärka det intersektionella perspektivet i den befintliga deklARATIONEN
- I ett helt nytt separat avsnitt lägga till nio nya artiklar om sakområden som inte täcktes alls eller otillräckligt av deklARATIONEN från 2006: hållbar utveckling, nätvåld, våld mot förtroendevalda kvinnor och personal, intersektionalitet, flexibla arbetsplatser, digitalisering, rätten till sexuell och reproduktiv hälsa, klimatförändringarna samt krishantering och civil beredskap

SKR står bakom deklARATIONEN och rekommenderar kommuner och regioner att underteckna den. SKR deltog även aktivt i den nu genomförda uppdateringen. SKR ser ett stort behov av att främja, stödja och utveckla jämställdhetsarbetet på lokal och regional nivå i Europa och bedömer att förbundet och dess medlemmar har gott om erfarenheter och goda exempel att bidra med i det europeiska jämställdhetsarbetet.

Kommuner och regioner som har undertecknat CEMR-deklARATIONEN före 2023 behöver inte ställa sig bakom hela deklARATIONEN igen. Istället kommer de, när översättningen till svenska är klar, att bjudas in att ansluta sig till och underteckna även de nio nya artiklarna och infoga dessa i sitt arbete med att genomföra åtagandena i deklARATIONEN. Nya undertecknare ställer sig däremot bakom åtagandena i både den ursprungliga deklARATIONEN och 2022 års tillägg.

Kontakt: Erik Svanfeldt

Kapitel 3 – Miljö, energi och transport

Inom EU:s gröna giv³⁷ finns en tydlig inriktning på att EU ska bli klimatneutralt 2050. Utifrån detta och i ramverket för återhämtning har EU-kommissionen lanserat en mängd initiativ för stöd och regleringar, såsom en översyn av de centrala direktiven på energi- och klimatområdet och en så kallad taxonomi för hållbara aktiviteter. De innehåller regler och kriterier som direkt påverkar förutsättningarna för klimatarbete, upphandling, ekonomi och bredare verksamhet i kommuner och regioner.

SKR vill att EU:s regelverk och initiativ ger goda och stödjande förutsättningar för kommuner och regioner. På energi och klimatområdet vill SKR undvika detaljkrav som försvårar för bioenergi, biodrivmedel, energieffektivisering, energiutvinning ur avfall, fjärrvärme och kraftvärme.

EU:s transportpolitik handlar också i mångt och mycket om den gröna omställningen. Transporter står för cirka en fjärdedel av unionens växthusgasutsläpp. SKR anser att omställningen till en hållbar transportsektor är nödvändig, men att hänsyn måste tas till de lokala förhållandena så att inte orimliga krav ställs på kommuner och regioner.

Dessa initiativ inom miljö- och energiområdet täcker in en bredd av fokuspunkter, vilket gör att mycket sammanfaller med SKR:s prioriterade fråga kring att värna det kommunala planansvaret i förhållande till EU:s gröna giv. I följande kapitel görs nedslag i ett flertal av de initiativ som syftar till att nå klimatneutralitet i EU 2050.

³⁷ [EU:s gröna giv – EU vill bli världens första klimatneutrala region:](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_sv)
https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_sv

Förordning om restaurering av natur

EU-kommissionen presenterade i juni 2022 ett förslag till ny förordning om restaurering av natur inom EU³⁸. Förordningen är en del av EU:s gröna giv där arbetet fokuserar på att skydda den biologiska mångfalden och förslaget omfattar alla ekosystem både på land och i vatten. Detta täcker in såväl hav, sjöar, vattendrag, jordbruksmark och skogar som städer och urbana ekosystem. Förslaget³⁹ utgår från EU:s strategi för biologisk mångfald som antogs 2020⁴⁰ och innebär att mål och skyldigheter blir bindande för medlemsstaterna när förordningen träder i kraft.

Om EU-kommissionens förslag går igenom kan det förväntas få stora konsekvenser för kommuner och regioner. SKR anser att förslaget kommer att få betydande påverkan på kommunernas rådighet över mark- och vattenanvändningen, både direkt och indirekt. Förordningen skulle också få en negativ inverkan på det kommunala planansvaret och självstyret. Dessutom kan förslaget få en betydande påverkan på andra sektorer såsom jord- och skogsbruket vilka har en stor betydelse för näringslivet i många kommuner och regioner.

SKR har i ett remissyttrande till Klimat- och näringslivsdepartementet⁴¹ kritiserat förslaget och anser att de delar som rör urbana ekosystem och stadsgrönka (artikel 6 och tillhörande definitioner i artikel 3) behöver arbetas om från grunden med hänsyn till medlemsstaternas vitt skilda förutsättningar. Artikel 6 föreskriver att det inte ska ske någon netto-

³⁸ [Regeringskansliets fakta-PM gällande förordningen om naturrestaurering:](https://www.regeringen.se/faktapromemoria/2022/08/202122-fpm114)

<https://www.regeringen.se/faktapromemoria/2022/08/202122-fpm114>

³⁹ [European Commission, Nature restoration law:](https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/nature-restoration-law_en)

https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/nature-restoration-law_en

⁴⁰ [EU-kommissionen, Strategi för biologisk mångfald 2030:](https://environment.ec.europa.eu/strategy/biodiversity-strategy-2030_sv)

https://environment.ec.europa.eu/strategy/biodiversity-strategy-2030_sv

⁴¹ [Remissyttrande av EU-kommissionens förslag till förordning om restaurering av natur:](https://skr.se/download/18.7d6a84e01840e10660a1fc20/1666962424101/05-WEBB-KOMB_Yttrande-EU-kom-forslag-till-forordning-om-restaurering-av-natur-och-sarsk-yttr-V_TA.pdf) https://skr.se/download/18.7d6a84e01840e10660a1fc20/1666962424101/05-WEBB-KOMB_Yttrande-EU-kom-forslag-till-forordning-om-restaurering-av-natur-och-sarsk-yttr-V_TA.pdf

förlust av urbana grönområden i städer, mindre städer och förorter. Dessutom ska stadsgrönskan öka med 3 procent till 2040 och 5 procent till 2050, vilket inte är möjligt att uppfylla i Sverige. Boverket har räknat ut att de 144 kommuner som omfattas av förslaget i snitt utgörs av 58 procent skog och bara knappt 4 procent bebyggd och anlagd mark, vilket innebär att en ökning med 5 procent av stadsgrönskan överskrider den totala arealen bebyggd och anlagd mark.

SKR anser att EU-kommissionens förslag om stadsgrönska strider mot den svenska planeringsmodellen och det lokala självstyret och riskerar att kraftigt försvåra eller rent av omöjliggöra samhällsutveckling i de berörda kommunerna. För att uppnå målet om biologisk mångfald och för att städer och mindre städer ska vara jämförbara mellan medlemsstaterna anser SKR att definitionerna för dessa ska begränsas till de faktiska stadsmiljöerna och inte omfatta hela kommuner. Målen måste också fokusera mindre på kvantitet och mer på kvalitet och konnektivitet mellan urbana grönområden.

SKR arbetar med frågan genom Europeiska regionkommittén⁴² och CEMR samt genom samverkan med andra samhällsaktörer för att belysa de delar av förslaget som är alltför detaljerade eller ogenomförbara. SKR anser att det finns ett behov av effektivare och mer precisa åtgärder för att skydda den biologiska mångfalden och att lösningarna måste vara förankrade i lokala förhållanden och vara tillräckligt flexibla för att kunna tillämpas i hela unionen.

EU-kommissionens förslag behandlas för närvarande av rådet och Europaparlamentet. SKR kommer att fortsätta bevaka frågan under 2023.

Kontakt: Love Edenborg

⁴² [Pressmeddelande från Europeiska regionkommittén gällande EU:s förordning om restaurering av natur](https://cor.europa.eu/sv/news/Pages/EU-nature-restoration-law.aspx): <https://cor.europa.eu/sv/news/Pages/EU-nature-restoration-law.aspx>

Förslag till nytt direktiv om jord- och markhälsa

EU-kommissionen planerar att under andra kvartalet av 2023 presentera sitt förslag på ett rättsligt bindande regelverk för jord- och markhälsa för att ta itu med de gränsöverskridande effekterna av markförstöring, säkra lika marknadsvillkor och främja politisk samstämmighet i EU⁴³. Detta görs i syfte att uppnå EU:s mål för klimatet och den biologiska mångfalden samt livsmedelstrygghet och vattenskydd. Lagförslaget grundar sig i EU:s jord- och markstrategi för 2030⁴⁴.

Strategin ”Frisk mark till förmån för människor, livsmedel, natur och klimat”, föreskriver att alla marker i EU ska vara i gott skick senast 2050 samt att skydd, hållbar användning och återställande av mark ska bli normen⁴⁵. För att uppnå målen anser EU-kommissionen att bindande lagstiftning om jord- och markskydd är nödvändig.

Friska marker utgör ett ekosystem som tillhandahåller många viktiga tjänster, exempelvis energi, kolbindning, livsmedelsförsörjning och råvaror samt vatteninfiltration och vattenrening. Marken är dessutom viktig för att uppnå målen i den europeiska gröna given, såsom hållbara livsmedelssystem, klimatneutralitet, motståndskraftig miljö och nollutsläpp. Idag uppskattas 60 till 70 procent av markekosystemen i EU vara i dåligt skick på grund av orsaker som till exempel dränering av torvmark, hårdgörning av mark, markerosion och markföroreningar⁴⁶.

⁴³ [Lagstiftningsprocess för initiativet ”Friska jordar”](https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13350-Friska-jordar-skydda-skota-och-aterstalla-marken-i-EU_sv):

https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13350-Friska-jordar-skydda-skota-och-aterstalla-marken-i-EU_sv

⁴⁴ [Meddelande om EU:s markstrategi för 2030 – Frisk mark till förmån för människor, livsmedel, natur och klimat](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0699&from=EN): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0699&from=EN>

⁴⁵ [EU:s markstrategi för 2030 – EU-kommissionen](https://environment.ec.europa.eu/topics/soil-and-land/soil-strategy_sv):

https://environment.ec.europa.eu/topics/soil-and-land/soil-strategy_sv

⁴⁶ [Naturvårdsverket – Nytt förslag på markdirektiv för Europa](https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/fororenade-omraden/nytt-jord--och-markdirektiv-for-europa/):

<https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/fororenade-omraden/nytt-jord--och-markdirektiv-for-europa/>

Det är osäkert vilka delar av jord- och markstrategin som kan komma att utvecklas till rättsligt bindande krav, men det kan bland annat handla om följande områden:

- Krav avseende ianspråktagande av mark utreds vilket kan innebära bindande mål för medlemsstaterna att minska ianspråktagande och hårdgörande av mark
- Krav kan komma att ställas på restaurering och återställning av viss mark
- Krav på inventering, identifiering och åtgärdande av förorenade områden samt rapportering av arbetet
- Rättsligt bindande krav avseende hållbar markförvaltning
- Övervakning av jord och mark och rapportering av data för olika typer av markanvändning samt harmonisering av data inom EU

SKR bedömer att direktivet kommer att påverka kommuner och regioner, men att påverkan är beroende av omfattning och detaljeringsgrad av det förslag EU-kommissionen avser presentera under 2023. SKR bevakar EU-kommissionens fortsatta arbete med direktivet i dialog med berörda myndigheter.

Kontakt: Love Edenborg och Charlotte Löfgren

Cirkulär ekonom och avfall

I mars 2020 presenterade EU-kommissionen en ny handlingsplan för cirkulär ekonomi⁴⁷. Handlingsplanen syftar även till att stärka EU:s konkurrenskraft och samtidigt skydda miljön och konsumenträttigheter. Planen har ett uppströmsperspektiv, det vill säga att fokus läggs på design- och tillverkningsprocessen – snarare än nedströms, på avfallshanteringen. SKR välkomnar detta.

SKR har inkommit med synpunkter på handlingsplanen genom Europeiska regionkommittén. I beredningen av Regionkommitténs

⁴⁷ [EU-kommissionens handlingsplan för cirkulär ekonomi](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_20_420):

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_20_420

yttrande betonade förbundet bland annat vikten av att beakta uppströmsperspektivet samt att andra mått än BNP bör övervägas för att mäta utveckling i en cirkulär ekonomi. Bägge aspekter finns nu belysta i Regionkommitténs slutliga yttrande om handlingsplanen.

EU-kommissionen genomför även en översyn av ramdirektivet om avfall (avfallsramdirektivet)⁴⁸. Det allmänna målet med översynen är att öka miljö- och hälsoskyddet från effekter av avfallshantering. De särskilda målen är att minska avfallsmängderna, öka återanvändning och förbättra den separata insamlingen i syfte att främja förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av hög kvalitet. Översynen omfattar även att se över regleringar för förebyggande av livsmedelsavfall (se separat artikel). Ett förslag till nytt direktiv förväntas komma i mitten av 2023.

Som en del av genomförandet av den gröna given och handlingsplanen för cirkulär ekonomi publicerade EU-kommissionen i november 2022 ett förslag om nya regler för förpackningar⁴⁹. Med en grön omställning inom förpackningar vill man minska vattenanvändningen, utsläpp av växthusgaser och behovet av fossila bränslen. Förslaget syftar till att förbättra förpackningars utformning för att främja återanvändning och återvinning, öka mängden återvunnet material i förpackningar, få bort onödiga förpackningar och minska mängden förpackningsavfall. För att det ska bli lättare att återvinna förpackningar på rätt sätt föreslås regler kring EU-gemensam märkning; vad förpackningen är tillverkad av och hur den ska sorteras. Återvinningsbehållare ska ha samma märkning för underlätta korrekt sortering. Förslaget innehåller också krav på en övergång till biobaserad, biologiskt nedbrytbar och komposterbar plast. Förslaget är ute på remiss under våren 2023.

Kontakt: Charlotte Löfgren

⁴⁸ [EU-kommissionen om översynen avfallsramdirektivet:](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_20_420)

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_20_420

⁴⁹ [EU-kommissionens förslag till nya regler för förpackningar:](https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/packaging-waste_en)

https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/packaging-waste_en

Rättslig ram för hållbara livsmedelssystem

Inom ramen för den europeiska jord till bord-strategin aviseras nu en övergripande ramlag vid namn ”Rättslig ram för hållbara livsmedelssystem”⁵⁰. Ramlagen ska bidra till ett hållbart livsmedelssystem samt säkerställa politisk samstämmighet på EU-nivå och nationell nivå i all livsmedelsrelaterad politik. Ramlagen ska omfatta hela livsmedelssystemet från jord till bord. Syftet med ramlagen är att fastställa allmänna principer och mål samt krav och ansvarsområden för alla aktörer i EU:s livsmedelssystem. EU-kommissionens antagande är planerat innan utgången av 2023. Förslaget har varit ute på offentligt samråd.

Den 30 mars antogs ett utkast till yttrande i NAT-utskottet i Europeiska regionkommittén. SKR har tagit fram ändringsförslag utifrån medlemmarnas perspektiv och ett antagande vid Regionkommitténs plenarsession kommer sannolikt att äga rum den 24-25 maj. I yttrandet betonas att kommuner och regioner spelar en viktig roll när det gäller att ta itu med utmaningarna i fråga om livsmedelssystemen. Det framhålls även att ramlagen bör klargöra vilket ansvar alla aktörer i livsmedelssystemet har genom att det inrättas ett samarbete på flera nivåer, som ska omfatta EU-nivån, den nationella nivån samt lokal och regional nivå.

Kontakt: Victoria Kalén

Prioriterad fråga 2023: Ett avloppsdirektiv som tar hänsyn till svenska förhållanden

Ett reviderat förslag till direktiv⁵¹ om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse kom i slutet av oktober 2022. SKR välkomnar revideringen

⁵⁰ [EU-kommissionen om initiativet ”Ett hållbart livsmedelssystem i EU”:](https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13174-Ett-hallbart-livsmedelssystem-i-EU-nytt-initiativ_sv)

https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13174-Ett-hallbart-livsmedelssystem-i-EU-nytt-initiativ_sv

⁵¹ [EU-kommissionens förslag till reviderat avloppsdirektiv:](https://environment.ec.europa.eu/publications/proposal-revised-urban-wastewater-treatment-directive_en)

https://environment.ec.europa.eu/publications/proposal-revised-urban-wastewater-treatment-directive_en

men har identifierat ett antal allvarliga brister med förslaget och konstaterar att EU-kommissionen inte tagit hänsyn till en del av förbundets tidiga synpunkter. Frågan är viktig för svenska kommuner och regioner, både i rollen som verksamhetsutövare och tillsynsmyndighet. EU-kommissionens förslag är alltför detaljreglerat och medför kostnader som inte kan motiveras med miljönytta. Lagstiftarna måste säkerställa att kravställandet är rimligt och i proportion till riskerna, samt att hänsyn tas till medlemsstaternas olika förhållanden.

För det första saknar förslaget ett viktigt undantag för att tillåta utbyggnad av redan effektiva avloppsreningsverk i de fall de riskerar att överskrida miljökvalitetsnormer för vatten (på grund av den så kallade Weserdomen). Svenska högeffektiva reningsverk kan inte kompensera en utbyggnad med förbättringar i reningseffektivitet. Det är viktigt att bestämmelserna inte slår fel och därmed riskerar att straffa de medlemmar i EU som varit mest ambitiösa i sin rening.

För det andra utgör direktivets krav på kväverening den största kostnaden för svenska reningsverk, vilket omfattar cirka 85 procent. Kväverening utan undantag i den utsträckning som föreslås kan inte motiveras. Uppskattningar pekar på att så mycket som 50 procent av kostnaderna inte kan relatera till någon miljönytta vad gäller kväverening.

För det tredje avstyrker SKR förslaget i den del som handlar om att inkludera små avlopp i direktivet med generella och höga reningskrav, utan hänsyn till lokala förutsättningar. Förslaget riskerar vidare att driva kostnader i en direkt miljömässigt kontraproduktiv riktning. SKR ser därför ett stort behov att regeringen gör en konsekvensanalys av förslaget, som ska se både på de miljömässiga och de ekonomiska konsekvenserna för kommuner och regioner och vid behov agerar kraftfullt under förhandlingarna.

SKR ser positivt på införande av producentansvar för läkemedels- och kosmetikaindustrin. Att förorenaren betalar för sina utsläpp är en viktig grundläggande princip. Bestämmelserna bör även ge incitament till framtagande av mer miljövänligare alternativ.

Det svenska EU-ordförandeskapet har meddelat att man, i egenskap av neutral ordförande, inte kommer att agera i frågan. SKR kommer dock att aktivt påverka förslaget till reviderat direktiv. SKR har träffat klimat- och näringslivsdepartementet, Naturvårdsverket, Havs- och Vattenmyndigheten, nordiska kollegor, andra europeiska organisationer och har inlämnat remissvar till regeringskansliet. SKR har även ett nära samarbete med Svenskt Vatten, SGI Europe och CEMR.

Under våren 2023 är Åsa Ågren Wikström (M) rapportör för avloppsdirektivet i Europeiska regionkommittén. SKR agerar kansli och skriver därmed Regionkommitténs yttrande för troligt beslut den 5-6 juli.

Kontakt: Oskar Wikstrand och Tove Göthner-Tideman

Översyn av EU:s regler om luftkvalitet

I maj 2021 antog EU-kommissionen sin handlingsplan med sikte på nollutsläpp för luft, vatten och mark. Planen är en del av den Gröna given och omfattar bland annat en översyn av luftkvalitetsdirektiven. Direktiven ska ses över i syfte att på sikt anpassa standarder till WHO:s riktvärden för luftkvalitet.

I oktober 2022 presenterade EU-kommissionen sitt förslag till översyn av luftkvalitetsdirektiven⁵² som omfattar både det så kallade takdirektivet⁵³ som fastställer målvärden för koncentrationsnivåer och luftkvalitetsdirektivet⁵⁴ som fastställer mål för luftkvalitet. I Sverige är det kommunerna som är ansvariga för att luftkvaliteten i gatumiljö är tillräckligt god.

⁵² [EU-kommissionens översyn av luftkvalitetsdirektiven:](https://environment.ec.europa.eu/topics/air/air-quality/assessment_en)

https://environment.ec.europa.eu/topics/air/air-quality/assessment_en

⁵³ [EU-kommissionen om takdirektivet:](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX:32004L0107) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX:32004L0107>

⁵⁴ [EU-kommissionen om luftkvalitetsdirektivet:](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sv/ALL/?uri=CELEX:32008L0050) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sv/ALL/?uri=CELEX:32008L0050>

EU-kommissionen föreslår i sin översyn nivåer som närmar sig WHO:s riktvärden, förtydliganden vad gäller sanktioner för de aktörer som inte uppnår nivåerna, bättre information om luftkvalitet till allmänheten samt bättre stöd till den lokala myndigheten för att uppnå ren luft. Vidare föreslås att enskilda personer eller grupper ska ha rätt till ersättning om deras hälsa helt eller delvis skadats till följd av överträdelse av gränsvärdena.

Luftföroreningar utgör fortfarande den största miljörelaterade hälsorisken i EU och orsakar varje år nästintill 238 000 dödsfall i förtid. Det krävs ytterligare insatser för att skydda allmänheten från den negativa effekt som luftföroreningar utgör.

Luftkvaliteten i Europa har gradvis förbättrats under de senaste åren, men många medlemsstater uppfyller inte de nuvarande normerna. Sverige har förhållandevis bra luftkvalitet, men klarar inte WHO:s riktvärden i alla avseenden. I det förslag som nu finns kan fler kommuner få svårt att klara föreslagna gränsvärden för stora partiklar (PM10) och ytterligare kommuner kan behöva åtgärdsprogram för kvävedioxid (NO₂). Förhandlingarna om översyn av luftkvalitetsdirektiven har påbörjats under våren.

SKR arbetar med frågan genom Europeiska regionkommittén och med genomförandet i Sverige när detta blir aktuellt. SKR anser att det behövs en sektorsövergripande strategi som även beaktar andra politikområdena där källor till utsläpp finns. Vidare menar förbundet att den lokala och regionala nivån inte har rådighet i alla avseenden för att ensamt klara miljökvalitetsnormerna utan att staten behöver agera i frågan. SKR ifrågasätter förslag om invånares rätt att få ersättning om hälsan helt eller delvis har skadats till följd av överträdelser av regler om gränsvärden. Slutligen menar SKR att det måste finnas tillräckliga ekonomiska incitament och verktyg för att finansiera de åtgärder som krävs för att klara kraven och uppnå långsiktiga mål.

Kontakt: Kerstin Blom Bokliden

Klimat och energi – Ett klimatneutralt EU 2050

Europa ska som första kontinent vara klimatneutralt år 2050. Denna ambition förankrades under våren 2021 genom den nya europeiska klimatlagen⁵⁵. EU:s klimatlag fastslår en minskning av EU:s totala växthusgasutsläpp med minst 55 procent till år 2030, jämfört med år 1990. För att uppnå de skärpta klimatmålen, och som en del av EU:s gröna giv, presenterade EU-kommissionen paketet ”Fit for 55” eller ”Delivering the Green Deal”⁵⁶ under 2021. Det omfattar ett tjugotal förslag till ny och reviderad lagstiftning och initiativ. Under våren 2022 tillkom även initiativet ”REPowerEU”⁵⁷.

De nationella energi- och klimatplanerna, fördelningen av utsläppsminskningar mellan medlemsstaterna, utsläppshandeln (ETS)⁵⁸, utsläpp från mark (LULUCF⁵⁹) och EU:s energidirektiv är också viktiga delar av EU-kommissionens översyn.

Svenska kommuner och regioner berörs i hög grad av EU:s politik i sitt frivilliga arbete för minskad klimatpåverkan, både med stödjande ambitioner och styrmedel samt problematisk detaljstyrning. Exempel på det senare är EU:s taxonomi för hållbara aktiviteter, skattebestämmelser, administrativa krav och nationella tak för grödebaserade biodrivmedel såsom etanol och biodiesel från raps (RME). Kraven på individuell mätning och debitering av värme i flerbostadshus är ett annat exempel.

⁵⁵ [Europaparlamentet godkänner EU:s nya klimatlag:](https://www.europarl.europa.eu/news/sv/press-room/20210621IPR06627/klimatneutralt-eu-senast-2050-europaparlamentet-godkanner-eu-s-nya-klimatlag)

<https://www.europarl.europa.eu/news/sv/press-room/20210621IPR06627/klimatneutralt-eu-senast-2050-europaparlamentet-godkanner-eu-s-nya-klimatlag>

⁵⁶ [EU-kommissionen: ”Så ska den gröna given genomföras”:](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/delivering-european-green-deal_sv)

https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/delivering-european-green-deal_sv

⁵⁷ [RePowerEU – trygg och hållbar energi till ett överkomligt pris:](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/repowereu-affordable-secure-and-sustainable-energy-europe_sv)

https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/repowereu-affordable-secure-and-sustainable-energy-europe_sv

⁵⁸ [EU Emission Trading System:](https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets_en) https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets_en

⁵⁹ [Land use and forestry regulation 2021-2030:](https://climate.ec.europa.eu/eu-action/forests-and-agriculture/land-use-and-forestry-regulation-2021-2030_en) https://climate.ec.europa.eu/eu-action/forests-and-agriculture/land-use-and-forestry-regulation-2021-2030_en

EU-kommissionens regelverk kring energikrav på byggnader medför också att värmepumpar och förnybar energi på plats premieras framför fjärrvärme.

Kontakt: Andreas Hagnell

RePowerEU

Under 2022 har initiativet ”RePowerEU”⁶⁰ tillkommit för att motverka störningarna på energimarknaden till följd av Rysslands invasion av Ukraina. Ett övergripande syfte med initiativet är att ersätta två tredjedelar av EU:s gasimport från Ryssland inom ett år. Det motsvarar 30 procent av EU:s gasimport, eller runt 25 procent av konsumtionen. Det har resulterat i ett antal snabbt införda nödlagar för el, gas och olja och kompletteringar till de föreslagna direktiven på området.

EU-kommissionen har samtidigt föreslagit tillägg och höjda mål i befintliga energidirektiv⁶¹. För förnybar energi föreslås målet öka från 40 till 45 procent 2030. Områden för förenklad hantering av förnybar produktion ska identifieras på land till havs. Snabbare tillståndsprocesser ska uppnås genom direktivet och har även genomförts i en tillfällig nödlagstiftning.

För energieffektivisering höjs nu målet till 13 procent 2030. Genom initiativet ”EU Save Energy”⁶² hoppas EU-kommissionen spara 5 procent genom personliga val för uppvärmning och transporter, stött av information och incitament. Biogasen ska även fördubblas till 2030, med en ökning om 35 miljarder m³. Vätgas ska öka till 10 megaton 2030 och antalet värmepumpar ska fördubblas. Nödlagstiftningen i oktober 2022

⁶⁰ [Regeringens fakta-PM om ”RePowerEU”](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/fakta-pm-om-eu-forslag/planen-repowereu-samt-meddelande-om-el-och_H906FPM102): https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/fakta-pm-om-eu-forslag/planen-repowereu-samt-meddelande-om-el-och_H906FPM102

⁶¹ [CEMR position paper on revision of the directives on EED, RED, EPBD](https://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/CEMR_Position_on_energy_directives_Jan_2021_FINAL_EN.pdf): https://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/CEMR_Position_on_energy_directives_Jan_2021_FINAL_EN.pdf

⁶² [Meddelandet ”EU Save Energy”](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2022%3A240%3AFIN): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2022%3A240%3AFIN>

öppnade också för intervention på energimarknaden, med åtgärder kring skatter, vinster och tillfällig priskontroll. Finansiering utökas genom faciliteten för återstart och resiliens, där det även har presenterats en vägledning för medlemsstaterna.

Kontakt: Andreas Hagnell

Förhandling av energidirektiv under 2023

SKR följer utvecklingen för att tillsammans med andra parter verka för bra och teknikneutrala villkor för hållbarhetsarbetet i kommuner och regioner. SKR ser positivt på ökade möjligheter för tekniskt och ekonomiskt stöd för att uppmuntra en ökad renoveringstakt. Tillgång till nya lån och stöd är helt avgörande på många håll i EU, även för energi-effektivisering som i grunden är lönsam. Förslagen innehåller dock en del problematisk detaljstyrning. SKR har under 2022 bidragit till inspel i förhandlingsprocessen via Europeiska regionkommittén, CEMR, SGI Europe samt nationellt.

När EU:s energiministrar träffades i slutet av juni 2022 enades man om tidigare föreslagna höjda mål för förnybar energi och energi-effektivisering⁶³. Det omfattade ett bindande mål på EU-nivå om att 40 procent av den totala energimixen ska komma från förnybara källor senast 2030 samt att den slutliga energiförbrukningen på EU-nivå ska minska med 36 procent till 2030. Europaparlamentet har i flera fall gått längre än EU-kommissionens förslag i sina positioner inför de institutionella förhandlingarna under 2023.

Under 2023 förhandlas direktiven om energieffektivitet, byggnaders energiprestanda och förnybar energi i triloger. Därefter behövs insatser kring den nationella implementeringen.

Kontakt: Andreas Hagnell

⁶³ [Pressmeddelande från Europeiska Unionens råd om 55%-paketet:](https://www.consilium.europa.eu/sv/press/press-releases/2022/06/27/fit-for-55-council-agrees-on-higher-targets-for-renewables-and-energy-efficiency/)

<https://www.consilium.europa.eu/sv/press/press-releases/2022/06/27/fit-for-55-council-agrees-on-higher-targets-for-renewables-and-energy-efficiency/>

Direktivet om energieffektivitet

EU:s energieffektivitetsdirektiv⁶⁴ (EED) ska revideras i flera delar. EU-kommissionens förslag höjer EU:s bindande mål och stärker uppföljningen av medlemsstaternas bidrag. Principen är att energieffektivitet först ska tillämpas vid beslut om planer, policy och investeringar. Medlemsstaterna får ökade krav att spara 1,5 procent per år även framöver. Det sägs att detta ska göras utan negativ effekt på sårbara konsumenter. Trilogsamtalen mellan rådet, Europaparlamentet och EU-kommissionen nådde en överenskommelse om EED i mars 2023, där flera viktiga detaljer i skrivande stund återstår att reda ut och tolka.

Offentlig sektor ska reducera energianvändningen med 1,9 procent per år, en takt som ligger betydligt över svensk praxis. Möjligtvis kan Allmännyttan undantas. Offentliga organ ska renovera 3 procent av sin golvyta per år till nära-nollenergibyggnader (NZEB), motsvarande Boverkets byggregler för nya byggnader (BBR⁶⁵). SKR har motsatt sig ett sådant krav då det inte tar hänsyn till hur energieffektivisering bedrivs i kommuner och regioner och riskerar att bli mycket kostsamt. Eventuellt kvarstår möjlighet till alternativa åtgärder för att spara motsvarande energi. Offentliga organ ska även sikta på att bara hyra lokaler i energiklass A och B, trots att det inte finns någon standardisering av klasserna mellan medlemsstaterna. I Sverige motsvarar det max 75 procent av energikravet i BBR.

Medlemsstaterna ska säkerställa att offentliga organ bara upphandlar energieffektiva produkter och lokaler. Energitjänstekontrakt (EPC) i offentliga lokaler ska övervägas. Medlemsstaterna får kräva att offentliga organ ställer bredare hållbarhetskrav i upphandling, inklusive livscykelkrav på klimatprestanda och EU:s kriterier för grön offentlig

⁶⁴ [EU:s energieffektivitetsdirektiv – utvärdering och översyn:](https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12552-EUs-energieffektivitetsdirektiv-utvardering-och-oversyn_sv)

https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12552-EUs-energieffektivitetsdirektiv-utvardering-och-oversyn_sv

⁶⁵ [Om Boverkets byggregler, BBR:](https://www.boverket.se/sv/byggande/regler-for-byggande/om-boverkets--byggregler-bbr/) <https://www.boverket.se/sv/byggande/regler-for-byggande/om-boverkets--byggregler-bbr/>

upphandling (GPP). Medlemsstaterna ska även ta fram vägledningar för att tillämpa livscykelkostnader i upphandling.

Direktivet ska vidare även utveckla fjärrkyla, fjärrvärme och kraftvärme, där såväl lokala som regionala planer ska tas fram⁶⁶. De årliga ökningarna som föreslås är i flera fall redan tillgodosedda inom svenska nivåer, men det finns detaljproblem så som att andelarna förnybart och restvärme räknas var för sig och inte sammantaget.

Förslaget till EED förhandlas under våren 2023 i triloger.

Kontakt: Andreas Hagnell

Direktivet om byggnaders energiprestanda

Direktivet om byggnaders energiprestanda (EPBD⁶⁷) presenterades i december 2021 och omfattar flera nya krav på byggnaders minimala energiprestanda (MEPS). EU-kommissionens förslag omfattar att befintliga byggnader ska renoveras så de stegvis kommer ur de två sämsta klasserna, där den sämsta klassen G ska motsvara de 15 procent av byggnaderna med högst energianvändning vid införandet av den nya energiklassningen senast år 2025. Kraven innebär att runt 15 procent av alla lokalbyggnader och alla byggnader som ägs av kommuner och regioner skulle behöva renoveras på två år och 30 procent på fem år. Motsvarande krav för kraftfull renovering av EU:s övriga byggnader ställs med något längre tidsfrist. Europaparlamentet vill gå ännu längre medan rådet vill införa undantag.

Nya byggnader ska vara ”nollutsläppsbyggnader” från år 2030, och redan 2027 för upphandlande myndigheter. Kraven på energiprestanda anges för svensk del till 75 kilowattimme(kWh)/m² för bostadshus, i nivå med nuvarande svenska byggregler BBR och 90 kWh/m² för kontor, vilket är

⁶⁶ [Förslag till Europaparlamentet och Rådets direktiv om energieffektivitet:](https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10697-2022-INIT/sv/pdf)
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10697-2022-INIT/sv/pdf>

⁶⁷ [Direktivet om byggnaders energiprestanda:](https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10697-2022-INIT/sv/pdf)
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10697-2022-INIT/sv/pdf>

20 kWh över nuvarande BBR. Förslagen innebär att EU-kommissionen tar över ansvaret för byggreglernas kravnivåer från medlemsstaterna. Det framgår dock inte hur energin ska räknas, något som i sammanhanget är avgörande. Därtill ska försörjningen komma helt från förnybar energi vilken ska vara producerad vid byggnaden, alternativt i energigemenskaper eller i effektiv fjärrvärme/fjärrkyla. Endast i undantagsfall får även energi från det nationella nätet räknas in. Klimatberäkningar ska göras för byggnader över 2000 m² från 2027 och för övriga från 2030. Det omfattar inte bara byggmaterial och konstruktion, som i det svenska arbetet med klimatdeklarationer, utan hela livscykeln inklusive drift och rivning.

Förslaget omfattar även krav på beräkningsmetoder, data, elektromobilitet, energideklarationer, finansiering, inspektioner, kontrollsystem, nationella renoveringsplaner samt smarta system. Det föreslagna direktivet behandlas för närvarande av rådet och Europaparlamentet. När energirådet träffades i slutet av juni 2022 lade det franska ordförandeskapet fram en lägesrapport om förhandlingsläget kring förslaget om byggnaders energiprestanda. I Europaparlamentet väntas det ansvariga utskottet för direktivet, ITRE, rösta om sin rapport i oktober 2023. I sitt utkast till rapport⁶⁸ har rapportören ökat ambitionen kring bristande teknikneutralitet, energiprestanda och renoveringstakt.

Förhandlingarna av EPBD i triloger kommer troligtvis att inledas först efter vårens förhandlingar av EED och RED.

Kontakt: Andreas Hagnell

⁶⁸ [Europaparlamentets ändringsförslag, mars 2023:](https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0068_EN.html)

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0068_EN.html

Förnybarhetsdirektivet, energiskattedirektivet och social klimatfond

I förslaget till reviderat förnybarhetsdirektiv (RED⁶⁹) kan de ökade kraven på biobränslen leda till betydande administration även för mindre energianläggningar. Det föreslås även krav på 49 procent förnybar energi på byggnadsnivå, snarare än på energisystemet i stort. Europaparlamentet har föreslagit regler som skulle försvåra användningen av biobränsle från grenar och trädtoppar. Även förnybarhetsdirektivet förhandlas i triloger under våren 2023.

Energiskattedirektivet⁷⁰ är ett annat direktiv där skatt baserat på energiinnehåll och hållbarhet föreslås. Dock ska även hållbara biobränslen beskattas, på halva nivån för fossil energi, vilket skulle kunna bli mycket problematiskt ur ett svenskt perspektiv.

Aktuellt är även förslaget till en Social klimatfond⁷¹ som ska ge medlemsstaterna särskilda medel att stödja sina medborgare och hjälpa dem investera i energieffektivitet, nya energisystem och renare mobilitet. Den finansieras främst via utvidgningen av utsläppshandeln (ETS⁷²) till byggnader och vägtransporter. 72 miljarder euro ska tillföras medlemsstaterna under 2025–2032 inom den fleråriga budgetramen och lika mycket förväntas i matchning från medlemsstaterna.

Kontakt: Andreas Hagnell

⁶⁹ [Fakta-PM om RED från Sveriges riksdag](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/fakta-pm-om-eu-forslag/revidering-av-eus-direktiv-for-fornybar-energi_H806FPM144): https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/fakta-pm-om-eu-forslag/revidering-av-eus-direktiv-for-fornybar-energi_H806FPM144

⁷⁰ [Översyn av energiskattedirektivet](https://taxation-customs.ec.europa.eu/green-taxation-0/revision-energy-taxation-directive_sv): https://taxation-customs.ec.europa.eu/green-taxation-0/revision-energy-taxation-directive_sv

⁷¹ [Social klimatfond - EU-kommissionen](https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-green-deal/delivering-european-green-deal/social-climate-fund_en): https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-green-deal/delivering-european-green-deal/social-climate-fund_en

⁷² [Pressmeddelande från svenska regeringen](https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2022/12/eu-antar-preliminar-overenskommelse-om-skarpning-av-utslappshandelssystemet-ets-och-inforandet-av-en-social-klimatfond/): <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2022/12/eu-antar-preliminar-overenskommelse-om-skarpning-av-utslappshandelssystemet-ets-och-inforandet-av-en-social-klimatfond/>

Förslag till nytt elmarknadsdirektiv

I mars 2023 presenterade EU-kommissionen ett nytt förslag⁷³ till översyn av elmarknaden. Syftet är att öka utbyggnaden av förnybar energi, göra energipriser mindre beroende av fossil energi och stödja industrins gröna omställning. Förslagen vill främja en större andel långtidskontrakt, genom privata avtal, så kallade PPA (Power Purchase Agreements) och CfD, offentliga avtal (Contracts for Difference). Även flexibilitet och lagring ska underlätta genom stödsystem och systemoperatörer ska få handla upp förbrukningsreduktion vid topplasttimmar. Konsumenter ska erbjudas stabila priser över längre tid, förenklingar att dela förnybar energi samt leverantörer med sistahandsansvar.

Diskussionen handlar om hur mycket marknaden behöver omregleras när det egentligen handlar om ett produktionsbortfall, från rysk gas. I Sverige finns exempelvis många investeringsförslag, men oklarheter finns i villkor och långa tillståndsprocesser. Ett stort inslag av fasta kontrakt kan urholka marknaden. SKR följer frågan genom SGI Europe⁷⁴ och CEMR.

Kontakt: Andreas Hagnell

EU:s taxonomi för hållbara aktiviteter

EU:s gemensamma klassificeringssystem, den så kallade taxonomin⁷⁵, ska fungera som ett verktyg för att definiera vad som kan anses vara hållbara aktiviteter och investeringar inom bland annat avfallshantering, byggnader, energi, industri, transporter och vatten. Taxonomin gäller i första hand finansföretag och hållbarhetsredovisningar för större företag, men väntas indirekt bli styrande för projekt i kommuner och regioner via kraven på finansföretag, på gröna obligationer och med troliga

⁷³ [EU-kommissionens förslag till nytt elmarknadsdirektiv:](https://energy.ec.europa.eu/electricity-market-reform-consumers-and-annex_en)

https://energy.ec.europa.eu/electricity-market-reform-consumers-and-annex_en

⁷⁴ [Positionspapper från SGI Europe angående förslaget till nytt elmarknadsdirektiv:](https://energy.ec.europa.eu/electricity-market-reform-consumers-and-annex_en)

https://energy.ec.europa.eu/electricity-market-reform-consumers-and-annex_en

⁷⁵ [EU-kommissionen om taxonomin för hållbara aktiviteter:](https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance/eu-taxonomy-sustainable-activities_en)

https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance/eu-taxonomy-sustainable-activities_en

smittoeffekter på EU-stöd och annan EU-reglering. I vad mån lånade pengar lever upp till taxonomin kommer behöva redovisas genom att krav ställs på finansföretagen. Initiativet utgör en av åtgärderna i EU:s handlingsplan för finansiering av hållbar tillväxt.

Delegerade akter har antagits för klimatmålen och taxonomins rapporteringskrav. EU-kommissionens förslag att under vissa villkor tillåta kärnkraft och naturgas i taxonomin har antagits av Europaparlamentet, trots att det varit mycket kontroversiellt. EU:s expertorgan, ”Plattformen för hållbar finansiering⁷⁶”, har under 2022 lämnat fler rapporter och förslag för övriga fyra miljömål, miljöskadliga verksamheter samt bestämmelser för att utvidga taxonomin till sociala mål. Dessa bearbetas fortsatt av EU-kommissionen. Under 2023 startar plattformen en ny omgång av sitt arbete, med fokus på användbarhet och utvidgning till nya kategorier av aktiviteter.

SKR anser att taxonomin innehåller flera rimliga krav⁷⁷, men det finns också flera problematiska kriterier utifrån svenskt klimatarbete. Bilar, bussar och lätta lastbilar som drivs med biodrivmedel ingår exempelvis inte. Energiutvinning ur avfall ingår inte heller, men ska eventuellt ses över senare. Klimatberäkningar för byggnader ska göras inte bara för byggmaterial och konstruktion, som i det svenska arbetet med klimatdeklarationer, utan för hela livscykeln inklusive drift och rivning. Sverige har genom riksdagen tidigare ställt sig avvisande till taxonomin, främst till följd av kraven på bioenergi, skogsbruk och vattenkraft.

Aktiviteter får heller inte orsaka någon väsentlig skada på övriga miljömål. Summan av alla dessa krav och verifieringen av dessa, riskerar att resultera i betungande administration för svenska kommuner och regioner som vill genomföra ambitiösa satsningar, men också mindre projekt inom områden såsom byggnader, förnybar energi och hållbara

⁷⁶ [Pressmeddelande från EU-kommissionen:](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_21_3405)

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_21_3405

⁷⁷ [Rådet om finanseringen av klimatomställningen:](https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/climate-finance/)

<https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/climate-finance/>

transporter. Exempelvis ställs höga krav på analys och klimatanpassning på byggnads- och projektnivå, snarare än på plannivå⁷⁸.

SKR samarbetar med Kommuninvest⁷⁹ och flera olika nätverk i denna fråga, både kring de kommande förslagen och kring implementeringen i svenska branscher och ramverk.

Kontakt: Andreas Hagnell

Prioriterad fråga 2023: Bevaka ny lagstiftning om TEN-T och ökad andel järnvägstrafik

EU:s transporter står för cirka en fjärdedel av unionens växthusgasutsläpp. Den europeiska gröna given, strategin för hållbar och smart mobilitet⁸⁰ samt EU:s klimatmål är inriktade på omställning. Långväga transporter har samtidigt en fortsatt viktig roll i att knyta ihop medlemsstaterna, men transportererna behöver bli smarta och hållbara genom multimodala kopplingar både för människor och gods, samt smidiga byten mellan hållbara lokala och långväga transportsätt. En rad nya lagförslag och revideringar av gamla direktiv har initierats för att realisera detta.

Under 2023 fortsätter förhandlingar i Europaparlamentet och rådet om flera av lagförslagen. Sverige är på många sätt väl rustat för omställning och nya lagkrav, och många regioner och kommuner arbetar redan ambitiöst med regionala och lokala klimatmål. Proaktiv intressebevakning är dock alltså viktigt för att säkerställa att nya inriktningar och krav fullt ut tar hänsyn till svenska förhållanden.

⁷⁸ [Regeringen om taxonomin för hållbara investeringar:](https://www.regeringen.se/regeringens-politik/finansmarknad/taxonomi-ska-gora-det-enklare-att-identifiera-och-jamfora-miljomassigt-hallbara-investeringar/)

<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/finansmarknad/taxonomi-ska-gora-det-enklare-att-identifiera-och-jamfora-miljomassigt-hallbara-investeringar/>

⁷⁹ [Kommuninvests hemsida:](https://kommuninvest.se/) <https://kommuninvest.se/>

⁸⁰ [EU-kommissionens strategi för hållbar och smart mobilitet:](https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5e601657-3b06-11eb-b27b-01aa75ed71a1.0014.02/DOC_1&format=PDF) https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5e601657-3b06-11eb-b27b-01aa75ed71a1.0014.02/DOC_1&format=PDF

SKR stödjer EU:s offensiva klimatpolitik, och anser att omställningen till en hållbar transportsektor är nödvändig. SKR menar samtidigt att hänsyn måste tas till de lokala förhållandena så att inte orimliga krav ställs på lokala och regionala myndigheter. Det är också viktigt att lokala transporter inte trängs ut när långväga godstransporter på räls ökar.

Kontakt: Ulrika Palm, Sara Rhudin och Christoffer von Bothmer

Revidering av TEN-T-förordningen

Den nuvarande förordningen för det transeuropeiska transportnätet (TEN-T) antogs 2013 och omfattar järnvägar, vattenvägar och landvägar samt kopplingar till urbana noder, hamnar, flygplatser och terminaler. Det långsiktiga målet med TEN-T är en sammanhängande och högkvalitativ transportinfrastruktur i hela EU som ska stärka unionens inre marknad samt den sociala, ekonomiska och territoriella sammanhållningen.

I december 2021 presenterade EU-kommissionen ett förslag till reviderad förordning för TEN-T⁸¹ i paketet för effektiv och grön mobilitet⁸². Där föreslås bland annat att transportnätet färdigställs i tre steg: stomnät år 2030, utvidgat stomnät år 2040 och övergripande nät år 2050. Förslaget stomnät liknar i stort sett det befintliga, likaså de krav som ska uppfyllas i nätet senast år 2030.

Det utvidgade stomnätet är ett nytt begrepp och i förslaget berörs, inom Sverige, främst det som benämns som nya stambanor inom arbetet med den nationella järnvägsplaneringen. Även begreppet europeiska transportkorridorer (ETC) införs. De består av stomnätet och det utvidgade nätet – den mest strategiska delen av nätet och som har störst mervärde för EU. Förslaget innebär även en integrering av stomnäts-

⁸¹ [EU-kommissionens förslag till reviderad TEN-T-förordning](https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:7b299e69-5dc8-11ec-9c6c-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF): https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:7b299e69-5dc8-11ec-9c6c-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF

⁸² [Paketet för effektiv och grön mobilitet](https://transport.ec.europa.eu/news/efficient-and-green-mobility-2021-12-14_en): https://transport.ec.europa.eu/news/efficient-and-green-mobility-2021-12-14_en

korridorer med nuvarande godskorridorer på järnväg. En nyhet i förslaget är att städer över 100 000 invånare, eller minst en stad per NUTS 2-region, räknas som urbana noder. Ändringen innebär att antalet städer i Sverige som kommer att ingå i TEN-T-systemet ökas från dagens tre till 18.

Förslaget innebär också generellt ett tydligare fokus på omställning av transportsystemet och lägger mer ansvar och krav på medlemsstaterna. När flera städer uppgraderas till urbana noder och transportnoder ökar ansvaret att möjliggöra för smidiga skiften mellan olika transportslag och infrastruktur på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Detta gäller bland annat för det som benämns första- och sista milen-kopplingar. Därtill kommer ökade krav för tillgänglighet till alternativa bränslen och att frågor kopplade till överflyttning av gods åläggs dessa utpekade noder. SKR har lämnat in synpunkter⁸³ på förslaget.

I december 2022 presenterade ministerrådet sin allmänna inriktning avseende en ny förordning för TEN-T. Den stora skillnaden i förhållande till EU-kommissionens förslag ur en svensk kontext och efterföljande debatt är att nya stambanor söder om Linköping plockas bort. Detta sker utifrån regeringens ambition att inte bygga nya stambanor som planerats för tidigare. Europaparlamentet väntas anta sitt ställningstagande under våren 2023 och därefter följer trilogförhandlingar.

Kontakt: Christoffer von Bothmer

⁸³ [SKR:s samrådssvar angående översyn av riktlinjer för TEN-T:](https://skr.se/download/18.b4249b21790d45fd8422b5/1619453999313/WEBB-14-2021-Yttr-Oversyn-av-riktlinjer-TENT-T.pdf)

<https://skr.se/download/18.b4249b21790d45fd8422b5/1619453999313/WEBB-14-2021-Yttr-Oversyn-av-riktlinjer-TENT-T.pdf>

Ökad andel gränsöverskridande och långväga järnvägstrafik

EU-kommissionen presenterade under 2022 ett initiativ⁸⁴ som rör internationella gods- och persontransporter och ökad andel järnvägs- trafik. I initiativet föreslås åtgärder för att bättre förvalta och samordna tillgången till järnvägsinfrastrukturen och därmed öka järnvägens kapacitet. Planen är framför allt framtagna för att främja långväga och gränsöverskridande järnvägstrafik, men eftersom olika sorters tågtrafik nyttjar samma infrastruktur, kan åtgärder vad gäller kapacitetstilldelning även komma att påverka annan tågtrafik, exempelvis regional tågtrafik. SKR bevakar frågorna och har även yttrat sig i samrådet i juni 2022⁸⁵.

Under 2023 kommer EU-kommissionen att föreslå ny lagstiftning om ökad andel järnvägstrafik för både persontrafik och gods i lagstiftnings- paketet ”Greening Freight Package”. Sammantaget är det viktigt att pågående EU-initiativ för att öka järnvägstrafiken inte inskränker det svenska handlingsutrymmet mer än nödvändigt och att inte onödiga administrativa bördor skapas.

SKR bevakar att utvecklingen av transportnätet sker så att svenska intressen och behov tas tillvara. En ökad andel gränsöverskridande järnvägstrafik får inte heller ske på bekostnad den regionala och nationella tågtrafikens förutsättningar.

Kontakt: Sara Rhudin

⁸⁴ [Internationella gods- och persontransporter – ökad andel järnvägstrafik:](https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13134-Internationella-gods-och-persontransporter-okad-andel-jarnvagstrafik_sv)

[https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13134-](https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13134-Internationella-gods-och-persontransporter-okad-andel-jarnvagstrafik_sv)

[Internationella-gods-och-persontransporter-okad-andel-jarnvagstrafik_sv](https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13134-Internationella-gods-och-persontransporter-okad-andel-jarnvagstrafik_sv)

⁸⁵ [SKR:s yttrande i samrådet om långväga och gränsöverskridande järnvägstrafik:](https://skr.se/download/18.5f94e9591811657edb86d64f/1654855945460/WEBB-15-SKR-2022-EU-samrad-gransoverskridande-jvg.pdf)

<https://skr.se/download/18.5f94e9591811657edb86d64f/1654855945460/WEBB-15-SKR-2022-EU-samrad-gransoverskridande-jvg.pdf>

Kapitel 4 – Digitalisering

Prioriterad fråga 2023 – Digitalisering, data och AI

EU tar fler initiativ och större kliv inom digitaliseringsområdet än någonsin tidigare. EU:s digitala mål 2030 och den digitala kompassen om digital infrastruktur, utbildning, omställning av företag och digitala tjänster pekar ut EU:s vision. Dess tillhörande ramverk, ”Path to the Digital Decade”⁸⁶, beskriver hur målen ska uppnås.

På EU:s lagstiftande agenda finns en rad initiativ och flertalet av dem är av stort intresse för kommuner och regioner. Många av frågorna har direkt beröring på kommuners och regioners uppdrag. Till viss del går det även att se en extensiv tillämpning av subsidiaritetsprincipen, där EU ser ut att använda digitaliseringen som ett verktyg för att påverka medlemsstaternas rådighet inom det sociala området. Utvecklingen medför stora möjligheter, men kan även vara förenad med risker både för självstyrelsen och för invånare och företag.

AI-akten och datalagen

Särskilt relevant att bevaka och påverka under 2023 är den så kallade AI-akten (Artificiell Intelligens) som presenterades av EU-kommissionen 2021⁸⁷. AI-akten är ett enormt lagförslag som ska tydliggöra vilka typer av AI-teknologier som ska vara tillåtna i EU. Akten ska även harmonisera reglerna för AI inom EU, stärka den inre marknadens konkurrenskraft och funktion samt undvika fragmentering på den inre marknaden, skydda hälsa, säkerhet och grundläggande rättigheter, främja de positiva aspekterna av AI och säkerställa fri rörlighet av AI-system.

⁸⁶ [EU-kommissionen: ”Path to the digital decade”](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_en):

https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_en

⁸⁷ [EU-kommissionen: En europeisk strategi för artificiell intelligens](https://digital-strategy.ec.europa.eu/sv/policies/european-approach-artificial-intelligence): <https://digital-strategy.ec.europa.eu/sv/policies/european-approach-artificial-intelligence>

De ambitioner som EU-kommissionen ger uttryck för i AI-akten bedöms kunna få omfattande konsekvenser för kommuner och regioner i form av ökad administration och otydlighet i roller. SKR fokuserar därför på AI-akten under året för att påverka förslag som försvårar för kommuner och regioner, men också för att främja lokal och regional beredskap för ny lagstiftning.

Under våren 2022 antogs ett utkast till yttrande i Europaparlamentet, gemensamt framtaget av IMCO- och LIBE-utskotten. Under hösten låg fokus på att hantera de 3000 förslag till ändringar som skickades in kopplat till ITRE-utskottets utkast. Rådet ställde sig bakom ett förslag med många kompromisser den 6 december 2022.

Arbetet i Europaparlamentet går nu framåt och förhoppningen är att utskotten kan rösta om sin position den 26 april, därefter kan förhandlingar inledas. Frågan är dock hur långt de kommer innan Europaparlamentet tar paus för att inleda valarbetet för valet 2024. Frågan är också relevant med tanke på förslagens komplexitet.

I rådets ställningstagande har bland annat möjligheten att testa AI-lösningar i så kallade regulatoriska sandlådor förstärkts, vilket SKR tycker är bra då det främjar innovation. Definitionen av AI har förtydligats och likaså definitionen av högrisksystem⁸⁸. SKR anser att det är dock fortfarande svårt att analysera förslagens möjliga effekter och konsekvenser då teknikens möjligheter varken är fullt utvecklade eller integrerade i verksamheten. Det är vidare fortfarande oklart vad som gäller när kommuner och regioner skapar egna AI-lösningar och därmed är både användare och leverantörer. Om kompetens inte finns så riskerar egen utveckling att falla på grund av för högt ställda krav. Den administrativa bördan riskerar dessutom att bli mycket hög, till exempel vid registrering av högrisksystem. Dessa oklarheter skapar en administrativ gråzon.

⁸⁸ [Europeiska unionens råd – Pressmeddelande kring rättsakten för AI:](https://www.consilium.europa.eu/sv/press/press-releases/2022/12/06/artificial-intelligence-act-council-calls-for-promoting-safe-ai-that-respects-fundamental-rights/)

<https://www.consilium.europa.eu/sv/press/press-releases/2022/12/06/artificial-intelligence-act-council-calls-for-promoting-safe-ai-that-respects-fundamental-rights/>

Under våren 2023 kommer SKR fortsätta att följa arbetet i EU och fördjupa analysen av lagförslagets konsekvenser för lokal och regional nivå. SKR kommer dessutom att tillsammans med ett antal kommuner och regioner uppvakta såväl svenska Europaparlamentariker som Finansdepartementet. Till hösten planeras för kunskapshöjande insatser.

Under våren väntas även förhandlingarna om datalagen inledas. Europaparlamentet antog sig position i mars, och rådet väntas inta en position inom kort. Därefter inleds arbetet med att hitta en gemensam överenskommelse. Datalagen är en central del av EU:s datastrategi⁸⁹ och knyter samman dataområdet och den kommande sektorslagstiftningen som finns föreslagen inom datastrategin.

Under våren har även förhandlingarna om datalagen⁹⁰ inletts. Europaparlamentet antog sin position den 14 mars, och i rådet har det cirkulerats ett sjätte kompromissförslag på texten från det svenska EU-ordförandeskapet. Rådet antog sin allmänna inriktning den 24 mars. Nästa steg är att hitta en gemensam överenskommelse kring två områden där det finns avvikande synpunkter, nämligen företagshemligheter och B2B-krav, men även frågor om vilken data som ska ingå och hur persondata ska behandlas. Datalagen är en central del av EU:s datastrategi och knyter samman dataområdet och den kommande sektorslagstiftningen som finns föreslagen inom datastrategin.

Kontakt: Dag Håkansson

Förslag om bredbandsinfrastruktur och kritiska råvaror

För att Europa ska kunna nå upp till sin ambitionsnivå gällande digitaliseringen behövs utöver relevanta regelverk även grundförutsättningar som infrastruktur och material. Därför presenterar EU-

⁸⁹ [EU-kommissionen om EU:s datastrategi](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-data-strategy_sv): https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-data-strategy_sv

⁹⁰ [EU-kommissionen: Datalag](https://digital-strategy.ec.europa.eu/sv/policies/data-act): <https://digital-strategy.ec.europa.eu/sv/policies/data-act>

kommissionen under våren två förslag kopplat till just dessa centrala delar för funktionen av det digitala samhället.

Det första förslaget handlar om bredbandsinfrastrukturen och det andra rör tillgången till de material som behövs för att genomföra den digitala omställningen.

The ”Gigabit Infrastructure Act” (GIA)⁹¹, ersätter det nuvarande direktivet för kostnadsreduktion för bredbandsutbyggnad från 2014, det nya förslaget blir en förordning. Förslaget ska bland annat minska administrativa kostnader vid tillståndsförfaranden och förbättra samordning för att på så sätt påskynda och effektivisera. Förslaget är ute på samråd under våren.

En central del i förordningen är samförläggning av annan infrastruktur, där förslaget är att det ska gälla även för master. Ett problematiskt område i förordningen är att EU-kommissionen föreslagit att det ska finnas ett automatiskt godkännande för ansökningar om att förlägga bredband om inte planhandläggare svarat inom en viss tid.

Det andra initiativet, EU-rättsakten om kritiska råvaror⁹², presenterades den 16 mars. Förslaget syftar till att stärka EU:s tillgång till just kritiska råvaror, stärka den europeiska produktionen och minska beroendet av andra. EU-kommissionen föreslår ökad egen produktion samt förslag kring hur vi kan återvinna råvaror och ta tillvara på dessa bättre inom unionen.

Idag beräknas det att 14 av 27 kritiska råvaror är EU till 100 procent beroende av leverantörer utanför EU, och procentsatsen för beroende i flera av de andra är över 90 procent. Efterfrågan är hög, Världsbanken beräknar att den ökade efterfrågan för att hantera den gröna och digitala

⁹¹ [EU-kommissionens ”Gigabit Infrastructure Act”](https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/commission-presents-new-initiatives-gigabit-infrastructure-act-proposal): <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/commission-presents-new-initiatives-gigabit-infrastructure-act-proposal>

⁹² [European Critical Raw Materials Act](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_1661): https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_1661

omställningen kommer öka efterfrågan av dessa råvaror med upp emot 500 procent till 2050. I förslaget sätts en tiondel av EU:s totala behov som en målsättning. För närvarande kommer 3 procent av vår användning från egen produktion, men målsättningen är dock frivillig.

I förslaget finns även särskilda klausuler kring beroendet från tredjeland, exempelvis Kina. Den bakomliggande faktorn för detta är att Kina åtnjuter närapå ett monopol på över flertalet av dessa mineraler. Det finns även en tanke om att minska beroendet gentemot tredjeland generellt. Till 2030 vill EU-kommissionen därför sätta en maxgräns på 65 procent för importen från ett enskilt land.

Kontakt: Dag Håkansson

Akten om ett interoperabelt Europa

Inom ramen för EU:s målsättning att göra den offentliga sektorns tjänster helt digitala, senast 2030, har EU-kommissionen lagt fram ett förslag till ny förordning kring interoperabilitet⁹³.

Förslaget beskriver hur Europa ska hantera utvecklingen av interoperabilitet inom den inre marknaden genom en gemensam förvaltning och samordning av interoperabilitet i ett sammanhållet ekosystem av lösningar. Lösningarna ska i sin tur baseras på öppen källkod och öppna data. För att nå detta föreslås en styrstruktur med mekanismer för teknisk anslutning, gemensam organisering och rättsliga förutsättningar för att lyfta Europa i enlighet med de mål som ligger inom ramen för programmet för ett Digitalt Europa 2030⁹⁴. Riktlinjerna ska hämtas från ett redan befintligt ramverk, European Interoperability Framework

⁹³ [EU-kommissionens nya förslag kring interoperabilitet:](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_6907)

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_6907

⁹⁴ [Programmet för ett digitalt Europa:](https://digital-strategy.ec.europa.eu/sv/activities/digital-programme) <https://digital-strategy.ec.europa.eu/sv/activities/digital-programme>

(EIF)⁹⁵, som ska implementeras och vidareutvecklas utifrån den struktur och modell som förordningen beskriver.

Förordningen innebär två större förändringar/skyldigheter som läggs på sektorn. Dels kommer varje aktör att behöva genomföra så kallade interoperabilitetsbedömningar där en lösning bedöms utifrån de riktlinjer som ramverket lagt fram. Dels ska lösningarna tillgängliggöras i en europeisk portal för vidare användning av andra offentliga aktörer inom EU. Lösningar ska också kunna testas i regulatoriska så kallade sandlådor innan de sätts i produktion.

SKR har framfört synpunkter via feedback på det utkast som publicerades i december 2022, samt i återkopplingen via ECON-utskottet i Europeiska regionkommittén⁹⁶. De huvudsakliga åsikterna bestod i att den lokala offentliga förvaltningen får ett utökad uppdrag som innebär ofinansierade kostnader i ökad rapporteringsgrad, anpassning mot ännu ej prövade regelverk samt ett bredare förvaltningsuppdrag då lösningarna ska kunna användas brett inom EU.

SKR ser också risker i styrmodellen där den svenska förvaltningsmodellen också behöver kunna fungera med den struktur som förslaget beskriver. Här ser SKR oklarheter i hur detta bäst kan fungera. Oaktat dessa oklarheter kommer en harmoniserad struktur för digitalisering troligtvis att tjäna Europa och Sverige på lång sikt.

Förordningen behandlas under våren och kommer sannolikt därefter att kräva lokala ändringar i lagstiftningen för att möta de krav som förordningen uttrycker.

Kontakt: Torbjörn Karlsson

⁹⁵ ”[European Interoperability Framework](https://joinup.ec.europa.eu/collection/nif-national-interoperability-framework-observatory/european-interoperability-framework-detail)”: <https://joinup.ec.europa.eu/collection/nif-national-interoperability-framework-observatory/european-interoperability-framework-detail>

⁹⁶ [Europeiska regionkommittén: ECON-utskottet](https://cor.europa.eu/sv/our-work/commissions/Pages/econ.aspx): <https://cor.europa.eu/sv/our-work/commissions/Pages/econ.aspx>

Överföring av personuppgifter till USA

Efter den så kallade Schrems II-domen⁹⁷ 2020 har rättsläget avseende överföringar av personuppgifter till USA varit osäkert. Domen ogiltigförklarade Privacy Shield⁹⁸ och aktörer som överför personuppgifter till USA fick falla tillbaka på övriga överföringsmekanismer som finns att använda enligt Dataskyddsförordningen.

Grundproblemet som EU-kommissionen nu måste lösa är amerikanska myndigheters alltför vidsträckta möjligheter att ta del av personuppgifter som överförs till eller lagras i amerikanska tjänster. Därtill finns brister i att europeiska medborgare saknar rätten till rättslig prövning när deras dataskydds rättigheter kränkts, vilket också adresserades i Schrems II-domen.

I december 2022 presenterade EU-kommissionen ett utkast till överenskommelse, EU-US Data Privacy Framework (DPF)⁹⁹. Det var resultatet av omfattande förhandlingar mellan EU-kommissionen och Biden-administrationen i USA. Genom införande av en möjlighet till rättslig prövning och begränsningar av myndigheters tillgång till personuppgifter, menade EU-kommissionen att man hade åtgärdat de brister som domstolen pekat på i Schrems II-domen.

Förslaget har remitterats till Europeiska dataskyddsstyrelsen (EDPB)¹⁰⁰ och i februari 2023 lämnade EDPB ett utlåtande. EDPB uttalade att man i sak var positivt inställd till en ny överenskommelse med USA avseende överföringsmöjligheter. EDPB ansåg dock att ett antal förtydliganden

⁹⁷ [Integritetsskyddsmyndigheten om Schrems II-domen:](https://www.imy.se/verksamhet/dataskydd/det-har-galler-enligt-gdpr/overforing-till-tredje-land/schrems-ii-domen-overforingar-till-tredje-land/)

<https://www.imy.se/verksamhet/dataskydd/det-har-galler-enligt-gdpr/overforing-till-tredje-land/schrems-ii-domen-overforingar-till-tredje-land/>

⁹⁸ [EUR-Lex: Case C-311/18:](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62018CJ0311) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62018CJ0311>

⁹⁹ [EU-kommissionen: Questions & Answers: EU-U.S. Data Privacy Framework, draft adequacy decision:](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/qanda_22_7632)

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/qanda_22_7632

¹⁰⁰ [Europeiska dataskyddsstyrelsen:](https://edpb.europa.eu/edpb_sv) https://edpb.europa.eu/edpb_sv

krävdes innan det gick att avgöra om överenskommelsen löste ut alla frågeställningar.

I februari 2023 publicerades ett utkast till resolution från Europaparlamentets LIBE-utskott¹⁰¹. Utskottet underströk att flera av de brister som Schrems II-domen pekat på, inte hade åtgärdats.

DPF ska nu genomgå ett så kallat artikel 93-förfarande där EU-kommissionens förslag ska granskas och bedömas av en kommitté som är tillsatt av medlemsstaterna. Kommittén kan välja att underkänna förslaget och då måste EU-kommissionen arbeta om förslaget tills man anser att förslaget accepteras vid en omröstning.

Arbetsgruppen för DPF har förhoppningar om att överenskommelsen ska träda i kraft i sommar och att EU-kommissionen därmed kan fatta beslut om att de bolag som därefter ansluter sig till DPF får anses ha adekvat skyddsnivå för personuppgifter. Samtidigt som arbetsgruppen som tagit fram förslaget till DPF uttalade denna förhoppning, tillade de att det var under förutsättning att förhandlingarna gick någorlunda ”friktionsfritt”. Mycket tyder på att så inte blir fallet.

Risken är att om beslutet drivs igenom utan att bristerna har åtgärdats, kan DPF-överenskommelsen bli kortlivad och den rättsliga osäkerhet som uppstått efter Schrems II-domen återkommer. Max Schrems har indikerat att vi kan förvänta oss ett Schrems III-mål efter att en ny överenskommelse införts.

Kontakt: Torbjörn Karlsson

¹⁰¹ [Europaparlamentet: Utkast till förslag till resolution:](https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/LIBE-RD-740749_SV.pdf)

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/LIBE-RD-740749_SV.pdf

Aktiviteter inom e-upphandling och e-handel

Nya annonsformulär vid offentlig upphandling, så kallade eForms¹⁰², ska implementeras i medlemsstaterna senast den 25 oktober 2023.

Medlemsstaterna ska bland annat ta ställning till vilka annonsuppgifter som ska vara obligatoriska respektive frivilliga.

I Sverige arbetar Finansdepartementet med ett förslag som förväntades att gå på remiss under hösten 2022. Något förslag har dock fortfarande inte presenterats. Denna försening riskerar att leda till allvarliga störningar i samband med den juridiska och tekniska implementeringen av de nya annonsformulären.

Samtidigt fortlöper arbetet i utredningen ”Effektiv och tillförlitlig kontroll av leverantörer vid tilldelning av offentliga kontrakt”¹⁰³.

Utredningen tillsattes förra året efter ett långt påverkansarbete från SKR. Syftet med utredningen är att se till att upphandlande myndigheter ges en samlad och tekniskt ändamålsenlig tillgång till relevanta uppgifter från Bolagsverket, Kronofogden, Polisen och Skatteverket i samband med tilldelning av offentliga kontrakt. SKR bistår med en expert i utredningen.

De förslag som EU-kommissionen cirkulerat med anledning av ViDA (”VAT in the Digital Age”)¹⁰⁴ kan indirekt leda till obligatorisk e-faktura i hela samhället och inte, som nu, bara i samband med offentlig upphandling. Ett obligatorium skulle kunna träda ikraft 2028.

¹⁰² [EU-kommissionen: eForms](https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/public-procurement/digital-procurement/eforms_sv): https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/public-procurement/digital-procurement/eforms_sv

¹⁰³ [Utredningen ”Effektiv och tillförlitlig kontroll av leverantörer vid tilldelning av offentliga kontrakt”](https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2022/06/dir.-202250): <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2022/06/dir.-202250>

¹⁰⁴ [EU-kommissionen om ”VAT in the digital age”](https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/value-added-tax-vat/vat-digital-age_en): https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/value-added-tax-vat/vat-digital-age_en

Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) med flera har gått ut med en hemställan om att redan nu utreda förutsättningar för ett obligatorium¹⁰⁵

Inom ramen för det gemensamma SFTI-arbetet (Single Face to Industry)¹⁰⁶ bedriver SKR, DIGG, Kammarkollegiet och Upphandlingsmyndigheten ett fortlöpande arbete för att främja förutsättningarna för den elektroniska inköpsprocessen i offentlig sektor.

Kontakt: Robin Andersson Boström och Maria Larsson

¹⁰⁵ [Digg om obligatorisk e-faktura](https://www.digg.se/om-oss/nyheter/nyheter/2023-02-09-digg-vill-att-regeringen-tillsatter-en-statlig-utredning-om-obligatorisk-e-faktura): <https://www.digg.se/om-oss/nyheter/nyheter/2023-02-09-digg-vill-att-regeringen-tillsatter-en-statlig-utredning-om-obligatorisk-e-faktura>

¹⁰⁶ [Om SFTI](https://sfti.se/): <https://sfti.se/>

Kapitel 5 – Regional utveckling och samarbete

EU:s sammanhållningspolitik och dess fonder och program

Sammanhållningspolitiken för 2021-2027¹⁰⁷ har precis kommit igång i sitt genomförande i Sverige med investeringar för tillväxt och sysselsättning. För Sveriges del finansierar sammanhållningspolitiken den Europeiska regionala utvecklingsfonden (med åtta regionala program och ett nationellt program), Europeiska socialfonden plus (som genomförs i ett nationellt program) och fonden för en rättvis omställning (med tre planer för regionerna Gotland, Norrbotten och Västerbotten) samt alla Interregprogram¹⁰⁸.

Dessutom finns möjlighet att söka tekniskt EU-stöd ur EU-instrumentet Technical Support Instrument som förvaltas av EU-kommissionen men där Statsrådsberedningen är svensk kontaktpunkt. Här kan myndigheter, regioner och kommuner utveckla och stärka sin kapacitet för att ta sig an EU:s utmaningar och nå EU:s målsättningar om att göra EU mer grönt, digitalt och med en större social rättvisa och välstånd – något som också är sammanhållningspolitikens målsättningar.

Parallellt med genomförandearbetet i Sverige börjar nu arbetet med att fånga upp erfarenheter från förgående programperiod och diskutera nuvarande programperiod inför en fortsatt diskussion efter 2027. EU-kommissionen genomförde ett offentligt samråd om de prioriteringar som styr sammanhållningsfondens och regionalfonden 2014-2020 och dess ändamålsenlighet. Samrådet handlade också om vad som är viktigt för att göra kommande sammanhållningspolitik bättre utformad för att möta regionala och lokala utmaningar och nå EU:s målsättningar.

¹⁰⁷ [EU-kommissionen om sammanhållningspolitiken:](https://ec.europa.eu/regional_policy/home_sv)

https://ec.europa.eu/regional_policy/home_sv

¹⁰⁸ [Information om Interreg:](https://interreg.eu/) <https://interreg.eu/>

Samrådet riktade sig till intressenter som direkt eller indirekt berörts av genomförandet av sammanhållningspolitiken så som stödmottagare, förvaltande myndigheter och aktörer som är involverade. Samrådet var öppen från januari till april 2023. SKR lämnade in ett svar i samrådet.

Diskussionen om sammanhållningspolitiken, i nuvarande och föregående programperiod, pågår alltjämt i Bryssel. EU-revisionen har som uppdrag att granska nuvarande EU-fonder och program för 2021-2027 och hur dessa kompletterar varandra. Den kommande halvtidsutvärderingen av långtidsbudgeten 2024, utvärdering av sammanhållningspolitiken 2014-2020 och den nionde sammanhållningsrapporten 2025 kommer att utgöra viktiga kunskapsunderlag för det fortsatta samtalet om sammanhållningspolitiken efter 2027. Redan 2024 kommer EU-kommissionen att föreslå kommande långtidsbudget 2028-2034 och lagstiftningspaket för att genomföra denna.

Kontakt: Helena Gidlöf

Kapitel 6 – Sysselsättning, arbetsmarknad och socialpolitik

Prioriterad fråga 2023: Att bygga ett starkt socialt Europa - värna den svenska modellen

EU har ett fortsatt fokus på de sociala frågorna inom unionen. Under 2023 planeras bland annat ett uppföljningsmöte i Portugal till de två sociala toppmötena i Göteborg och Porto om den europeiska pelaren för sociala rättigheter¹⁰⁹ och handlingsplanen¹¹⁰ för detta. Mötena kommer även att behandla de olika initiativ som EU-kommissionen har presenterat med hänvisning till pelaren i form av olika strategier och handlingsplaner och enskilda direktivförslag på arbetsrättens område. Det handlar även om arbete inom ramen för den europeiska planeringsperioden.

För SKR är det under 2023 fortsatt viktigt att förbundets och medlemmarnas ståndpunkter är väl kända hos relevanta beslutsfattare i staten och EU med ett starkt deltagande och genomförande från kommuner och regioner och SKR som arbetsmarknadsparter, i de EU-initiativ som rör den sociala dimensionen av EU. Den svenska arbetsmarknadsmodellen ska fortsatt värnas liksom arbetsmarknadsparternas ansvar för lönebildning och anställningsvillkor i allt arbete på det social- och arbetsrättsliga området. Under 2023 bedöms de frågor som anges nedan vara inne i ett påverkansskede av särskild vikt för förbundet att arbeta med.

Kontakt: Jeanette Grenfors

¹⁰⁹ [EU-kommissionen: Europeiska pelaren för sociala rättigheter:](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_sv)

https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_sv

¹¹⁰ [EU-kommissionen: Handlingsplanen för den europeiska pelaren för sociala](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-action-plan_sv)

[rättigheter:](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-action-plan_sv) https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-action-plan_sv

EU-kommissionens meddelande och förslag till rådsrekommendation om att stärka arbetsmarknadsdialogen i Europeiska Unionen

Den 25 januari presenterade EU-kommissionen ett meddelande och ett förslag till rådsrekommendation¹¹¹ om att stärka arbetsmarknadsdialogen i EU. Initiativen redogör för EU-kommissionens syn på, samt ett antal förslag till, hur dialogen mellan arbetsmarknadsparterna kan stödjas på såväl europeisk som nationell nivå.

EU-kommissionen avser bland annat att hålla fler möten med arbetsmarknadens parter i sin sysselsättningskommitté och i sin kommitté för socialt skydd, i den sociala dialogen-kommittén och inom den Europeiska planeringsterminen för att parterna ska kunna komma bättre till tals och få lämna sina synpunkter inom olika politikområden. Man vill även göra en översyn och en modernisering av de sociala sektorsdialogerna och stödja parternas europeiska ramavtal genom att ge parterna administrativt och rättsligt stöd och genom fortsatta projekt om ramavtalen. Parterna uppmuntras även till att teckna fler avtal. En koordinator för arbetsmarknadens parter införs i varje generaldirektorat inom EU-kommissionen. Parternas synpunkter kommer att inhämtas inför det årliga arbetsprogrammet och ett forskningsnätverk för arbetsmarknadsparternas dialog ska inrättas.

SKR har deltagit och deltar fortsatt aktivt vid olika samråd i frågan på europeisk och nationell nivå, som enskilt förbund och genom paraplyorganisationen SGI Europe, inom CEMR, HOSPEEM och Europeiska regionkommittén. För SKR är det avgörande att den svenska modellen, parternas roll och självständighet, svenska kollektivavtal och lönebildning värnas i allt arbete.

Kontakt: Jeanette Grenfors

¹¹¹ [Meddelande och förslag till rådsrekommendation om att stärka den sociala dialogen:](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_23_290)
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_23_290

EU-kommissionens förslag till direktiv om lönetransparens

Under 2021 presenterade EU-kommissionen ett förslag till direktiv¹¹² om lönetransparens. Förslaget handlar om stärkt tillämpning av lika-löneprincipen mellan kvinnor och män genom insyn i lönesättningen och skärpta efterlevnadsmekanismer. Det innehåller olika bestämmelser om insyn i lönesättning och bättre tillgång till rättslig prövning. Det handlar bland annat om regler om insyn i lönesättning före anställning, förbud att fråga arbetssökanden om dennes lönehistorik, rätt till löneinformation för anställda, deras företrädare och tillsynsorgan, offentliggörande av denna information, lönerapportering, gemensamma lönebedömningar, omvänd bevisbörda samt arvoden och rättegångskostnader.

Arbetsmarknadsdepartementet har haft en referensgrupp i frågan med arbetsmarknadens parter och direktivförslaget har varit ute på remiss. I SKR:s remissvar¹¹³ avstyrkte förbundet direktivförslaget eftersom det strider mot subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna. Förslaget innebär enligt förbundet en risk för ingrepp i den svenska kollektivavtals- och lönesättningsmodellen, ändrar ansvaret från ett svenskt perspektiv, medför en avsevärd administrativ, praktisk och ekonomisk börda och riskerar att bli tvistedrivande.

SKR har även deltagit i framtagandet av yttrandet från SGI Europe över direktivförslaget och i Europeiska regionkommitténs arbete med frågan. Lobbyarbete har bedrivits såväl som enskilt förbund som i andra kanaler, men även mot Arbetsmarknadsdepartementet och EU:s institutioner.

Europaparlamentet, rådet och EU-kommissionen har i sina trilogförhandlingar kommit överens om en direktivtext. Direktivet kommer inom kort att publiceras och efter detta träder det i kraft efter

¹¹² [Förslag till direktiv om lönetransparens](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021PC0093&from=EN): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021PC0093&from=EN>

¹¹³ [SKR:s remissvar](https://skr.se/download/18.71b542201784abfbf7a61b50/1617256889398/WEBB-25-2021-SKR-Yttrande-Transparens-i-lonesattning.pdf):

<https://skr.se/download/18.71b542201784abfbf7a61b50/1617256889398/WEBB-25-2021-SKR-Yttrande-Transparens-i-lonesattning.pdf>

tjugo dagar. Det ska sedan genomföras av medlemsstaterna inom tre år efter ikraftträdandet.

Nästa steg blir frågan om hur direktivet ska genomföras i Sverige. EU-kommissionen förväntas tillsätta en expertgrupp med medlemsstaterna och de europeiska arbetsmarknadsparterna om genomförandet av direktivet.

Kontakt: Jeanette Grenfors

Utmaningar och arbetsvillkor för arbete via digitala plattformar

EU-kommissionen har sedan tidigare uppmärksammat den digitala plattformsekonomins framväxt och påverkan på arbetsmarknaden. EU-kommissionen pekar på fördelarna med plattformsarbete i form av ökad flexibilitet, effektivitetsvinster, ett enklare inträde på arbetsmarknaden samt möjligheten till extra inkomster. Samtidigt kan plattformsarbete innebära en ökad risk för utsatthet och lägre grad av socialt skydd.

Mot bakgrund av detta har EU-kommissionen identifierat ett antal områden som är särskilt angelägna att utreda; däribland anställningsstatus, arbetsförhållanden inklusive hälsa och säkerhet, tillgång till socialt skydd, gränsöverskridande frågor, transparent algoritmisk hantering, samt tillgång till kollektiva förhandlingar och representation.

I december 2021 presenterade EU-kommissionen ett paket¹¹⁴ med flera initiativ och förslag avseende plattformsarbete. Paketet omfattar ett meddelande om EU:s strategi och åtgärder för plattformsarbete, ett förslag till direktiv om bättre arbetsvillkor för plattformsarbete samt ett utkast till riktlinjer beträffande tillämpningen av EU:s konkurrensrätt.

Förslagen ska förbättra villkoren för plattformsarbete och stödja en hållbar tillväxt för digitala arbetsplattformar i EU. Personer som arbetar

¹¹⁴ [EU-kommissionens förslag om bättre villkor för personer som arbetar via digitala arbetsplattformar](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_21_6605): https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_21_6605

via digitala arbetsplattformar ska få ytterligare skydd när det gäller användningen av algoritmhantering, det vill säga automatiserade system som stödjer eller ersätter hanteringsfunktioner i arbetet. Gemensamma EU-regler ska även öka rättssäkerheten.

Under 2022 har rådet och Europaparlamentet förberett sig inför de kommande trilogförhandlingarna.

SKR konstaterar att det redan idag finns ett regelverk på EU-nivå som i många fall täcker in arbetstagare som egenföretagare på plattformar. SKR förordar enhetlig reglering av arbetsmarknaden framför särreglering för vissa typer av arbeten. För SKR är det viktigt att dessa begrepp fortsatt definieras på nationell nivå, eftersom definitionerna påverkar många andra områden.

Vidare menar SKR att förslaget till presumtion att den som arbetar på en plattform är att anse som arbetstagare riskerar att påverka arbetstagarbegreppet och att blanda ihop arbetstagar- och egenföretagarbegreppen på ett svåröverskådligt sätt. Medlemsstaternas olika arbetsmarknads-system, kollektivavtal, parternas autonomi och rådande kompetens- och befogenhetsfördelning måste respekteras, menar SKR.

Under våren har SKR fortsatt deltagit aktivt i de samråd och annat arbete om de nu lagda förslagen och fortsätter även att bevaka frågorna framgent. Arbetet sker såväl på europeisk och nationell nivå, som enskilt förbund och genom paraplyorganisationen SGI Europe.

Kontakt: Jeanette Grenfors

Genomförande av direktivet om tillräckliga minimilöner i EU

EU-kommissionen presenterade under 2020 ett förslag till direktiv om tillräckliga minimilöner i EU¹¹⁵. Det föreslogs att de medlemsstater som har lagstadgade minimilöner ska enas om en rad kriterier för hur sådana

¹¹⁵ [EU-kommissionen om direktivförslaget om tillräckliga minimilöner:](https://www.consilium.europa.eu/en/policies/adequate-minimum-wages/)
<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/adequate-minimum-wages/>

beräknas, bland annat genom köpkraft, levnadsomkostnader och lönetillväxt. Direktivförslaget innehöll även ett förslag till undantag som sa att ingenting i direktivet skulle tolkas så att det ålägger medlemsstaterna en skyldighet att införa en lagstadgad minimilön eller att göra kollektivavtalen allmänt tillämpliga. Detta undantag uppgavs innebära att medlemsstater där lönebildningen uteslutande säkerställs genom kollektivavtal även fortsättningsvis kan göra detta.

SKR och övriga parter i Sverige ansåg dock detta undantag vara otillräckligt och hade synpunkter på förslaget och försökte påverka både nationellt och på europeisk nivå. SKR skrev ett remissyttrande¹¹⁶ och ingick även tillsammans med övriga svenska arbetsmarknadsparter i en referensgrupp på Arbetsmarknadsdepartementet i frågan. Ett aktivt och omfattande lobbyarbete från svenska och nordiska arbetsmarknadsparter gentemot EU-kommissionen och andra EU-institutioner inleddes därmed. SKR har också varit mycket aktivt på liknande sätt genom SGI Europe. Arbetet har skett genom olika samrådssvar, samrådsmöten med EU-kommissionen, deltagande vid arbetsrättsliga seminarier, artiklar i juridisk tidskrift och som expert till rapportören i den Europeiska ekonomiska och sociala kommittén.

SKR:s ståndpunkt har hela tiden varit att avvisa EU-kommissionens förslag då EU saknar kompetens på området. Det saknas därmed enligt förbundet rättslig grund för att föreslå ett EU-direktiv om minimilöner. SKR:s inställning till denna och liknande frågor är att det för förbundets medlemmar är av största vikt att den svenska kollektivavtalsmodellen fortsatt värnas. Lönesättning ska fortsatt vara medlemsstaternas och parternas ansvar.

¹¹⁶ [Yttrande från SKR angående direktivförslaget om tillräckliga minimilöner:](https://skr.se/download/18.32563d7d1784aa279ece3e86/1618752461405/WEBB-06-Yttrande-SKR-Tillrackliga-minimiloner%20i%20EU.pdf)
<https://skr.se/download/18.32563d7d1784aa279ece3e86/1618752461405/WEBB-06-Yttrande-SKR-Tillrackliga-minimiloner%20i%20EU.pdf>

Det finns inget utrymme i EU-fördragen att hantera lönebildning genom instrument i form av direktiv eller standarder på EU-nivå. Det har rått en stark samsyn mellan de svenska parterna, regeringen och riksdagen i denna fråga.

Efter intensiva förhandlingar kom rådet, Europaparlamentet och EU-kommissionen slutligen överens om ett EU-direktiv om minimilöner under hösten 2022. Danmark och Sverige röstade nej till direktivet. Direktivet antogs dock med kvalificerad majoritet. Det trädde ikraft i november 2022 och ska vara genomfört inom två år.

I Sverige har en utredning tillsatts om hur Sverige ska genomföra direktivet som ska redovisa sitt uppdrag i slutet av juni i år.¹¹⁷ Utredaren samråder enligt kommittédirektiven med arbetsmarknadens parter, däribland SKR. EU-kommissionen har även tillsatt en expertgrupp med medlemsstaterna och de europeiska arbetsmarknadsparterna om direktivets genomförande. SKR deltar genom SGI Europe i expertgruppens arbete. Expertgruppen ska redovisa sin rapport i november i år.

Parallellt med detta väckte Danmark i januari 2023 en ogiltighetstalan gentemot EU-kommissionen i EU-domstolen med påstående om bristande rättslig grund och kompetens för EU att lägga fram ett EU-direktiv om minimilöner. Sverige intervenerar i målet.

Den svenska hållningen är att Sverige ska undantas från att omfattas av bindande regler om minimilöner enligt direktivet.

Kontakt: Jeanette Grenfors och Anna Svanestrand

¹¹⁷ [Kommittédirektiv från regeringen:](#)

<https://www.regeringen.se/contentassets/55a2344583dd47c9bb0c8f8fa5d2c1b3/genomforande-av-direktivet-om-tillrackliga-minimiloner-dir-2022-140.pdf>

Pågående översyn av det europeiska ramavtalet om distansarbete och rätten till nedkoppling

De europeiska representanterna för arbetsmarknadens parter, BusinessEurope/SMEunited, SGI Europe och Europafacket ETUC, gör för närvarande en översyn av sitt europeiska ramavtal om distansarbete från 2002¹¹⁸ och rätten till nedkoppling. Frågan om nedkoppling är ny i förhållande till det befintliga avtalet. Översynen av ramavtalet är den första av sex sakfrågor som parterna har kommit överens om att arbeta tillsammans med enligt deras gemensamma arbetsprogram för perioden 2022-2024.¹¹⁹

Förhandlingarna beräknas pågå till sommaren 2023. Om parterna kommer överens avser de att be EU-kommissionen att genomföra ramavtalet genom ett EU-direktiv. SKR önskar en översyn av ramavtalet som ligger så nära 2002 års ramavtal som möjligt.

Kontakt: Jeanette Grenfors

¹¹⁸ [Europeiskt ramavtal om distansarbete](http://erc-online.eu/wp-content/uploads/2014/04/2006-01428-EN.pdf): <http://erc-online.eu/wp-content/uploads/2014/04/2006-01428-EN.pdf>

¹¹⁹ [Arbetsprogrammet för perioden 2022-2024](http://erc-online.eu/wp-content/uploads/2022/07/European-Social-Dialogue-Programme_22-24.pdf): http://erc-online.eu/wp-content/uploads/2022/07/European-Social-Dialogue-Programme_22-24.pdf

Kapitel 7 – Vård, omsorg och folkhälsa

Prioriterad fråga 2023: Värna helhetssyn i EU:s läkemedelslagstiftning

EU-kommissionen antog i november 2020 en ny läkemedelsstrategi¹²⁰ där en lång rad kommande insatser inom läkemedelsområdet presenterades och som avses implementeras fram till 2024. Syftet är att åstadkomma tillgång till effektiva och säkra läkemedel till rimliga och hållbara kostnader, att verka för en innovativ och konkurrenskraftig europeisk läkemedelsindustri, och att stärka försörjningskedjorna för läkemedel, i normaltillstånd såväl som i kris.

För att åstadkomma målsättningarna i strategin, har EU-kommissionen genomfört en bred översyn av EU:s allmänna lagstiftning om humanläkemedel. Förslag till nya förordningar är försenade och förväntas komma under våren 2023.

Lagstiftningen påverkar tillgången till säkra och effektiva läkemedel och kan därför potentiellt få en stor påverkan på svensk hälso- och sjukvård.

SKR har tagit fram en så kallad policybrief och ett kunskapsunderlag¹²¹ innehållande regionernas viktigaste budskap kopplade till den nya lagstiftningen. Underlaget har förmedlats till berörda myndigheter, regionernas Brysselkontor och andra relevanta aktörer, till exempel läkemedelsindustrin. I policybriefen lyfts bland annat vikten av att möjliggöra en läkemedelsmarknad med bättre konkurrens och att systemet för godkännande av läkemedel behöver vara mer patient- och sjukvårdsorienterat och bygga på gedigen evidens som underlättar för betalare och beslutsfattare. Vidare har framförts att lagstiftningen måste

¹²⁰ [EU-kommissionen: EU:s läkemedelsstrategi](https://health.ec.europa.eu/medicinal-products/pharmaceutical-strategy-europe_sv): https://health.ec.europa.eu/medicinal-products/pharmaceutical-strategy-europe_sv

¹²¹ [SKR: Kunskapsunderlag – Policy brief](https://skr.se/download/18.2f6c078f1840e44be6f3d2e9/1667209325725/8047-046-9.pdf): <https://skr.se/download/18.2f6c078f1840e44be6f3d2e9/1667209325725/8047-046-9.pdf>

leda till en allmänt tryggare läkemedelsförsörjning och skarpare krav på miljöriskbedömning av läkemedel.

SKR är sedan 2023 medlem i det europeiska nätverket Medicine Evaluation Committée (Medev)¹²². Medverkan i gruppen ger regionerna påverkansmöjligheter kring översynen av EU:s läkemedelslagstiftning.

Under 2023 planeras en rad olika påverkansaktiviteter, både på EU-nivå och nationellt.

Kontaktperson: Maria Landgren

EU:s hantering av covid-19-krisen

Covid-19-pandemin har under de senaste åren satt stora avtryck på arbetet inom EU¹²³. Hanteringen av pandemin och dess ekonomiska, sociala och hälsomässiga konsekvenser kom efter utbrottet 2020 att överskugga allt annat EU-samarbete.

EU och dess medlemsstater har sedan pandemin bröt ut arbetat tillsammans för att värna människors liv och hälsa. EU har vidtagit en lång rad åtgärder i syfte att begränsa smittspridningen, säkra tillgången till medicinska förnödenheter, främja forskning om behandling av och vaccin mot covid-19, stimulera sjukvårdssamarbete mellan medlemsstaterna och bekämpa desinformation.

Under 2020 inleddes stora insatser för att få fram vaccin mot coronaviruset. Ett första vaccin mot covid-19 godkändes i slutet av december 2020, varefter vaccinering kunde inledas i stor skala runt om i EU:s medlemsstater.

En stor fråga under våren 2021 var, vid sidan om tillgången till vaccin, hur den fria rörligheten inom EU skulle kunna främjas på ett smittsäkert sätt. I juni 2021 antog rådet och Europaparlamentet en tillfällig

¹²² [Medevs webbplats](https://www.medev-com.eu/): <https://www.medev-com.eu/>

¹²³ [Europeiska unionens råd: Översikt och tidslinje för covid-19-pandemin](https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/coronavirus/): <https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/coronavirus/>

förordning om ett digitalt covidbevis¹²⁴ för information om att innehavaren är vaccinerad, har testats negativt för covid-19 eller har tillfrisknat från covid-19. Denna ettåriga förordning förlängdes sedan med ett år. I Sverige är det E-hälsomyndigheten som ansvarar för utfärdandet av covidbevis¹²⁵. Till en början utfärdades enbart vaccinationsbevis, men sedan augusti 2021 utfärdas även testbevis och tillfrisknandebevis.

Som en effekt av covid-19-pandemin beslutades det i mars 2021 att inrätta ett nytt och kraftigt förstärkt hälsoprogram för perioden 2021–27 ("EU för hälsa")¹²⁶. Syftet var bland annat att stärka hälsoskyddet och förbereda unionen för framtida hälsokriser.

Under 2022 dämpades covid-19-pandemin. Smitta förekommer fortfarande, men inte på samma höga nivåer och symptomen vid sjukdom är lindrigare. Trycket på sjukvården har minskat, tillgången på vacciner är god och i stort sett alla restriktioner har successivt tagits bort. EU-kommissionen har dock uppmanat medlemsstaterna att förbereda sig för nästa fas av pandemin, då de senaste årens nödläge övergår i en mer långsiktig hantering av covid-19.

Covid-19-pandemin präglade SKR:s och dess medlemmars arbete under åren 2020-2022 och påverkar verksamheten även under 2023. Även om EU:s befogenheter inom hälsoområdet är begränsade och ansvaret för hälso- och sjukvård i grunden ligger på medlemsstaterna, välkomnar SKR de insatser som EU har gjort för att främja europeiskt samarbete och underlätta för nationella, regionala och lokala myndigheter att bekämpa pandemin. SKR vill dock understryka att de myndigheter och

¹²⁴ [Europeiska unionens råd: EU:s digitala covidintyg:](https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/coronavirus/eu-digital-covid-certificate/)

<https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/coronavirus/eu-digital-covid-certificate/>

¹²⁵ [E-hälsomyndigheten om covidbevis:](https://www.ehalsomyndigheten.se/yrkesverksam/covidbevis/)

<https://www.ehalsomyndigheten.se/yrkesverksam/covidbevis/>

¹²⁶ ["EU för hälsa 2021-2027 – en vision om ett friskare EU":](https://health.ec.europa.eu/funding/eu4health-programme-2021-2027-vision-healthier-european-union_sv)

https://health.ec.europa.eu/funding/eu4health-programme-2021-2027-vision-healthier-european-union_sv

institutioner som sköter verksamheten i normala fall även bör göra det i kris. Det är i den kommunala och regionala förvaltningen som kompetensen och kunskapen om de lokala förutsättningarna finns.

Kontakt: Erik Svanfeldt

En europeisk hälsounion

EU-kommissionen tog, utifrån erfarenheterna från covid-19-pandemin, i november 2020 de första stegen för att inrätta en ”europeisk hälsounion”¹²⁷. Då presenterades ett meddelande och tre förslag till förordningar som syftade till att förnya EU:s rättsliga ramverk för hälsosäkerhet, öka samordningen på EU-nivå samt stärka den roll som EU:s smittskydds- och läkemedelsmyndigheter kan spela i krisberedskap och insatser vid hälsokriser. Under detta paraply har EU-kommissionen sedan lagt in även andra initiativ: EU:s läkemedelsstrategi (2020), EU:s plan mot cancer (2021) och förslaget om ett europeiskt hälsodataområde (2022).

I paketet från november 2020 ingick ett förslag till ny förordning om allvarliga gränsöverskridande hot mot människors hälsa, som syftade till att stärka EU:s beredskap och övervakning samt förbättra inrapporteringen av data. Dessutom gavs möjlighet att utlysa ett EU-omfattande hälsonödläge och därigenom kunna intensifiera samordning och utveckling, lagring och upphandling av produkter som behövs i krisen.

Förslagen till nya förordningar behandlades sedan i rådet och Europaparlamentet och kom under hösten 2021 överens om att stärka läkemedelsmyndigheten EMA (European Medicines Agency)¹²⁸ och smittskyddsmyndigheten ECDC (European Centre for Disease Prevention and Control)¹²⁹.

¹²⁷ [EU-kommissionen: En europeisk hälsounion](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-of-life/european-health-union_sv): https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-of-life/european-health-union_sv

¹²⁸ [EMA:s webbplats](https://www.ema.europa.eu/en): <https://www.ema.europa.eu/en>

¹²⁹ [ECDC:s webbplats](https://www.ecdc.europa.eu/en): <https://www.ecdc.europa.eu/en>

EU-kommissionen presenterade inom ramen för detta initiativ i november 2020 också huvuddragen för en framtida ny EU-myndighet för beredskap och insatser vid hälsokriser (HERA)¹³⁰. Från början var tanken att inrätta en separat myndighet, men i september 2021 beslutades att HERA skulle bli en intern avdelning inom EU-kommissionen. Därigenom kunde HERA vara i drift redan i början av 2022.

SKR är positiv till europeiskt och globalt samarbete för att bekämpa covid-19 och andra allvarliga hälsohot. Samarbetet måste dock ske med beaktande av subsidiaritetsprincipen och medlemsstaternas huvudansvar för såväl hälso- och sjukvård, socialtjänst och folkhälsoarbete som katastrofhantering. EU:s arbete bör inriktas på att stödja medlemsstaterna och deras lokala och regionala myndigheter. SKR ställer sig huvudsakligen positivt till ECDC:s och EMA:s förstärkta roller och till HERA så länge som ovan nämnda ansvarsfördelning respekteras.

Kontakt: Erik Svanfeldt

Prioriterad fråga 2023: Ett europeiskt hälsodataområde

EU-kommissionen presenterade i maj 2022 ett förslag till förordning om ett europeiskt hälsodataområde (European Health Data Space, EHDS)¹³¹. Att skapa ett sådant dataområde ligger i linje med EU:s datastrategi¹³², och knyter an till en av EU-kommissionens sex prioriteringar för 2019-2024¹³³ om ett Europa rustat för den digitala tidsåldern.

¹³⁰ [EU-kommissionen om HERA: https://health.ec.europa.eu/health-emergency-preparedness-and-response-hera_en](https://health.ec.europa.eu/health-emergency-preparedness-and-response-hera_en)

¹³¹ [EU-kommissionen: Ett europeiskt hälsodataområde: https://health.ec.europa.eu/ehealth-digital-health-and-care/european-health-data-space_sv](https://health.ec.europa.eu/ehealth-digital-health-and-care/european-health-data-space_sv)

¹³² [EU:s datastrategi: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-data-strategy_sv](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-data-strategy_sv)

¹³³ [EU-kommissionens sex prioriterade områden för 2019-2024: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities/european-union-priorities-2019-2024_en](https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities/european-union-priorities-2019-2024_en)

Syftet med förslaget är att göra det lättare att både dela och få tillgång till olika typer av uppgifter, till exempel elektroniska patientjournaler och data från patientregister – både inom själva vården (primäranvändning) och för forskare och beslutsfattare (sekundäranvändning). En ambition är att patientöversikter, e-recept, bilddiagnostik, bildrapporter, laboratorieresultat och utskrivningsanteckningar ska utfärdas i ett gemensamt europeiskt format som accepteras av alla medlemsstater. Medborgarna ska även kunna lägga till information, rätta felaktiga uppgifter, begränsa återkomster för andra och få information om hur uppgifter används och för vad. En utveckling inom hälsodataområdet ska gynna såväl patientrörligheten som en inre marknad för digitala vårdtjänster och vårdprodukter, och leda till enhetliga regler för användning av hälsodata.

EU-kommissionens förslag förhandlas nu i rådet och i Europaparlamentet. Inför detta skickade Socialdepartementet förslaget på bred remiss under sommaren 2022 för att få inspel till den svenska förhandlingspositionen. SKR inkom med ett yttrande¹³⁴ den 19 augusti 2022.

SKR ställer sig positiva till den övergripande ambitionen med förslaget till förordning, men markerar tydligt att förslaget är väl långtgående och i flera delar överskrider EU:s befogenheter. Det gäller framför allt förslagen kopplade till primäranvändningen av hälsodata. Den icke gränsöverskridande hälso- och sjukvården är och bör förbli en nationell angelägenhet. Förslaget bör däremot ses som en tydlig signal att se över befintlig nationell lagstiftning för att möjliggöra en mer ändamålsenlig hantering av hälsodata. Vidare lyfter SKR fram behovet av att från EU-nivå få förtydliganden och kompletteringar i flera delar för att möjliggöra en fördjupad konsekvensanalys. Det går dock redan i nuläget att konstatera att ett genomförande av förslaget till förordning skulle ha

¹³⁴ [SKR:s yttrande angående över EU-kommissionens förslag till förordning för ett europeiskt hälsodataområde:](https://www.regeringen.se/contentassets/3ed75b5c5f824d029a9d7f0c2ab814c7/sveriges-kommuner-och-regioner.pdf)

<https://www.regeringen.se/contentassets/3ed75b5c5f824d029a9d7f0c2ab814c7/sveriges-kommuner-och-regioner.pdf>

långtgående konsekvenser för svensk hälso- och sjukvård och huvudmännens, det vill säga kommuners och regioners, möjligheter till prioriteringar och investeringar.

Med hänsyn till detta välkomnar förbundet en fortsatt nära dialog med regeringen i frågan och vill att förslaget till aktuell förordning noggrant genomlysas och debatteras nationellt innan Sverige ställer sig bakom en ny förordning.

Kontakt: Petra Hasselqvist

Utvärdering av de europeiska referensnätverken för högspecialiserad vård

EU-kommissionen inrättade våren 2017 så kallade europeiska referensnätverk (ERN)¹³⁵ för vårdgivare. De initierades utifrån 2011 års direktiv om patienträttigheter vid gränsöverskridande hälso- och sjukvård. Syftet är att ERN ska dela kunskap och kompetens inom EU för att förbättra diagnos och behandling av sällsynta och komplexa sjukdomstillstånd.

EU-kommissionens roll i arbetet med ERN är att skapa ett ramverk för nätverken. EU-kommissionen finansierar också nätverkens samordnare och förser dem med tekniska nätverksresurser. ERN-initiativet får stöd från flera olika av EU:s finansieringsprogram.

Nätverken består av specialister som håller virtuella paneldiskussioner om patientfall, samverkar inom forskning, utbyter information och expertis med varandra samt hjälper patienternas läkare att ställa rätt diagnos eller välja lämplig behandling.

EU-kommissionen genomförde under 2021 ett samråd för att inhämta synpunkter från medborgare, organisationer och andra intressenter på EU:s patienträttigheter och ERN. Därefter presenterades i maj 2022 en

¹³⁵ [EU-kommissionen om ERN](https://health.ec.europa.eu/european-reference-networks_en): https://health.ec.europa.eu/european-reference-networks_en

rapport med slutsatser av utvärderingen och åtgärder för att förbättra genomförandet av direktivet. I rapporten konstateras bland annat att direktivet har fungerat som drivkraft för patienträttigheter, men att medvetenheten om dessa fortfarande är låg.

Andra frågor som framkommit i utvärderingar av ERN är att de har lyckats öka samverkan mellan länderna genom att utbyta expertkunskap. Förbättringsområden som har identifierats är att öka antalet områden samt minska den administrativa bördan och få med fler länder i fler nätverk.

I december 2022 inledde EU-kommissionen en ny utvärdering¹³⁶ av de europeiska referensnätverken i syfte att lära sig mer om arbetet i den nuvarande strukturen och förbättra det befintliga systemet. Utvärderingen kommer också att identifiera lärdomar som dragits och områden som kan förbättras. Målet är att arbetet ska leda till bättre vård för patienterna genom att dela expertkunskap inom EU. Utvärderingen är planerad att genomföras under ungefär ett års tid.

I Sverige finns en nationell samordnare för ERN och expertteam för att bidra till arbetet med kunskapsspridning inom Sverige. SKR är positiva till ERN, liksom annan gränsöverskridande hälso- och sjukvårdssamarbete, under förutsättning att det sker inom ramen för medlemsstaternas självbestämmanderätt.

Kontakt: Ulrika Vestin

¹³⁶ [EU-kommissionens senaste utvärdering av ERN:](https://health.ec.europa.eu/european-reference-networks/overview/evaluation-european-reference-networks_en)

https://health.ec.europa.eu/european-reference-networks/overview/evaluation-european-reference-networks_en

Förslag till ny förordning om kvalitets- och säkerhetsstandarder för ämnen av mänskligt ursprung avsedda för användning på människor

EU-kommissionen presenterade i juli 2022 ett förslag till förordning om kvalitets- och säkerhetsstandarder för ämnen av mänskligt ursprung (SoHO) avsedda för användning på människor¹³⁷.

Förslaget föreslås ersätta två befintliga EU-direktiv. Motivet som EU-kommissionen anger till den föreslagna förändringen är att främja gränsöverskridande utbyte av humanmaterial samt skapa möjlighet till en mer flexibel anpassning till den vetenskapliga, tekniska och epidemiologiska utvecklingen. Förslaget förhandlas nu i rådet och Europaparlamentet.

SKR har yttrat sig¹³⁸ på en remiss från Socialdepartementet över EU-kommissionens förslag. Där framförde förbundet att förslaget innebär långtgående konsekvenser för svensk hälso- och sjukvård och huvudmännens, det vill säga kommuners och regioners, möjligheter till prioriteringar och investeringar då den administrativa bördan blir mycket omfattande.

SKR saknar vidare ett tydligt motiv för den föreslagna konstruktionen i den omfattande förändring som föreslås. De negativa konsekvenserna som blir av det nuvarande förslaget uppväger inte den nytta som förslaget skulle innebära. EU-kommissionen har inte presenterat belägg för att dagens användning av SoHO är behäftad med kritiska brister som bör hanteras på europeisk nivå genom en överordnad rättsakt så som nu är föreslagen.

¹³⁷ [EU-kommissionens förslag till ny förordning om kvalitets- och säkerhetsstandarder för ämnen av mänskligt ursprung avsedda för användning på människor:](https://health.ec.europa.eu/publications/com2022-338-final_en)

https://health.ec.europa.eu/publications/com2022-338-final_en

¹³⁸ [SKR:s remissvar:](https://skr.se/skr/omskr/styrelseochberedningar/handlingarochbeslutstyrelsen/handlingar/franskr/eukommissionensforlagtillforordningomkvalitetsochsakerhetsstandarderforamnenavmanskligtursprungavseddaforanvandningpamanniskor.67711.html)

<https://skr.se/skr/omskr/styrelseochberedningar/handlingarochbeslutstyrelsen/handlingar/franskr/eukommissionensforlagtillforordningomkvalitetsochsakerhetsstandarderforamnenavmanskligtursprungavseddaforanvandningpamanniskor.67711.html>

I Sverige finns sedan många årtionden effektiva kvalitetssystem för hantering av säkerheten för ämnen av mänsklig vävnad. I den uppföljning som sker av avvikelser konstateras inga brister som föranleder en så omfattande revidering av regelverket som föreslås. Konsekvensen av förslaget blir i stället mycket stora administrativa bördor för berörda verksamheter. SKR anser att förslaget borde dras tillbaka och omarbetas och läggas fram i en mer begränsad omfattning, då som direktiv. På så sätt skulle större möjligheter finnas att anpassa direktivet utifrån de enskilda medlemsstaternas förutsättningar.

Kontakt: Ulrika Vestin

Förslag att förlänga övergångsperioden för införandet av förordningen om medicintekniska produkter

Rådet och Europaparlamentet har i mars 2023 beslutat om en ändring avseende det medicintekniska förordningen, MDR¹³⁹, som ändrar tidigare beslutade övergångsbestämmelser på flera punkter. Skälet till detta beslut är att EU vill undvika risk för kommande bristsituationer gällande medicintekniska produkter. Krav ställs på att tillverkare och att anmälda organ ska göra så mycket som möjligt för att slutföra övergången till MDR, men eftersom bristen knappheten på anmälda organ kvarstår behövs en förlängning.

Förlängningen innebär ingen ändring avseende krav på säkerhet utan ger företagen endast mer tid att efterfölja den nya lagstiftningen. Hur lång förlängningen av övergångsbestämmelser blir beror på vilken riskklass en enskild produkt tillhör. Produkter med de högre riskklasserna ska anpassas till MDR senast December 2027 medan produkter med mellan och lägre risk ska följa MDR senast december 2028.

Kontakt: Sofia Medin och Pål Resare

¹³⁹ [SKR om nytt medicintekniskt ramverk](https://skr.se/skr/halsasjukvard/vardochbehandling/medicintekniksamordningochstod/nyttmedicintekniskregelverk.32084.html):

<https://skr.se/skr/halsasjukvard/vardochbehandling/medicintekniksamordningochstod/nyttmedicintekniskregelverk.32084.html>

EU:s plan för cancerbekämpning

EU:s nya strategi för att bekämpa cancer, ”Europe’s Beating Cancer Plan”¹⁴⁰, lanserades av EU-kommissionen 2021. Cancer ses som ett av de största hoten mot folkhälsan och kampen mot sjukdomen är således en av EU-kommissionens folkhälsoprioriteringar. Strategin omfattar alla faser och aspekter av cancer och syftar till att ta itu med hela sjukdomsförloppet – från förebyggande, tidig upptäckt, diagnos och behandling, till livskvalitet för cancerpatienter och överlevande. Planen bygger på tio så kallade flaggskeppsinitiativ och flera kompletterande åtgärder, många med fokus på förebyggande arbete.

Det råder bred enighet om vikten av att cancerplanen ska bidra till att uppnå en mer jämlik och tillgänglig cancervård i samtliga medlemsstater samt angripa olikheter i cancerförekomst och canceröverlevnad. SKR delar EU-kommissionens problembeskrivningar, och har tillsammans med Regionala cancercentrum i samverkan (RCC) bidragit med synpunkter på cancerplanen.

Sedan 2022 har Socialstyrelsen fått i uppdrag av regeringen att samordna det nationella arbetet med att genomföra EU:s cancerplan.

I december 2022 publicerades nya förslag om rekommendationer av cancerscreening¹⁴¹. Rekommendationerna breddas nu till att omfatta fler sorters cancer. Sverige har redan kommit en bra bit på vägen gällande screening för samtliga diagnoser där det finns nationella rekommendationer.

¹⁴⁰ [EU:s strategi för att bekämpa cancer:](https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-waylife/european-health-union/cancer-plan-europe_sv)

https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-waylife/european-health-union/cancer-plan-europe_sv

¹⁴¹ [Rådets uppdaterade rekommendation om cancerscreening:](https://www.consilium.europa.eu/sv/press/press-releases/2022/12/09/council-updates-its-recommendation-to-screen-for-cancer/)

<https://www.consilium.europa.eu/sv/press/press-releases/2022/12/09/council-updates-its-recommendation-to-screen-for-cancer/>

Den 1 februari stod Sverige värd för en ministerkonferens som utgick från EU:s nya cancerplan från 2021¹⁴². De tre huvudområdena under konferensen var prevention, tidig upptäckt och förutsättningar för datadriven cancervård. I anslutning till konferensen medverkade RCC och visade upp framgångsrika exempel över hur Sverige och RCC arbetar för att uppnå en större jämlikhet inom cancerförebyggande områden.

Det europeiska ramprogrammet för forskning och innovation, ”Horisont Europa”¹⁴³ har cancer som ett av programmets fem uppdragsområden. I programmet finns det möjlighet för offentlig sektor, akademi och näringsliv att ansöka om medel.

Kontakt: Helena Brändström

Öppet samråd om EU:s regler för tobakskontroll

Den snabba ökningen av nya produkter exempelvis e-cigarett och den senaste tekniska utvecklingen, gör att EU-kommissionen, inom ramen för en översyn av EU:s tobakslagstiftning, nu kommer utvärdera EU:s regler för tobakskontroll.

Ett öppet samråd pågår mellan 21 februari och 16 maj 2023. Översynen ska leda till i en rapport under andra kvartalet 2023 och under samma period avser EU-kommissionen att fatta ett beslut i frågan.

Utvärderingen av regler för tobakskontroll bedömer om de insatser som hittills genomförts fungerat och vad de lett till. En uppföljning görs också om i vilken utsträckning ramverket för tobakskontroll har uppfyllt sina mål om ett tobaksfritt Europa till 2040, som tillkännagavs inom EU:s cancerplan.

¹⁴² [Det svenska ordförandeskapets hemsida: Pressmeddelande om högnivåkonferensen om cancer](https://swedish-presidency.consilium.europa.eu/sv/nyheter/hoegnivaakonferens-om-maalet-att-utrota-ojaemlighet-inom-cancervaarden-i-eu/): <https://swedish-presidency.consilium.europa.eu/sv/nyheter/hoegnivaakonferens-om-maalet-att-utrota-ojaemlighet-inom-cancervaarden-i-eu/>

¹⁴³ [EU-kommissionen: Horizon Europe](https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_sv): https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_sv

För att stödja en "tobaksfri generation" föreslås striktare regler för tobakskontroll. Bland annat ska tobaksproduktdirektivet, tobaksskattedirektivet och reglerna för gränsöverskridande handel med tobaksvaror för privat bruk ses över. I planen nämns neutrala reklamfria tobaksförpackningar, ett totalförbud mot smaktillsatser, att utvidga beskattningen till nya tobaksprodukter och tackla marknadsföring och sponsring på internet och i sociala medier. Även rådets rekommendation om rökfria miljöer ska uppdateras och att ge stöd till medlemsstaternas fullständiga genomförande av ramkonventionen om tobakskontroll.

Handlingsplanen "Beating Cancer Plan" (se tidigare kapitel) behandlar även rökning och vikten av att främja en hälsosam livsstil. Med handlingsplanen ska EU minska tobaksanvändningen från dagens 25 procent till mindre än fem procent. I ett EU-perspektiv ligger Sverige bra till, men det finns arbete att göra. En stor del av det praktiska tobaksförebyggande arbetet utförs av kommuner och regioner.

Kontakt: Filippa Myrbäck

En europeisk omsorgsstrategi och revidering av Barcelonamålen

EU-kommissionen¹⁴⁴ presenterade i september 2022 en europeisk omsorgsstrategi och två förslag till rådsrekommendationer om förskoleverksamhet och barnomsorg respektive långvarig vård och omsorg till överkomliga priser och av god kvalitet. Rekommendationerna antogs sedan efter vissa justeringar av rådet i december 2022.

Rådsrekommendationen om förskoleverksamhet och barnomsorg¹⁴⁵ bygger vidare på de så kallade Barcelonamålen från 2002. Den nya rekommendationen innebär att ambitionerna höjs och att 45 procent av barnen under tre år och 96 procent av barnen mellan tre år och åldern för

¹⁴⁴ [EU-kommissionens meddelande om en europeisk strategi för vård och omsorg:](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0440&from=EN)

[https://eur-lex.europa.eu/legal-](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0440&from=EN)

[content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0440&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0440&from=EN)

¹⁴⁵ [Rådsrekommendationen om förskoleverksamhet och barnomsorg:](https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14785-2022-INIT/sv/pdf)

<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14785-2022-INIT/sv/pdf>

obligatorisk skolstart ska delta i förskoleverksamhet eller barnomsorg 2030. Särskilda mål gäller för de medlemsstater som ännu inte har uppnått målen från 2002.

Rekommendationen tar också upp kvalitativa aspekter såsom personaltäthet, gruppstorlek och den geografiska fördelningen av förskolor och barnomsorgsinrättningar. Vad gäller överkomlighet och tillgänglighet uppmanas medlemsstaterna bland annat att begränsa föräldrarnas egna kostnader och erbjuda lösningar för föräldrar med obekväma arbetstider som gör det möjligt för dem att bättre kombinera arbete, familj och privatliv.

I rekommendationen om långvarig vård och omsorg¹⁴⁶ föreslås åtgärder för att göra omsorgen mer tillgänglig, ekonomiskt överkomlig och förbättra kvaliteten. Bland annat rekommenderas att åtgärder vidtas för att minska de geografiska klyftorna vad gäller tillgången till långvarig vård och omsorg, säkerställa att kvalitetskriterier och kvalitetsnormer efterlevs och främja självständighet och självständigt boende.

EU-kommissionen genomförde, inom ramen för sitt arbete med den kommande omsorgsstrategin, under våren 2022 ett samråd¹⁴⁷ om Barcelonamålen, förskola och långvarig vård och omsorg. SKR deltog i samrådet och framförde bland annat att begreppet ”barnomsorg” borde ersättas med ”förskola och pedagogisk omsorg” eftersom fokus nu ligger på det pedagogiska uppdraget.

Deltagandet i förskola eller pedagogisk omsorg från 3 års ålder är mycket högt i Sverige, i snitt cirka 93 procent. Det är även högt för barn i åldern 1–3 år, nästan 79 procent. Deltagandet är dock lägre i alla åldersgrupper

¹⁴⁶ [Rådets rekommendation om tillgång till långvarig vård och omsorg till överkomliga priser och av god kvalitet](https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13948-2022-INIT/sv/pdf): <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13948-2022-INIT/sv/pdf>

¹⁴⁷ [EU-kommissionens samråd om Barcelonamålen](https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13107-Revision-of-the-Barcelona-targets-on-childcare-to-increase-womens-labour-market-participation_en): https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13107-Revision-of-the-Barcelona-targets-on-childcare-to-increase-womens-labour-market-participation_en

bland barn med utländsk bakgrund, annat modersmål än svenska och barn i socioekonomiskt utsatta familjer.

Vad gäller äldreomsorg och stöd till personer med funktionsnedsättning, delade SKR uppfattningen att EU:s medlemsstater står inför liknande utmaningar. Detta innebär dock inte att lösningarna måste se likadana ut i alla länder och att gemensamma åtgärder ska beslutas på EU-nivå. Tvärtom är det viktigt att EU respekterar medlemsstaternas ansvar för äldreomsorg och stöd till personer med funktionsnedsättning och det faktum att ansvaret för vård och omsorg i många medlemsstater ligger på lokala och regionala myndigheter.

Kontakt: Annika Hellewell och Erik Svanfeldt

EU-intyg för personer med funktionsnedsättning

Det bor cirka 90 miljoner personer i EU som har en funktionsnedsättning. För närvarande erkänns inte funktionsnedsättning på samma sätt i alla medlemsstater, vilket begränsar förutsättningarna att resa och röra sig som andra i unionen. EU-kommissionen har därför beslutat att testa ett europeiskt intyg om funktionsnedsättning¹⁴⁸. Intyget ska garantera att personer med funktionsnedsättning får samma tillgång överallt i EU till kultur, fritidsaktiviteter, idrott och transport. EU-intyget kommer inte att påverka nationella kriterier eller regler, utan det är fortsättningsvis medlemsstaterna som ska bestämma vem som har rätt till intyget enligt den nationella definitionen av funktionsnedsättning och hur det ska utfärdas.

Åtta medlemsstater har redan infört intyget som ett frivilligt system för ömsesidigt erkännande av funktionsnedsättning och vissa förmåner. Med utgångspunkt i detta avser EU-kommissionen att i slutet av 2023 lägga ett förslag om att införa ett EU-intyg om funktionsnedsättning i hela EU.

¹⁴⁸ [EU-kommissionen: Sysselsättning, socialpolitik och inkludering:](https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1139&langId=sv)

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1139&langId=sv>

SKR har för avsikt att delta i EU-kommissionens samråd¹⁴⁹ om intyget och dess införande under våren 2023.

Kontakt: Anna Thomsson

Ny EU-strategi för global hälsa

EU-kommissionen presenterade under 2022 en ny strategi för global hälsa¹⁵⁰. Förhandlingar om rådslutsatser har inletts och målsättningen är att strategin ska antas under det svenska EU-ordförandeskapet, våren 2023.

EU har genom strategin stärkt sin globala roll inom hälsoarbetet. Strategin ska skapa mer samordnade åtgärder för hälsa och förbättra förutsättningarna för EU:s arbete med hälsofrågor i andra delar av världen utanför EU. Strategin styr dock inte vad enskilda medlemsstater eller andra aktörer som verkar inom EU ska göra. Det är viktigt att strategin utgår från medlemsstaternas kompetens, EU:s mandat och roll.

Strategin syftar till att förbättra global hälsosäkerhet och främja bättre hälsa och välbefinnande under hela livet. Den ska tillämpa en ”One Health”-strategi och ta itu med olika faktorer som påverkar hälsan för att göra det möjligt för EU att bättre hantera ojämlikheter i hälsa och förhindra globala hot. Ökad tillgång till allmän hälso- och sjukvård betonas i strategin, såväl som fokus på jämlika, ömsesidiga partnerskap med tredjeländer och ett multisektoriellt arbete. Strategin ska även ses som en del av genomförandet av Agenda 2030.

Eftersom hälsohot som pandemier, utbrott av infektionssjukdomar och antibiotikaresistens är globala har strategin betydelse för kommuner och regioner. Hälsohot kan också påverka den globala migrationen.

¹⁴⁹ [EU-kommissionens samråd om ett intyg för personer med funktionsnedsättning:](https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=89&furtherNews=yes&newsId=10516&langId=en)
<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=89&furtherNews=yes&newsId=10516&langId=en>

¹⁵⁰ [EU-kommissionens strategi för global hälsa:](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_7153)
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_7153

Coronapandemin har visat att hälsa i befolkningen, hälsosystem och förmåga att hantera kriser hänger ihop och att samverkan är avgörande för beredskap och motståndskraft mot kriser. Ett exempel är hur EU under coronapandemin, med gemensam kraft, tog en global roll kring exempelvis hantering av vaccin.

SKR deltog i det öppna samråd som föregick strategin och har haft möten i frågan med bland annat EU-kommissionen, Utrikesdepartementet och Socialdepartementet.

Kontakt: Filippa Myrbäck

Kapitel 8 – Inre marknad och konkurrensfrågor

Översyn av statsstödsregler- och riktlinjer

EU:s regler för statligt stöd är strategiskt viktiga på många konkurrensutsatta områden eftersom de har betydelse för de rättsliga förutsättningarna för finansiering med offentliga medel för vissa verksamheter på kommunal och regional nivå. EU:s regelverk syftar främst till att bevaka intresset av konkurrensneutralitet men innehåller också skyddsregler för det som är av allmänt intresse. På de många områden i kommuner och regioner där privata aktörer verkar parallellt med den offentliga verksamheten har EU-rättens statsstödsregler särskild tyngd.

Fördragens regler för statligt stöd vilar på grundtanken att offentliga medel inte ska användas så att de snedvrider en marknads funktionssätt. Statligt stöd – det vill säga tillskott av offentliga medel, från staten, en kommun eller en region, som ges till en ekonomisk verksamhet – är därför bara tillåtet om det förhandsanmälts och kan godkännas eller om stödet kan lämnas med stöd av ett undantag. Tillämpningen är tekniskt komplicerad.

För att motverka dessa risker och för att allmänt bidra till förenkling har EU-kommissionen sedan länge bedrivit ett brett moderniseringsarbete under parollen State Aid Modernisation (SAM)¹⁵¹. Ett verktyg för förenkling inom SAM är att utveckla möjligheten att genom regler om gruppundantag klargöra vilka stöd som inte behöver anmälas på förhand, så länge stödet ges enligt de kriterier som beskrivs inom respektive undantag.

¹⁵¹ [EU-kommissionen om ”State Aid Modernisation” \(SAM\): https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/legislation/modernisation_en](https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/legislation/modernisation_en)

I reglerna för statligt stöd ligger även tydliga krav på uppföljning och utvärdering av reglernas tillämpning enligt en långsiktig plan. En sådan gransknings- och uppföljningsperiod av reglernas ändamålsenlighet är nu på väg att avslutas. Det har inneburit att EU-kommissionen systematiskt bearbetat behovet av att skruva på reglerna för att möta de utmaningar som följer i spåren av samhällsutvecklingen i allmänhet och EU-kommissionens politiska prioriteringar. Behovet av att återstarta den europeiska ekonomin i kölvattnet av pandemin har också återspeglats i arbetet.

SKR bedriver ett långsiktigt arbete för att bygga kunskap om hur reglerna för statligt stöd påverkar organisations- och finansieringsförutsättningarna för verksamhet i egen regi. Det görs bland annat inom ramen för arbetet i förbundets europeiska paraplyorganisationer CEMR och SGI Europe samt gentemot Regeringskansliet.

Kontakt: Helena Linde

Inre marknaden och statligt stöd

Det finns centrala regler i det så kallade EUF-fördraget (fördraget om Europeiska unionens funktionssätt) som rör förutsättningarna för statligt stöd. Inom ramen för EU-kommissionens mandat ses reglerna därför över med jämna mellanrum och tillämpningen utvecklas i meddelanden och förordningar för att uppnå följsamhet mot EU:s politiska prioriteringar.

Den senaste moderniseringen av statsstödsregler som har genomförts på EU-nivå har ställt tydliga krav på den lokala och regionala nivån.¹⁵² Det är utan tvekan så att reglerna om offentlig stödgivning har ett skarpare genomslag för lokalt och regionalt beslutsfattande. Exempelvis ställs numera tydliga krav på transparens, former för offentliggörande, årlig rapportering och registerföring av stöd. Kommuner och regioner behöver

¹⁵² [EU-kommissionens översikt över statsstödsåtgärder](#):

https://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/timeline_table_SA_final.pdf

numera tydligare redovisa sina överväganden kring varför vissa finansieringsåtgärder vidtas och på vilken grund de är förenliga med EU:s regler om statligt stöd. När det gäller investeringar i infrastruktur och konkurrensmässiga förutsättningar för exempelvis luftfarten spelar tillämpningen en central roll. Detsamma gäller tillämpningen av EU:s rättsliga regelverk för det som är av allmänt intresse.

Flera viktiga regler på EU-nivå har tidsbegränsad giltighet. Det gäller bland annat förordningarna om förutsättningarna för gruppundantag och så kallade de minimis-stöd. Som ett led i det sedan lång tid planerade översynsarbetet har EU-kommissionen bjudit in till flera och breda samråd kring reglerna för statligt stöd. Covid-19-pandemin gjorde det dock nödvändigt att anpassa översynsarbetet vilket inneburit att giltigheten av vissa regler har förlängts och vissa riktade förändringar har snabbt antagits för att mildra krisens ekonomiska och finansiella effekter. Det sistnämnda regelverket går under benämningen ”Temporary Framework”¹⁵³ – vars giltighetstid förlängts i flera omgångar.

Kontakt: Helena Linde

Tillfällig krisreglering med anledning av Rysslands invasion av Ukraina

EU-kommissionen har även antagit en tillfällig krisram för att göra det möjligt för medlemsstaterna att stödja ekonomin på grund av konsekvenser av Rysslands invasion av Ukraina. Den tillfälliga krisramen kompletterar den befintliga verktygslådan för statligt stöd med många andra möjligheter som redan finns tillgängliga för medlemsstaterna. Det handlar till exempel om åtgärder som ger kompensation till företag för skador som direkt lidit på grund av exceptionella omständigheter, och åtgärder som beskrivs i EU-kommissionens meddelanden om utvecklingen på energimarknaden.

¹⁵³ [EU-kommissionen: State Aid Temporary Framework: https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/coronavirus/temporary-framework_sv](https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/coronavirus/temporary-framework_sv)

Fram till den 31 december 2023 gör den tillfälliga kris- och övergångsramen det möjligt för medlemsstaterna att dämpa de ekonomiska konsekvenserna av Rysslands aggression mot Ukraina genom att:

- Bevilja begränsade mängder stöd till företag som drabbats av den nuvarande krisen
- Säkerställa att tillräcklig likviditet förblir tillgänglig för företag
- Kompensera företag för de extra kostnader som uppstår på grund av exceptionellt höga gas- och elpriser
- Stimulera ytterligare minskning av elförbrukningen.

Fram till den 31 december 2025 får medlemsstaterna bevilja stöd för att främja övergången till en netto-nollekonomi. Således kan stöd beviljas för att påskynda utbyggnaden av förnybar energi, lagring och förnybar värme som är relevant för RePowerEU och minska koldioxidutsläppen i industriella produktionsprocesser. Dessutom ges investeringsstöd för tillverkning av strategisk utrustning, det vill säga batterier, solpaneler, vindkraftverk, värmepumpar, elektrolysörer och användning och lagring av kolavskiljning samt för produktion av nyckelkomponenter och för produktion och återvinning av relaterade kritiska råvaror.

EU-kommissionen tillämpar bestämmelserna i ramverket för tillfällig kris och övergång som antogs den 9 mars 2023 på alla åtgärder som anmälts från och med den 9 mars 2023, såväl som på åtgärder som anmälts före detta datum. Meddelandet av den 9 mars 2023 ersätter tidigare beslut¹⁵⁴.

Kontakt: Helena Linde

¹⁵⁴ [Europeiska unionens råd: Pressmeddelande om ett tionde sanktionspaket:](https://www.consilium.europa.eu/sv/press/press-releases/2023/02/25/one-year-of-russia-s-full-scale-invasion-and-war-of-aggression-against-ukraine-eu-adopts-its-10th-package-of-economic-and-individual-sanctions/)
<https://www.consilium.europa.eu/sv/press/press-releases/2023/02/25/one-year-of-russia-s-full-scale-invasion-and-war-of-aggression-against-ukraine-eu-adopts-its-10th-package-of-economic-and-individual-sanctions/>

Översyn av den allmänna gruppundantagsförordningen

EU-kommissionen har den 9 mars 2023 godkänt ändringar av den allmänna gruppundantagsförordningen, förkortat GBER¹⁵⁵. Syftet är att ytterligare underlätta, förenkla och påskynda stödet till EU:s gröna och digitala omställning. Ändringarna ska göra det lättare för medlemsstaterna att ge stöd i linje med EU:s industriplan för den gröna given. Det formella antagandet av ändringarna av GBER sker inom kort.

Översynsarbetet har tagit sikte på ett antal frågor av strategisk betydelse, såsom regional utveckling, bredbandsutbyggnad, hållbart byggande och möjligheterna att göra satsningar för laddningsinfrastrukturen. Även när det gäller järnvägssektorn förutses utvidgning av möjligheten att tillämpa gruppundantag. Parallellt med arbetet pågår ett motsvarande riktlinjearbete inom nämnda områden.

SKR har ställt sig bakom den allmänna inriktningen i arbetet eftersom de stöd som omfattas kan genomföras utan förhandsanmälan. Det bör kunna bidra till en snabbare process för relevanta stödåtgärder.

SKR har också ställt sig generellt sett positivt till de föreslagna förändringar om stöd till energieffektivisering och renovering. Det skulle kunna skapa en möjlighet att sänka trösklarna för lönsamma investeringar som annars inte skulle komma till stånd och samtidigt kunna bidra till mer långtgående energieffektiviseringsåtgärder. SKR vill dock betona behovet av att se över regelverkets utformning på detaljnivå. Regelverket, både nationellt och på EU-nivå, måste utformas teknikneutralt.

Materiella ändringar i GBER tar sikte på den grundprincip som hårt begränsar utrymmet att ge stöd till företag i svårigheter. Här införs vissa lättnader som ger ett något större utrymme att för en begränsad tid under och efter krisen ge stöd till företag som hamnat i svårigheter just på grund av coronapandemin. Det gäller bland annat företag som har fått

¹⁵⁵ [EUR-Lex: Allmän gruppundantagsförordning](https://eur-lex.europa.eu/SV/legal-content/summary/general-block-exemption-regulation.html): <https://eur-lex.europa.eu/SV/legal-content/summary/general-block-exemption-regulation.html>

regionala investeringsstöd under GBER. Dessa företag har gjort åtaganden exempelvis när det gäller lokalisering av arbetskraft – det vill säga har ett företag fått stöd för verksamhet med viss lokalisering har stödmottagaren också åtagit sig att inte flytta verksamheten. Krisen har i många fall gjort det omöjligt att upprätthålla den typen av åtaganden. För att mildra effekterna och klara krisen har därför vissa riktade och tidsbegränsade lättnader redan antagits.

Kontakt: Helena Linde

Statligt stöd till biogas och biogasol

Europeiska unionens tribunal har i en dom¹⁵⁶ rörande skattebefrielse för biogas och biogasol ogiltigförklarat Sveriges godkända stödordningar. Domen har stora konsekvenser och innebär för närvarande i korthet att Skatteverket inte kan medge skattebefrielse för biogas och biogasol innan förutsättningarna för stöd har retts ut. De bakomliggande rättsfrågorna är synnerligen komplexa. Regeringen arbetar aktivt med att lösa situationen och utvecklingen bevakas intensivt av SKR.

Kontakt: Helena Linde

Nya EU-riktlinjer för statligt stöd till bredbandsnät

Statsstöd ska kunna ges för utbyggnad av bredband och 5G-mobilnät i områden där privata aktörer inte investerar, enligt de nya EU-riktlinjerna¹⁵⁷ för statligt stöd till bredbandsnätet.

I december 2022 antog EU-kommissionen ett omarbetat meddelande om statligt stöd till bredbandsnät (nedan kallade bredbandsriktlinjerna). I de reviderade bredbandsriktlinjerna fastställs utifrån vilka EU-kommissionen kommer att bedöma medlemsstaternas statliga

¹⁵⁶ [Domen ”Landvärme gentemot EU-kommissionen” \(mål T-626/20\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:62020TJ0626&from=EN): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:62020TJ0626&from=EN>

¹⁵⁷ [Meddelande om reviderade regler för statligt stöd till bredbandsnät](https://digital-strategy.ec.europa.eu/sv/news/commission-adopts-revised-state-aid-rules-broadband-networks): <https://digital-strategy.ec.europa.eu/sv/news/commission-adopts-revised-state-aid-rules-broadband-networks>

stödåtgärder för att utbyggnad och användning av bredbandsnät. De uppdaterade riktlinjerna ska återspegla den tekniska, regleringsmässiga och marknadsmässiga utvecklingen på området. Detta innebär bland annat att undantag från statsstödsreglerna kommer att kunna göras för bland annat investeringar i bredbandsutbyggnad i områden där marknaden inte kommer bygga ut nätet med tillräcklig hastighet. Detta gäller även för stöd till 5G-mobilmät där investeringen annars inte skulle ha gjorts av privata operatörer och inte garanteras genom andra åtgärder.

Vidare ska de nya riktlinjerna också bidra till EU:s strategiska mål att säkerställa gigabitkonnektivitet för alla och 5G-täckning överallt före 2030, samt EU:s nya digitaliseringsstrategi ”Europas digitala decennium”¹⁵⁸.

De reviderade bredbandsriktlinjerna trädde i kraft i januari 2023.

Kontakt: Helena Linde

¹⁵⁸ [EU-kommissionen: Europas digitala årtionde: https://digital-strategy.ec.europa.eu/sv/policies/europes-digital-decade](https://digital-strategy.ec.europa.eu/sv/policies/europes-digital-decade)

Kapitel 9 – Migration och integration

Prioriterad fråga 2023: Ett hållbart asyl- och flyktingmottagande i hela EU

2020 presenterade EU-kommissionen ett förslag på en ny asyl- och migrationspolitik för unionen, den så kallade asyl- och migrationspakten. Under det svenska EU-ordförandeskapet våren 2023 finns förhandlingarna om de olika rättsakterna på migrationsområdet på dagordningen.

Mottagandet av asylsökande och integrationen av nyanlända sker inte på en abstrakt nationell nivå utan lokalt. Det är därför viktigt att lokala och regionala myndigheter beaktas när beslut fattas gällande målgruppen, och att kommuner och regioner tillförs tillräckliga resurser för att bedriva ett framgångsrikt arbete på området.

Den nya asyl- och migrationspakten

I december 2019 lade EU-kommissionen fram ett nytt reviderat förslag i september 2020 till en asyl- och migrationspakt¹⁵⁹, som i dagsläget fortfarande förhandlas. Det nya förslaget omfattar många områden utöver skyddsrelaterad migration, bland annat förslag om reguljär migration, gränskontroller, viseringar och integration.

EU-kommissionens ambition är att den nya asyl- och migrationspakten ska innebära en nystart för migrationspolitiken. Den har som ambition att ta ett brett grepp om frågan och inrymmer många aspekter som måste beaktas såsom: asyl, gränshantering, återvändande, lagliga vägar, samarbete med tredjeland och integration. Det nya asylsystemet ska

¹⁵⁹ [EU-kommissionen om en ny migrations- och asylopakt](https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:85ff8b4f-ff13-11ea-b44f-01aa75ed71a1.0010.02/DOC_1&format=PDF): https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:85ff8b4f-ff13-11ea-b44f-01aa75ed71a1.0010.02/DOC_1&format=PDF

bygga på ansvarstagande och solidaritet mellan medlemsstaterna. Mer specifikt ska den uppnå:

- ökat förtroende genom bättre och effektivare förfaranden
- god förvaltning av Schengen och EU:s yttre gränser
- effektiv solidaritet mellan medlemsstaterna
- incitament för att attrahera kompetens och talang
- fördjupade internationella partnerskap
- ett flexibelt mottagningssystem som även tar höjd för ett högt mottagande

Den nya asyl- och migrationshanteringsförordningen

Bakgrund

I juni 2013 enades EU om ett gemensamt asylsystem som bland annat reglerade vilket land som skulle ansvara för en asylansökan samt fastställde en minimistandard för mottagandet. Detta system visade stora brister under sommaren och hösten 2015 när mottagandet av asylsökande till EU var väldigt högt. Med anledning av det lade EU-kommissionen fram ett nytt förslag våren 2016 som bland annat skulle komma tillrätta med den ojämna fördelningen av asylsökande mellan medlemsstaterna. Förslaget strandade då medlemsstaterna inte lyckades komma överens om hur fördelningen skulle gå till och då flera medlemsstater motsatte sig tvingande åtgärder.

Den nya asyl- och migrationshanteringsförordningen föreslås nu ersätta den nuvarande Dublinförordningen (som bland annat reglerar vilket land som ska ansvara för handläggningen av en ansökan om asyl). Den nya asyl- och migrationshanterings-förordningen innehåller, utöver bestämmelser om vilken medlemsstat som ska pröva en asylansökan, även bestämmelser om en ny solidaritetsmekanism. Mekanismen tar främst sikte på dels omfördelning av asylsökande, dels så kallat återvändandesponsorskap som innebär att en annan medlemsstat tar på sig ansvaret för att hjälpa till att återsända ett visst antal personer som fått avslag på sin asylansökan. Solidaritet ska också kunna visas på andra sätt till exempel genom kapacitetsuppbyggnad.

Vad har uppnåtts hittills?

Fram till 2023 hade rådet och Europaparlamentet kommit framåt i några av de förslag som ingår i pakten:

- Nya villkor för det så kallade blåkortet, ett europeiskt uppehålls- och arbetstillstånd för högutbildad arbetskraftsinvandring, kom Europaparlamentet och rådet överens om i maj 2021.
- Europeiska byrån för stöd till asylfrågor, EASO, har ersatts med en ny EU-gemensam asylbyrå med utökat mandat att bland annat bistå medlemsstaterna med tekniskt och operativt stöd vid ett högt mottagande av migranter, EUAA. Byrån ska även övervaka att EU:s gemensamma migrationspolitik efterlevs i medlemsstaterna.
- I juni 2022 togs ett viktigt steg framåt då ett genombrott nåddes i den fråga som har varit svårast att enas om: solidaritetsmekanismen. Migrationsministrarna enades då om att under ett års tid testa den så kallade solidaritetsmekanismen som innebär obligatorisk solidaritet men frivillighet att ta emot asylsökande genom omfördelning. Ett kollektivt ansvar ska tas om det kommer många asylsökande till ett land under kort tid. Om ett land inte vill ta emot asylsökande ska det kunna bidra på annat sätt, till exempel med personal. Sverige har dock tillsammans med bland annat Ungern, Polen och Danmark valt att ställa sig utanför förslaget som bland annat innebär en frivillig omfördelning av migranter.
- Denna uppgörelse om frivillig omfördelning kan bidra till att bana väg för två andra förslag; Eurodac, EU:s gemensamma databas som föreslås att utökas att omfatta mer biometri än fingeravtryck samt förslaget om screening som innebär nya gemensamma regler för kontroll av dem som kommer till EU som asylsökande.

- I december 2022 lyckades Europaparlamentet och medlemsstaterna komma fram till kompromisser i två av de andra delarna i pakten. Det handlar dels om det så kallade mottagandedirektivet som reglerar mottagandet av asylsökande. Uppgörelsen innebär bland annat att asylsökande ska få rätt att arbeta senast sex månader efter de har registrerats, rätt till språkutbildning och viss arbetsträning. Dels om gemensamma procedurer för hur kvotflyktingar ska tas emot och hanteras. I uppgörelsen ingår dock inte hur många kvotflyktingar som respektive medlemsstat ska ta emot utan det ska fortsatt vara frivilligt.

Överenskommelse i Europaparlamentet under våren 2023

I mars 2023 röstade Europaparlamentets utskott för mänskliga fri- och rättigheter (LIBE) om fyra lagförslag som ingår i den nya asyl- och migrationspakten. De tre största partigrupperna i Europaparlamentet har enats om huvuddragen och därmed tas ett stort steg mot att EU får en gemensam migrationspolitik. Tidigare har en majoritet i Europaparlamentet krävt att alla medlemsstater måste ta emot asylsökande, något som Ungern, Polen och Tjeckien vägrat gå med på.

Omröstningen handlade om att alla länder ska bidra i asyl- och migrationspolitiken, men det är enbart i krislägen som det kan bli aktuellt att alla medlemsstater ska ta emot asylsökande. Rådet kommer troligtvis att fatta beslut i frågan i juni och därefter kan trilogsamtal inledas.

Massflyktsdirektivet

EU:s massflyktsdirektiv¹⁶⁰, utfärdades av rådet den 20 juli 2001 och trädde i kraft den 7 augusti samma år. Medlemsstaterna hade att implementera direktivet i nationell lagstiftning till den 31 december

¹⁶⁰ [Massflyktsdirektivet: EUR-Lex 2001/55/EG](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0055&from=EN); <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0055&from=EN>

2002, och det implementerades i svensk lag redan under 2021¹⁶¹. Direktivet reglerar miniminormer för att ge tillfälligt skydd vid massiv tillströmning av fördrivna personer. Syftet med direktivet är att avlasta de nationella asylsystemen för en snabbare hantering av processen. Direktivet påverkar dock inte en persons möjlighet att ansöka om asyl.

Massflyktsdirektivet aktiverades av rådet för första gången den 4 mars med anledning av kriget i Ukraina och trädde i kraft omedelbart¹⁶². Det innebär att personer som omfattas av direktivet beviljas uppehållstillstånd och arbetstillstånd i en medlemsstat till att börja med under ett år räknat från den 4 mars 2022.

På EU-kommissionens inrådan har tillämpningen av massflyktsdirektivet förlängts till den 4 mars 2024. Förlängningen av massflyktsdirektivet sker per automatik om EU inte upphäver aktiveringen efter ett år, och EU-kommissionen föreslog att ett sådant upphävande inte ska ske och ingen medlemsstat invände mot det. Det innebär att ukrainare som fått skydd enligt massflyktsdirektivet har kunnat få sina uppehållstillstånd förlängda ytterligare ett år¹⁶³.

För närvarande beräknas att ca. 4,9 miljoner personer från Ukraina är registrerade för tillfälligt skydd i EU och drygt 5 miljoner befinner sig på flykt internt. Till Sverige har ca. 52 500 personer registrerats för tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet.

¹⁶¹ [Sveriges riksdag – Utlänningslagen 2005/716:](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/utlanningslag-2005716_sfs-2005-716)

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/utlanningslag-2005716_sfs-2005-716

¹⁶² [Pressmeddelande från Europeiska unionens råd:](https://www.consilium.europa.eu/sv/press/press-releases/2022/03/04/ukraine-council-introduces-temporary-protection-for-persons-fleeing-the-war/)

<https://www.consilium.europa.eu/sv/press/press-releases/2022/03/04/ukraine-council-introduces-temporary-protection-for-persons-fleeing-the-war/>

¹⁶³ [Regeringskansliet - Fler personer ska omfattas av massflyktsdirektivet](https://www.regeringen.se/artiklar/2022/04/fler-personer-ska-omfattas-av-massflyktsdirektivet/)

<https://www.regeringen.se/artiklar/2022/04/fler-personer-ska-omfattas-av-massflyktsdirektivet/>

Det finns inga planer från EU-kommissionen att föreslå en tvingande omfördelning mellan medlemsstaterna av personer som omfattas av massflyktsdirektivet. Däremot har EU-kommissionen upprättat en solidaritetsplattform för att främja utbyte av information mellan medlemsstaterna om mottagningskapacitet, antalet mottagna personer samt om stödbehov föreligger¹⁶⁴. EU-kommissionen har även upprättat transporthubbar för att underlätta transport av flyktingar från grannländer till andra medlemsstater.

Massflyktsdirektivet är tillämpligt i hela EU förutom i Danmark som tidigare beviljats undantag på området frihet, säkerhet och rättvisa där migration ingår.

Kontakt: Lotta Dahlerus

Asyl-, migrations- och integrationsfonden (AMIF)

Europaparlamentet och rådet kom under sommaren 2022 överens om inriktning och budget för Asyl-, migrations- och integrationsfonden (AMIF¹⁶⁵) för nästa programperiod 2021-2027. Fonden har tilldelats 9,9 miljarder euro, motsvarande cirka 100 miljarder kronor.

Migration är en central fråga för kommuner och regioner då det påverkar flera av verksamhetsområdena såsom till exempel bostäder, utbildning samt hälso- och sjukvård. Mottagandet av asylsökande och integrationen av nyanlända sker inte på en abstrakt nationell nivå utan sker lokalt. Europa står inför stora demografiska utmaningar med en åldrande befolkning. En framgångsrik etablering av nyanlända i såväl samhälls- som arbetslivet är därför avgörande.

¹⁶⁴ [Pressmeddelande från EU-kommissionen om solidaritetsplattformen:](https://ec.europa.eu/migrant-integration/news/eu-launches-ukraine-solidarity-platform_en)

https://ec.europa.eu/migrant-integration/news/eu-launches-ukraine-solidarity-platform_en

¹⁶⁵ [EU-kommissionen om AMIF:](https://home-affairs.ec.europa.eu/funding/asylum-migration-and-integration-funds/asylum-migration-and-integration-fund-2021-2027_en) https://home-affairs.ec.europa.eu/funding/asylum-migration-and-integration-funds/asylum-migration-and-integration-fund-2021-2027_en

På uppdrag av regeringen förvaltas Asyl-, migrations- och integrationsfonden i Sverige av Migrationsverket¹⁶⁶. På Migrationsverkets hemsida framgår när utlysning av medlen sker¹⁶⁷. Fondmedlen kan sökas av myndigheter, kommuner, regioner, frivilligorganisationer, idéburen sektor, företag, utbildnings- och forskningsinstitut samt arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer.

Kontakt: Lotta Dahlerus

¹⁶⁶ [Migrationsverket: Asyl-, migrations- och integrationsfonden 2021-2027:](https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/EU-fonder/Programperiod-2021-2027/Om-Asyl--migrations--och-integrationsfonden-2021-2027.html)
<https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/EU-fonder/Programperiod-2021-2027/Om-Asyl--migrations--och-integrationsfonden-2021-2027.html>

¹⁶⁷ [Utlysningar AMIF:](https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/EU-fonder/Programperiod-2021-2027/Utlysningar.html) <https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/EU-fonder/Programperiod-2021-2027/Utlysningar.html>

Kapitel 10 – Utbildning och kultur

Rådsrekommendationer om vägar till framgångsrik skolgång

I juli 2022 presenterade EU-kommissionen ett utkast till rådsrekommendation som syftar till att främja bättre skolresultat bland alla unga i EU genom att hjälpa eleverna att nå en baskunskapsnivå i grundläggande färdigheter (läsning, matematik och naturvetenskap), minska antalet elever med bara grundskoleutbildning och att uppmuntra eleverna att slutföra en gymnasieutbildning. Rekommendationen om vägar till en framgångsrik skolgång antogs i november 2022 av rådet (medlemsstaternas utbildningsministrar)¹⁶⁸.

Av rekommendationen framgår bland annat att medlemsstaterna senast 2025 ombeds utveckla eller stärka en strategi för framgångsrik skolgång för att minska effekterna av socioekonomiska faktorer på utbildningsresultaten. De uppmanas verka för inkludering i utbildning och för att minska tidiga skolavhopp. Välmående inom utbildning bör särskilt uppmärksammas som en framgångsfaktor. Vikten av elevinflytande och insatser för att förebygga och motverka mobbning lyfts också fram.

SKR anser att det är av största vikt att utbildningen i svensk skola är av hög kvalitet och att alla elever ges förutsättningar att nå målen med utbildningen. Inom ramen för projektet ”Fullföljd utbildning”¹⁶⁹ har SKR under många år på olika sätt arbetat med att minska avhoppet i skolan. En del av detta arbete har genomförts inom ramen för en överenskommelse med regeringen. Projektet har nu avslutats men arbetet

¹⁶⁸ [Rådsrekommendationen om vägar till en framgångsrik skolgång](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022H1209(01)&from=EN): [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022H1209\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022H1209(01)&from=EN)

¹⁶⁹ [SKR: Uppdrag fullföljd utbildning](https://skr.se/skr/skolakulturfritid/forskolagrundochgymnasieskolakomvux/uppdragfullfoljdutbildning.26377.html): <https://skr.se/skr/skolakulturfritid/forskolagrundochgymnasieskolakomvux/uppdragfullfoljdutbildning.26377.html>

fortsätter inom SKR:s ordinarie linjearbete. Mot bland annat bakgrund av de negativa effekterna av pandemin ser SKR även behov av fortsatta insatser på såväl nationell som lokal nivå när det gäller elevers språkutveckling och matematiska förmåga.

Kontakt: Annika Hellewell

Rådsrekommendationer om att stödja välbefinnande i digital utbildning

Det tjeckiska EU-ordförandeskapet tog sommaren 2022 fram rådslutsatser om välmående inom digital utbildning¹⁷⁰. Bakgrunden är bland annat den utökade användningen av distansutbildning under pandemin. Rekommendationen om att stödja välbefinnande i digital utbildning antogs i november 2022 av rådet.

Av rekommendationen framgår bland annat att medlemsstaterna ombeds betona stärkandet av välmående vid utformandet av policys och strategier för digital utbildning. Det handlar också om att främja utformandet av läroprocesser med hänsyn till dessas påverkan på välmående och att stärka medvetenheten om vikten av balanserad skärmtid bland elever, studenter och utbildare.

SKR ser positivt på digitaliseringens möjligheter inom utbildningen, men ser även att huvudmän och skolor behöver vara uppmärksamma på och motverka negativa effekter av digitaliseringen, exempelvis nätmobbning. SKR arbetar aktivt med att stärka medlemmarnas kompetens i en rad olika frågor som rör utbildning kopplat till digitalisering,

Kontakt: Annika Hellewell

¹⁷⁰ [Rådsslutsatser om att stödja välbefinnande i digital utbildning](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022XG1209(01)&from=EN): [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022XG1209\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022XG1209(01)&from=EN)

Rådsslutsatser om färdigheter och kompetens för den gröna omställningen

I mars 2023 godkände EU:s utbildningsministrar rådsslutsatser om färdigheter och kompetenser för den gröna omställningen¹⁷¹. I rådsslutsatserna lyfts bland annat behovet av samverkan med arbetslivet för att identifiera och kartlägga behoven av gröna kompetenser nu och i framtiden. Rådsslutsatserna fokuserar även på flexibla utbildningsmöjligheter inom yrkesutbildning och högre utbildning som bidrar till kompetensutveckling och grön omställning samt vägledning och information för att attrahera potentiella studenter.

SKR ställer sig positivt till att medlemsstaterna arbetar för att säkerställa kompetenser för den gröna utbildningen. SKR vill samtidigt betona vikten av att utbildningsanordnarna i former av kommuner ges förutsättningar, och vid behov nationellt stöd, att genomföra insatser för detta arbete.

Kontakt: Annika Hellewell

Det nya europeiska Bauhaus

I januari 2021 presenterades EU-kommissionens nya initiativ ”Det nya europeiska Bauhaus – Vackert, hållbart, tillsammans” (NEB förkortat)¹⁷². NEB är ett initiativ för hållbar samhällsutveckling med syfte att påskynda grön omställning och koppla samman EU:s gröna giv med europeiska livsmiljöer. Ledorden är estetik, långsiktighet och inkludering. NEB ligger väl i linje med en rad svenska policydokument inom områdena stadsutveckling, arkitektur, form och design samt konst och kulturmiljö. Även satsningar kring innovation och grön omställning berörs.

¹⁷¹ [Rådsslutsatser om färdigheter och kompetens för den gröna omställningen:](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AJOC_2023_095_R_0003) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AJOC_2023_095_R_0003

¹⁷² [EU-kommissionen: Det nya europeiska Bauhaus:](https://new-european-bauhaus.europa.eu/index_en) https://new-european-bauhaus.europa.eu/index_en

Målsättningarna inom NEB ska framförallt nås genom redan befintliga och planerade EU-strategier eller EU-program. Inom ramen för initiativet har ett så kallat Bauhauslaboratorium (NEB Lab)¹⁷³ inrättats som ska fungera som en tankesmedja och samverkansplattform där prototyper av verktyg, lösningar och politiska åtgärder kan tas fram och testas. Bland samverkansprojekten kan nämnas “Nordic carbon neutral Bauhaus” där bland annat Boverket är samverkanspart.

Utöver inspiration och samverkan kanaliseras NEB EU-finansiering inom området hållbar stadsutveckling för projekt som stödjer initiativets principer om estetik, hållbarhet och inkludering. Nya utlysningar för projektmedel som kan vara av intresse för kommuner och regioner att söka tillkommer löpande.

Regeringen beslutade i juni 2021 att ge Boverket i uppdrag att koordinera det svenska deltagandet i NEB, ett uppdrag som förnyades i juni 2022¹⁷⁴. Deltagandet sker i första hand genom Rådet för hållbara städer¹⁷⁵, som under våren 2022 fick sitt uppdrag förlängt till år 2030. I rådets uppdrag ingår att stödja de kommuner som berörs av större industrietableringar och industriexpansioner i Norrbottens och Västerbottens län avseende hållbart samhällsbyggande och gestaltad livsmiljö. SKR följer arbetet med NEB, bland annat genom medverkan i Rådet för hållbara städer och genom Europeiska regionkommittén.

Kontakt: Love Edenberg, Erik Peurell och Christina Thulin

¹⁷³ [Bauhauslaboratoriet, “The NEB Lab”](https://new-european-bauhaus.europa.eu/about/neb-lab_en): https://new-european-bauhaus.europa.eu/about/neb-lab_en

¹⁷⁴ [Boverkets arbete med att koordinera Sveriges deltagande i ett nytt europeiskt Bauhaus](https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2023/new-european-bauhaus/): <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2023/new-european-bauhaus/>

¹⁷⁵ [Hållbar stad: Rådet för hållbara städer](https://www.hallbarstad.se/radet-for-hallbara-stader/): <https://www.hallbarstad.se/radet-for-hallbara-stader/>

En europeisk agenda för kultur

Den europeiska agendan för kultur¹⁷⁶ handlar om kulturens kraft och roll för social sammanhållning och hållbarhet genom delaktighet i kulturlivet, konstnärers rörlighet samt skydd av kulturarv.

EU-kommissionen vill med initiativen också stödja arbetstillfällena och tillväxt i den kreativa och kulturella sektorn genom att stärka konstnärerna och kulturens roll i utbildning, lyfta fram viktiga kunskaper och förmågor, samt uppmuntra till innovation inom området. Dessutom vill man stärka internationella kulturella relationer genom att i högre grad använda konst- och kulturområdets potential i processer för hållbar utveckling och fred. Agendan implementeras bland annat genom OMC-metoden (Open Method of Coordination) i form av arbetsgrupper med experter från olika medlemsstater .

SKR bevakar det lokala och regionala självstyret på det kulturpolitiska området, och arbetar för att lokala och regionala aktörers erfarenheter i högre utsträckning ska tillvaratas i relevanta OMC-grupper.

Kontakt: Louise Andersson

En europeisk arbetsplan för kultur

Rådet godkände den 29 november 2022 den europeiska arbetsplanen för kultur 2023-2026¹⁷⁷, en plan som anger nya prioriteringar för den europeiska kulturpolitiken.

¹⁷⁶ [EU-kommissionens meddelande om en europeisk agenda för kultur: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52018DC0267&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52018DC0267&from=EN)

¹⁷⁷ [Rådsresolution om den europeiska arbetsplanen för kultur: https://www.consilium.europa.eu/media/60399/st15381-en22.pdf](https://www.consilium.europa.eu/media/60399/st15381-en22.pdf)

Arbetsplanen har fyra prioriterade områden:

- Konstnärer och kulturarbetare: stärka de kulturella och kreativa sektorerna.
- Kultur för människor: öka det kulturella deltagandet och stärka kulturens roll i samhället.
- Kultur för planeten: släppa loss kulturens kraft
- Kultur för gemensamt skapande partnerskap: stärka den kulturella dimensionen i EU:s yttre förbindelser

Planen innehåller totalt 21 åtgärder varav några är av särskilt intresse för kommuner och regioner. En punkt gäller att stärka bibliotekens flerfaldiga roll som inkörsport till och sändare av kulturella verk, färdigheter och europeiska värden. Åtgärden planeras genomföras med insatser under nästan hela planperioden som workshops, arbetsgrupp inom den öppna samordningsmetoden och en konferens.

En annan punkt gäller skydd av kulturarv mot naturkatastrofer och katastrofer orsakade av människan. En särskild åtgärd är inriktad på att bevara kulturarvet samt stärka de lokala, kulturella och kreativa sektorerna i Ukraina. Arbetsplanen ska avrapporteras med en slutrapport om planens resultat i juni 2026.

Vilken svensk stad blir europeisk kulturhuvudstad 2029?

Statens kulturråd har nu öppnat för ansökan till utnämningen som europeisk kulturhuvudstad 2029¹⁷⁸. För Sverige blir det tredje gången som en svensk stad utnämns. Tidigare har Stockholm (1998) och Umeå (2014) varit europeiska kulturhuvudstäder.

Utnämningen syftar till att lyfta fram den kulturella rikedom, mångfalden och gemenskapen i Europa och bidra till ömsesidig förståelse mellan invånare i Europa. Initiativet startade 1985 och sedan 2011 väljs varje år två städer från två olika medlemsstater till europeiska

¹⁷⁸ [Kulturrådet: Europeisk kulturhuvudstad 2029](https://www.kulturradet.se/i-fokus/internationellt/europeisk-kulturhuvudstad-2029/); <https://www.kulturradet.se/i-fokus/internationellt/europeisk-kulturhuvudstad-2029/>

kulturhuvudstäder. För 2029 kommer en svensk och en polsk stad att utnämnas till europeisk kulturhuvudstad.

Initiativet har två mål:

- Att värna och främja mångfalden av kulturer i Europa och uppmärksamma de gemensamma funktioner som de delar.
- Att öka medborgarnas känsla av att tillhöra ett område med gemensam kultur för att främja kulturens bidrag till städernas långsiktiga utveckling i enlighet med deras respektive strategier och prioriteringar.

Ansökan sker i två omgångar under 2023 och 2024. Efter en första bedömning kommer de städer som går vidare att kunna lämna in en kompletterande ansökan. Avsikten att lämna in en ansökan måste meddelas skriftligen till Kulturrådet senast den 2 december 2023. Ansökan ska lämnas in senast den 2 januari 2024 klockan 17.00. Därefter bedöms ansökningarna av en jury utsedd av EU och de städer som går vidare ska lämna in en kompletterande ansökan under 2024. Datum meddelas av Statens kulturråd.

Kontakt: Louise Andersson

Praktiska länkar

Europeiska unionen

[EU:s webbportal:](http://european-union.europa.eu/index_sv) european-union.europa.eu/index_sv

[EU-domstolen:](http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/sv/) curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/sv/

[EU-kommissionens representation i Sverige:](http://sweden.representation.ec.europa.eu/index_sv)

sweden.representation.ec.europa.eu/index_sv

[EU-kommissionens samråd och samlingsportal:](http://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say_sv)

ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say_sv

[EUR-Lex, EU-lagstiftning:](http://eur-lex.europa.eu/homepage.html) eur-lex.europa.eu/homepage.html

[Europaparlamentet:](http://europarl.europa.eu/portal/sv) europarl.europa.eu/portal/sv

[Europaparlamentets kontor i Sverige:](http://europarl.europa.eu/sweden) europarl.europa.eu/sweden

[Europe Direct:](http://europa.eu/european-union/contact_sv) europa.eu/european-union/contact_sv

[EP Legislative Observatory, följ EU-ärenden:](http://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/home/home.do)

oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/home/home.do

[Europeiska kommissionen:](http://ec.europa.eu/info/index_sv) ec.europa.eu/info/index_sv

[Europeiska rådet:](http://consilium.europa.eu/sv/european-council/) consilium.europa.eu/sv/european-council/

[Europeiska unionens råd:](http://consilium.europa.eu/sv/) consilium.europa.eu/sv/

[Europeiska centralbanken:](http://ecb.europa.eu/ecb/html/index.sv.html) ecb.europa.eu/ecb/html/index.sv.html

[Europeiska ekonomiska och sociala kommittén:](http://eesc.europa.eu/sv) eesc.europa.eu/sv

[Europeiska ombudsmannen:](http://ombudsman.europa.eu/sv/home) ombudsman.europa.eu/sv/home

[Europeiska regionkommittén:](http://cor.europa.eu/sv) cor.europa.eu/sv

[Europeiska revisionsrätten:](http://eca.europa.eu/sv/Pages/ecadefault.aspx) eca.europa.eu/sv/Pages/ecadefault.aspx

EU-ordförandeskapet

[Sveriges EU-ordförandeskap, våren 2023:](http://swedish-presidency.consilium.europa.eu/sv/) swedish-presidency.consilium.europa.eu/sv/

Svenska delegationer

SKR:s ledamöter i CEMR:

skr.se/skr/demokratiledningstyrning/euinternationellt/eukommunerochregioner/kommunochregionforbundeuropa.8487.html

Svenska delegationen i Europarådet, CLRAE:

skr.se/skr/demokratiledningstyrning/euinternationellt/europaradetcclrae/svenskadelegationen.1162.html

Svenska delegationen i Europeiska regionkommittén:

skr.se/skr/demokratiledningstyrning/euinternationellt/regionkommitten/svenskadelegationen.1016.html

Svenska regionkontor i Bryssel

Central Sweden European Office: <http://www.centraweden.se>

City of Malmö EU Office: <https://malmo.se/Sa-arbetar-vi-med.../Omvarld/EU-samarbetet/Malmo-stads-kontor-i-Bryssel.html>

Gothenburg European Office:

<https://goteborg.se/wps/portal/start/kommun-o-politik/internationellt-samarbete/omvarlds--och-intressebevakning/goteborgs-representationskontor>

North Sweden European Office: <http://www.northsweden.eu>

Region Värmland European Office: <http://www.regionvarmland.se/eu>

Region Västra Götaland's Brussels Office

<https://www.vgregion.se/regional-utveckling/verksamhetsomraden/externa-relationer/brysselkontoret/>

Region Östergötland European Office:

<https://utveckling.regionostergotland.se/ru/utvecklingsomraden/internationell-samverkan/eu-kontoret>

Skåne European Office: <https://utveckling.skane.se/regional-utveckling/verksamhetsomraden/externa-relationer/region-skanes-brysselkontor/>

Småland Blekinge South Sweden: <https://www.sbhss.eu/sv/>

Stockholm Region EU Office: <https://stockholmregion.org/>

Övrigt

CEMR: <https://ccre.org/>

CLRAE: <https://www.coe.int/en/web/portal/home>

Europaportalen: <https://www.europaportalen.se/>

SGI Europe: <https://sgieurope.org/>

Riksdagens EU-information: <https://eu.riksdagen.se/>

UCLG: <https://www.uclg.org/>

SKR – EU och internationellt

Följ SKR:s EU- och internationella arbete via vår webbplats och Twitter. På vår webbplats kan du också anmäla dig till vårt nyhetsbrev som kommer ut cirka fem gånger per år.

SKR: EU och internationellt:

<https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/euinternationellt.400.html>

Twitter: https://twitter.com/skr_eu

På gång inom EU

I ”På gång inom EU” kan du läsa om aktuella EU-frågor som påverkar svenska kommuner och regioner. Texterna är skrivna av experter på Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) i samarbete med Internationella sektionen. SKR ger ut ”På gång inom EU” två gånger om året. I denna utgåva kan du bland annat läsa om förhandlingar av aktuella EU-direktiv på energiområdet, hälsodata, rådsslutsatser på utbildningsområdet och mycket mera.

Upplysningar om innehållet:

Gustaf Lundgren, gustaf.lundgren@skr.se

© Sveriges Kommuner och Regioner, 2023

ISBN: 978-91-8047-115-2